

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
KATEDRA TĚLESNÉ VÝCHOVY

**Sportovní kurzy v přírodě na II. stupni základních škol
v Libereckém kraji**

The Outdoor Sport Courses for the 2nd Grade of Basic Schools in
Liberec Region

Diplomová práce

Vedoucí práce:

PhDr. PaedDr. Ladislav Kašpar, Ph.D.

Vypracovala:

Bc. Zuzana Ledvinová

Praha, Únor 2013

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla jsem všechny literární prameny, které byly při psaní použity.

V Praze dne 11. 4. 2013

.....

Zuzana Ledvinová

Evidenční list

Souhlasím se zapůjčováním diplomové práce ke studijním účelům. Uživatel svým podpisem stvrzuje, že tuto diplomovou práci využije pouze ke studiu a prohlašuje, že ji uvede mezi použitými prameny.

Jméno a příjmení:	Číslo obč. průkazu:	Datum vypůjčení:	Poznámka:

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala všem lidem, kteří mi s napsáním práce pomáhali. Zejména bych chtěla vyjádřit svou vděčnost PhDr. PaedDr. Ladislavu Kašparovi, Ph.D. za odborné vedení práce, doporučení literatury potřebné pro vypracování práce a za jeho praktické rady, připomínky a náměty.

Také bych chtěla poděkovat svým rodičům a partnerovi za jejich pomoc a podporu nejen při psaní práce. Velké díky patří zejména mé sestře za její ochotu podělit se o své zkušenosti a znalosti, bez nichž by pro mne bylo psaní výrazně složitější.

Abstrakt:

Diplomová práce se zabývá problematikou sportovních kurzů v přírodě na II. stupni základních škol v Libereckém kraji. Teoretická část tedy pojednává o blízkých tématech, jakými jsou aktivity a výchova v přírodě, tělesná výchova na ZŠ či letní a zimní sportovní kurzy v přírodě. Cílem práce bylo vytvořit přehled o sportovních kurzech v přírodě na II. stupni vybraných základních škol v Libereckém kraji a na základě těchto výsledků doporučit optimální kurzovní výuku. K tomu bylo využito dvou metod dotazování – řízeného rozhovoru s řediteli škol a dotazníku určeného žákům 9. ročníku. Prostřednictvím zmiňovaných metod byla zjišťována rozmanitost nabídky sportovních kurzů v přírodě, problematika naplnění kapacit či materiální a personální zajištění škol. Dále se výzkum zajímal o účast žáků na kurzech a důvody jejich neúčasti či spokojenost žáků s nabídkou kurzů. Na základě odpovědí žáků byl vytvořen žebříček nejoblíbenějších kurzů. Výsledky výzkumu byly shrnuty do celkových statistik, které nabízejí komplexní hodnocení stavu kurzovní výuky na vybraných základních školách v Libereckém kraji.

Klíčová slova: aktivity v přírodě, výchova v přírodě, tělesná výchova, sportovní kurzy v přírodě, RVP, základní školy

Abstract:

This thesis describes Outdoor Sports Courses for the 2nd Grade of Basic Schools in Liberec Region. The theoretical part discusses the close topics such as activities and education at elementary schools or summer and winter outdoor sports courses. The goal of the thesis is to obtain information about outdoor sports courses for the 2nd Grade of chosen basic schools in Liberec Region, and to recommend instructions for the optimal course education. Two methods of interrogation were applied: a controlled interview with school principals and questionnaire for students in 9th grade of elementary schools. Based on the above-mentioned interrogation methods, the diversity of sports courses in nature was investigated. In addition, the issue of the course capacity or material issues and staffing at schools were investigated. The research also concentrates on the participation of students in the courses and the reasons of their non-participation as well as students' satisfaction with the selection of available courses. Based on the students' responses, the ranking of the most popular courses was created. The results of the investigation were incorporated into the overall statistics which provide a comprehensive assessment of the course education in chosen basic schools in the Liberec district.

Key words: outdoor activities, outdoor education, physical education, outdoor sports courses, RVP, basic schools

OBSAH

1 ÚVOD.....	10
2 PROBLÉM, CÍL A ÚKOLY PRÁCE	12
2.1 Problém práce	12
2.2 Hlavní cíl práce	12
2.2.1 Dílčí cíle práce	12
2.3 Úkoly práce.....	13
3 ANALÝZA LITERATURY A POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	14
4 TEORETICKÁ VÝCHODISKA.....	16
4.1 Aktivity a výchova v přírodě.....	16
4.1.1 Stručný vývoj aktivit v přírodě ve světě a u nás	17
4.1.2 Klasifikace aktivit v přírodě.....	18
4.1.3 Výchova v přírodě.....	22
4.3 Tělesná výchova na základních školách v České republice	23
4.3.1 Dějiny tělesné výchovy v českých zemích a České republice	23
4.3.2 Význam pohybu a tělesné výchovy pro děti a mládež	26
4.4 Sport a aktivity v přírodě ve výuce na ZŠ po zavedení RVP	28
4.4.1 Rámcový vzdělávací program	28
4.4.2 Význam sportovních kurzů v přírodě ve výuce na ZŠ	31
4.4.3 Letní sportovní kurzy a aktivity v přírodě na ZŠ	32
4.4.4 Zimní sportovní kurzy a aktivity v přírodě na ZŠ	40
4.5 Bezpečnost při výuce na ZŠ	43
4.5.1 Bezpečnost při výuce sportovních kurzů v přírodě na ZŠ	45
5 VÝZKUMNÁ ČÁST.....	50
5.1 Hypotézy	50
5.2 Metodika práce.....	51
5.3 Výzkumný soubor	52
5.4 Realizace výzkumu.....	53
6 VÝSLEDKY VÝZKUMU	54
6.1 Výsledky jednotlivých základních škol.....	54
6.2 Souhrnné výsledky všech zúčastněných základních škol.....	62

6.3	Návrh optimální kurzovní výuky	71
7	DISKUZE	73
8	ZÁVĚRY	75
9	POUŽITÉ ZDROJE.....	78
10	PŘÍLOHY	83

SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

tabulka č. 1: celkový přehled organizace sportovních kurzů v přírodě na vybraných ZŠ	63
graf č. 1: četnost sportovních kurzů v přírodě a kurzovní výuky využívající sporty a aktivity v přírodě na ZŠ.....	64
graf č. 2: přehled počtu kurzů pořádaných na jednotlivých školách	65
graf č. 3: přehled účasti všech žáků na sportovních kurzech v přírodě pořádaných ZŠ.....	66
graf č. 4: přehled uváděných důvodů neúčasti žáků na sportovních kurzech v přírodě.....	67
graf č. 5: celkový poměr počtu spokojených a nespokojených žáků s nabídkou sportovních kurzů v přírodě na ZŠ	68
graf č. 6: přehled spokojenosti žáků vzhledem k počtu organizovaných kurzů na ZŠ.....	69
graf č. 7: přehled pořadí sportovních kurzů v přírodě, dle preferencí žáků.....	70

1 Úvod

Tato diplomová práce pojednává o stavu sportovních kurzů v přírodě na druhém stupni základních škol v Libereckém kraji. Sportovní kurzy v přírodě využívají prvků oblasti aktivit a výchovy v přírodě, která představuje nejdynamičtější složku tělesné výchovy a sportu současnosti.

V moderní přetechnizované době, kdy většinu těžké práce za člověka vykonávají stroje a naše pracovní činnost je náročná především psychicky. Kdy děti a mládež tráví den místo prací na poli, sezením ve školních lavicích, u počítače či na gauči u televize. A kdy potravu nemusíme obtížně lovit či sbírat v lesích, trpí paradoxně lidský organismus stále většími zdravotními tělesnými i psychickými problémy. Největší pohromou pro zdraví člověka je tak ve výsledku všeobecné pohodlí, o které lidstvo celou dobu usiluje. Vlivem přejídání a konzumace nezdravé a málo výživné a pestré stravy, nedostatkem pohybu či všudypřítomným stresem se stále větší procento obyvatel moderního světa potýká s tzv. civilizačními chorobami. Mezi ty nejčastější patří obezita, infarkt myokardu, cévní mozková příhoda, hypertenze, revmatické nemoci, deprese a syndrom vyhoření, rakovina, diabetes mellitus, ale také předčasné porody a potraty. Většina těchto zdravotních odchylek se týká především lidí středního a vyššího věku. Avšak věk postižených například obezitou i jinými chorobami enormně klesá!

Přítom je možné s těmito chorobami poměrně snadno bojovat, aniž bychom se zcela vzdali svého tak milovaného pohodlí. Například zdravou a pestrou stravou, dostatkem pohybu a v neposlední řadě jakoukoli činností, při které dokážeme relaxovat, odpočívat a na chvíli zapomenout na problémy všedního dne. Vzhledem k všeobecné hypokinezi lidstva je nejideálnější, dokážou-li si lidé takového koníčka najít v nějaké pohybové činnosti. A co chtít víc, než radost z pohybu prováděného v přírodním prostředí? To je hlavní kouzlo sportů a aktivit v přírodě, a také důvod proč v dnešní době zažívá tato oblast obrovský boom. Myslím, že stále více lidí civilizovaného světa si uvědomuje, že „takhle to dál nejde“. Začínají být nespokojeni sami se sebou, se svým tělesným vzhledem, stereotypním životem, jsou unaveni z neustálého psychického napětí. Mnozí začínají bilancovat, co nám příroda poskytuje a kolik z toho moderní člověk pro svůj prospěch zneužívá a ničí. Tyto úvahy, pocity a tendence pak ventilují prostřednictvím nejrůznějších sportovních odvětví, která splňují nejen lidskou potřebu pohybu, ale také přinášejí nevšední zážitky a umožňují

poznávání kulturních a přírodních krás. To vše v lidech bezesporu navrácí lásku k přírodě a prohlubuje ji.

Vzhledem k výše zmiňovanému je více než žádoucí, aby toto kouzlo sportů a aktivit v přírodě objevovalo stále více lidí, zejména pak těch mladých, kteří by tuto mentalitu předávali dalším generacím. Proč tedy neseznamovat žáky s krásou těchto sportů již na základních školách? V dnešní době je stále velmi mnoho rodičů, kteří příliš nesportují, a tedy ani své ratolesti k žádnému pohybu nevedou. Základní škola by tak zejména v těchto případech měla fungovat jako jakési centrum poznání. Bylo by pěkné, kdyby všechny školy měly dostatek prostředků pro to, aby mohly svým žákům nabídnout širokou škálu nejrůznějších pohybových aktivit v přírodě. Díky nim by žáci mohli poznávat krásu pohybu v přírodním prostředí.

Důvodů pro pořádání sportovních kurzů v přírodě je ale mnohem více. Díky nim se zúčastnění pohybují v méně formálním prostředí, které jim umožňuje vzájemné poznání z jiné stránky, nežli ve školních lavicích. Mnohé situace vyžadují od žáků samostatnost, ohleduplnost, poslušnost, ale také schopnost naslouchat druhým a spolupracovat s nimi. Učí je důvěře ve druhé i v sebe sama. Význam sportovních kurzů v přírodě tedy nespočívá pouze v rozvoji motorických schopností, učení se pohybovým dovednostem či novým znalostem a poznávání zajímavých míst naší přírody a kultury. Jsou také prostředkem pro intenzivní formování osobnosti žáků a jejich postojů.

V dnešní době již na všech základních školách podléhá výuka nové školské reformě. Školy si sestavují vlastní Školní vzdělávací plán (ŠVP) dle tzv. Rámcového vzdělávacího plánu (RVP). Ten je záměrně konstruovaný velmi stroze a stručně, čímž dává školám prostor pro větší variabilitu při sestavování ŠVP. Učební osnovy na ZŠ se tak od sebe v různé míře liší. Ředitelé navíc mají k dispozici tzv. disponibilní hodiny, které mohou využít pro navýšení hodinové dotace nějakého předmětu či zařazení nového předmětu dle možností a preferencí školy. Rozdíly jsou tak z hlediska obsahu a rozsahu vyučovaných předmětů, i ročníku, pro který je jeho výuka určena.

Snahou této diplomové práce je přiblížit oblast aktivit a sportů v přírodě a problematiku sportovních kurzů v přírodě. Součástí je také výzkum, jehož cílem bylo vytvořit přehled o nabídce sportovních kurzů v přírodě na II. stupni vybraných ZŠ v Libereckém kraji. Do výzkumu bylo zapojeno sedmáct základních škol. Žáci devátého ročníku vyplňovali dotazník a s řediteli škol byl proveden řízený rozhovor.

2 Problém, cíl a úkoly práce

2.1 Problém práce

V dnešní přetechnizované době, kdy většinu fyzické práce vykonávají za lidi stroje a obyvatelé vyspělých civilizací k pohybu běžně využívají dopravních prostředků, se stále častěji setkáváme s hypokinetickým způsobem života. Ačkoli je tento život pohodlný, může paradoxně znamenat různé zdravotní problémy. Lidé by si tedy měli uvědomit význam pravidelného pohybu. I přesto však mnozí rodiče své děti ke sportu nevedou, a zvláště v těchto případech je pak nesmírně důležitá funkce školy. Ta by měla v rámci pravidelné TV a kurzovní výuky žákům ukázat krásy jednotlivých sportů a motivovat je k dobrovolným pohybovým aktivitám. Sportovní kurzy v přírodě jsou proto ideální. Žáci si vyzkouší aktivity, které ve škole nejsou možné, pohybují se v neznečištěném přírodním prostředí, poznávají krásy různých krajů a v neposlední řadě lépe poznávají sami sebe a své přátele. Z hlediska významu, který je sportovním kurzům v přírodě přikládán, jsme se rozhodli zjistit, jak vypadá jejich nabídka na II. stupni základních škol v Libereckém kraji.

2.2 Hlavní cíl práce

Cílem práce je vytvořit přehled o sportovních kurzech v přírodě na II. stupni vybraných základních škol v Libereckém kraji a na základě těchto výsledků doporučit optimální kurzovní výuku.

2.2.1 Dílčí cíle práce

- 1) Charakterizovat oblast aktivit v přírodě, nastínit vývoj a problematiku její klasifikace a přiblížit pojem výchova v přírodě.
- 2) Vytvořit stručný přehled dějin tělesné výchovy, seznámit s jejím významem pro děti a mládež.
- 3) Představit školní sportovní kurzy v přírodě, jejich význam, začlenění do výuky na ZŠ a základní pravidla bezpečnosti, platná při jejich pořádání.
- 4) Zjistit, jaké sportovní kurzy v přírodě jsou žákům na II. stupni ZŠ nabízeny, jak jsou žáci s nabídkou spokojeni, případně jaký je důvod jejich nespokojenosti.

- 5) Zjistit, pro jaké ročníky jsou kurzy určeny, jaká je na nich účast, popřípadě jakými důvody žáci omlouvají svou absenci.

2.3 Úkoly práce

- 1) Stanovit cíle, úkoly a hypotézy práce.
- 2) Analyzovat a porovnat použitou literaturu a další zdroje.
- 3) Popsat a přiblížit teorii dané problematiky.
- 4) Sestavit dotazník a řízený rozhovor, který povede k naplnění stanovených cílů, úkolů práce a k verifikaci či falsifikaci hypotéz.
- 5) Zpracovat získaná data z řízených rozhovorů a dotazníků.
- 6) Provést diskuzi nad výsledky výzkumu a vytvořit závěr práce.

3 Analýza literatury a použitých zdrojů

Dříve byla oblast aktivit a sportů v přírodě, tak jak ji známe dnes, především zahraniční záležitostí. Z tohoto důvodu nalézáme mnoho literárních zdrojů psaných v cizím jazyce, zejména v anglickém. Ovšem za posledních několik let zažívají aktivity v přírodě v naší zemi obrovský boom, a to v nejrůznějších odvětvích. Samozřejmostí je na mnohých školách jejich zařazení do výuky, jsou součástí nejrůznějších programů, teambuildingových akcí a náplní volnočasových organizací. Právě díky jejich různorodému uplatnění a nezadržitelnému vývoji přibývá velkou rychlostí i českých publikací.

Jestliže bychom se chtěli dozvědět něco bližšího o tom, co to vlastně aktivity a sport v přírodě jsou, doporučuji nahlédnout do publikace od Neumana (2000) *Turistika a sporty v přírodě*. Tato kniha slouží jako učební materiál pro studenty FTVS UK a, stejně jako její autor, je mezi odborníky velmi uznávaná. Neuman zde rozděluje aktivity v přírodě na deset různých oblastí a vybraná odvětví blíže charakterizuje. Obdobnou publikací je kniha od Kirchnera (2007) *Aktivity v přírodě – vybrané kapitoly*. Jedná se o učební text pro studenty PF UJEP. Kniha se v mnohém s tou předchozí shoduje, a to i proto, že autor často využívá citací z jiných publikací, samozřejmě i z té Neumanovi. Knihy se naopak poměrně výrazně odlišují v rozdělení aktivit v přírodě do jednotlivých oblastí. Společně s knihou *Základy turistiky a sportů v přírodě* od Louky (2010), která taktéž slouží jako učební text pro studenty PF UJEP, se na rozdíl od Neumanovi publikace, obě více věnují uplatnění aktivit v přírodě ve školním prostředí.

Oblast sportů a aktivit v přírodě lze rozčlenit na nejrůznější letní a zimní odvětví. Jejich souhrn a stručný přehled lze nalézt ve výše uvedených zdrojích. Protože zvláště některá odvětví nabývají stále na své oblíbenosti, je jim věnováno mnoho publikací. Hodně zdrojů najdeme například ke sjezdovému či běžeckému lyžování, vodním sportům, pěší turistice či cyklistice, ale zejména k nejrůznějším podobám lezení, vysokohorské turistice a horolezení. Pozadu rozhodně nezůstávají ani publikace o lanových a přírodních překážkách. Naopak velmi málo literárních i jiných zdrojů se věnuje lednímu bruslení a jeho uplatnění ve školním prostředí. Téměř všechny publikace se zaměřují na hokej a hokejový trénink, případně na krasobruslení.

Jestliže mluvíme o oblasti aktivit v přírodě, musíme si uvědomit, že její neoddelitelnou součástí je i výchova v přírodě. O té se základní informace dozvíme i z výše uvedených zdrojů od Neumana, Kirchnera či Louky. Výchova v přírodě má taktéž v dnešní době různé podoby a různá pojetí. Dnes se například stále častěji setkáváme s pojmem zážitková

pedagogika. Odborníkem v této oblasti je bezesporu Hanuš, který se daným tématem zabývá již od roku 1991. Je například spoluautorem knihy *Výchova v přírodě* z roku 1996, knihy *Výchova a pobyt v přírodě* z téhož roku a knihy *Zážitkové pedagogické učení* z roku 2009.

Co se týče organizace sportovních kurzů v přírodě ve školním prostředí, nesetkala jsem se s žádnou publikací, která by se věnovala například doporučení těchto kurzů, tomu, proč je vhodné je pořádat, co by mělo být jejich obsahem, případně radám učitelům či vedení škol, jak se pokusit vypořádat s nízkou účastí na kurzech, s finanční náročností atd. Obsah výuky a toho, co by měli žáci umět, dnes základním školám pouze rámcově stanovuje *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Ten nahradil školní osnovy zvané *Vzdělávací program Základní škola*, dle kterých probíhala výuka od roku 1996 a které, na rozdíl od RVP, velmi detailně popisovaly učivo a jeho výstupy. S pravidly bezpečnosti při výuce na ZŠ a zvláště pak na kurzech seznamuje učitele *Metodický pokyn k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních zřizovaných MŠMT*, který je k dohledání v elektronické podobě na webových stránkách MŠMT. O základních pravidlech bezpečnosti se lze také dočíst i ve výše uvedených publikacích od Neumana, Kirchnera či Louky.

K dispozici jsou k danému tématu samozřejmě nejen literární publikace, ale také nepřehledné množství elektronických zdrojů.

4 Teoretická východiska

Tato kapitola pojednává o faktických informacích týkajících se tématu práce. Jedna část kapitoly je věnována oblasti aktivit v přírodě, jejímu vývoji a klasifikaci. Další podkapitola popisuje problematiku tělesné výchovy z hlediska historického vývoje a jejího zařazování mezi povinné předměty do výuky na českých školách. Řeší dále její význam jak z hlediska rozvoje pohybových schopností a fyzické zdatnosti, tak i z hlediska rozvoje osobnosti žáků a vztahů mezi žáky. Tento fakt je dále rozvíjen v následující podkapitole týkající se zakotvení aktivit v přírodě do školního vzdělávání. Kde kromě RVP je popsán právě i význam sportovních kurzů v přírodě na základních školách. Poslední kapitola pojednává o pravidlech bezpečnosti, nutných dodržovat během výuky na základní škole. Zvláště pak seznamuje se specifickými pravidly, kterými je nezbytné se řídit při pořádání určitých sportovních kurzů v přírodě. Tyto jsou pak blíže charakterizovány.

4.1 Aktivity a výchova v přírodě

Oblast aktivit a výchovy v přírodě je velmi široká a různorodá. Není jednoduché a snad ani možné ji přesně vymezit, poněvadž všichni autoři, kteří se touto problematikou zabývají, ji často vnímají odlišně. Svým obsahem zasahuje do mimoškolní činnosti, do oblasti turistiky a sportu pro všechny, rekreace, aktivit pro volný čas, do programů výchovných institucí i do školních osnov (Neuman, 2000).

Aktivity v přírodě jsou dle Neumana (2000) nejdynamičtější složkou tělesné výchovy a sportu. Důkazem toho je vznik nejrůznějších nových sportů a také organizací, které tyto aktivity dále rozvíjejí a využívají k výchovným či komerčním účelům. Tato tendence vyplývá především ze společenských a ekonomických změn moderní doby. Lidé mají více finančních možností, více volného času a vzhledem k monotónním a často psychicky náročným pracovním podmínkám, mají také narůstající chuť zažít něco netradičního, vzrušujícího a zajímavého. To vše je vede k hledání stále nových alternativ trávení volného času, které oblast aktivit v přírodě rozhodně nabízí.

4.1.1 Stručný vývoj aktivit v přírodě ve světě a u nás

První zmínky o výchově v přírodě nalzáme v historických pramenech již od starověku. Například pro Antiku je typický ideál kalokaghatie, tedy harmonický rozvoj těla i duše člověka a to v souladu s přírodou. V období středověku pak byla tělesná cvičení v přírodě součástí přípravy rytířů (Kössl, Štumbauer, Waic, 2004).

Jak píše Neuman a kol. (2000), velmi významné období v historii této oblasti přichází s nástupem renesance a humanismu ve 14. století, kdy středem zájmu je opět člověk a příroda. Důležitost cvičení v přírodě tehdy zdůrazňovali významní filozofové, humanisté i pedagogové jako například J. A. Komenský, F. Petrarca, J. Locke či J. J. Rousseau.

Přibližně od poloviny 18. do poloviny 19. století aktivně působili tzv. filantropisté, kteří mají velký podíl na prosazení aktivit v přírodě do výchovy. Za zakladatele filantropismu je považován J. B. Basedow, dalšími významnými představiteli jsou Guts-Muths či Herbart, který má velký podíl na rozvoji tzv. přirozené metody (Kössl, Štumbauer, Waic, 2004).

Další významnou osobností pro výchovu a aktivity v přírodě je E. T. Seton, zakladatel Woodcraft Indians (1902). Šlo o organizaci pro mládež, kde se inspirací pro výchovu stala idealizovaná představa lesních Indiánů. Z této organizace vycházel i britský generál R. S. Boden-Powel, který roku 1908 založil skauting. Skauting v jeho podání měl silně militaristický podtext a v mnohém se odlišoval od našeho skautingu, jehož zakladatelem se stal roku 1914 A. B. Svojsík. Významný podíl na rozvoji aktivit v přírodě u nás měly mimo jiné i organizace Sokol a Orel (Hanuš a Jirásek, 1996).

Jestliže nahlížíme do historie aktivit v přírodě, rozhodně nemůžeme opomenout tramping. V meziválečném období u nás díky rozmachu trampského hnutí vznikalo mnoho osad a to zejména v údolí řeky Vltavy, Sázavy a Kocáby. Podle Kössla, Štumbauera a Waice (2004, s. 136) je „*trampské hnutí v Československu ojedinělým historickým jevem, který nemá v dějinách evropských národů obdoby.*“ Jestliže v této době vznikaly v zahraničí osady, bylo to jen díky vandrování českých trampů v cizině.

Důležitou událostí v dějinách aktivit v přírodě byl vznik světového hnutí Outward Bound. Roku 1941 byla německým pedagogem Kurtem Hahnem založena první Outward Bound škola, která se zaměřovala na výcvik vojáků britského námořnictva (Neuman a kol., 2000). Dnes jde však o organizaci s několika desítkami poboček po celém světě, která se zabývá především výchovným i terapeutickým využitím dobrodružných aktivit a aktivit v přírodě.

Roku 1953 byla u nás založena první vysoká škola se zaměřením na vzdělávání v oblasti tělesné výchovy ITVS (později FTVS). V rámci tohoto institutu vznikla i katedra sportů v přírodě, která se dodnes podílí na rozvoji této oblasti (Kössl, Štumbauer, Waic, 2004).

V sedmdesátých letech pak u nás vznikla při SSM Prázdninová škola Lipnice. Jde o zájmové občanské sdružení se zaměřením na tzv. zážitkovou pedagogiku, které se v roce 1991 stalo členem výše zmíněného světového hnutí Outward Bound (Neuman a kol., 2000). Tato kapitola byla převzata z bakalářské práce Ledvinové (2010).

4.1.2 Klasifikace aktivit v přírodě

Jak už bylo naznačeno v úvodní kapitole o aktivitách v přírodě, není jednoduché tuto oblast jednoznačně vymezit. Důvodem je její obrovský rozsah a také to, že jednotlivé aktivity spolu často úzce souvisí, prolínají se a nezdědka kdy ze sebe vzájemně čerpají. Existuje mnoho autorů, kteří se aktivitami v přírodě zabývají a téměř každý z nich má své vlastní členění, které se od ostatních více či méně odlišuje. Na ukázkou zde uvádíme dva odlišné pohledy autorů Neumana a Kirchnera.

1) Klasifikace Oblasti aktivit v přírodě podle Neumana (2000)

Neuman nabízí ve své publikaci vydané v roce 2000 jednu z nejširších a nejpoužívanějších klasifikací Oblasti aktivit v přírodě u nás. Rozlišuje a blíže specifikuje deset okruhů následujícím způsobem.

➤ **Aktivity v přírodě**

Mezi takové patří činnosti, které člověk vykonává vlastní silou, činnosti při kterých je ohleduplně využíváno přírodního prostředí nebo při nichž dochází k překonávání přírodních překážek. Tyto aktivity často představují výzvu pro jednotlivce a skupiny. Jestliže jsou vhodně aplikovány, mohou mít výchovný potenciál a úspěšně sloužit jako prostředek pro rozvoj osobnosti člověka (Neuman a kol., 2000).

➤ **Turistika a putování**

V Česku je turistika vnímána jako komplex činností spojených s aktivním pohybem a pobytem v přírodě, které vyžadují odborné znalosti a dovednosti. Motivem pro turistiku je především poznávání přírodních a kulturních krás (Neuman a kol., 2000).

➤ **Pobyt v přírodě a táboření**

Pod pojmem pobyt v přírodě se skrývají nejrůznější aktivity v přírodě, jejichž smyslem je obohatit chod všedního života o poznávání přírody a společné chvíle s blízkými lidmi. V českých zemích byla tato oblast výrazně ovlivněna trampingem, skautingem, woodcraftem a YMCA (Neuman a kol., 2000).

Táboření je široký pojem, do kterého zahrnujeme táboření jednotlivců, tábory putovní nebo stálé. V dnešní době jsou v České republice stále častěji pořádány i tzv. příměstské tábory. Pro ně je typické organizování programu v průběhu dne, ale v odpoledních hodinách, po skončení programu, se děti vrací domů (Neuman a kol., 2000).

➤ **Sporty v přírodě**

Jsou sportovní disciplíny, které probíhají v přírodním prostředí. Mají charakter soutěže, takže cílem je dosáhnout co nejlepšího výkonu. Moderním trendem je stěhování některých druhů venkovních sportů do hal a uměle vytvořených areálů (lezení, cyklistika, lyžování, veslování atd.). Přesto provádění těchto sportů v přírodních podmínkách zůstává tím nejkrásnějším a nejsilnějším zážitkem (Neuman a kol., 2000).

Provozování těchto sportů vede samozřejmě ke zvyšování tělesné kondice, ale nejen to. Vypjaté situace, které tyto sporty často přinášejí, podporují neobyčejnost zážitků a rozvoj osobnosti a mezilidských vztahů. Krása přírodního prostředí navíc vede k rozvoji ekologického citění (Neuman a kol., 2000).

➤ **Aktivity typu „Survival“**

Survival (v překladu přežití) je souhrnný název pro hraniční výkony spojené s překonáváním přírodních překážek a s určitým rizikem. Člověk je často v přímém kontaktu s divokou přírodou, což může být způsob, jak otestovat sebe sama. Dříve byla tato oblast pouze záležitostí např. armádních specialistů, v dnešní době se však v různých formách rozšířila i mezi širokou veřejnost. Jedno však zůstává společné: smyslem je překonání hraniční situace, která vede k formování charakteru člověka (Neuman a kol., 2000).

➤ **Cvičení v přírodě a lanové překážkové dráhy**

Cílem těchto cvičení je překonávat určité přírodní či uměle vytvořené překážky, které v sobě skrývají jistou míru rizika a vyžadují překonání strachu, projevení rozhodnosti a tvořivosti. Tato tělesná cvičení vedou nejen k rozvoji pohybových dovedností, ale přispívají i k osobnostnímu růstu (Neuman a kol., 2000).

➤ **Pracovní činnost a služba**

Tyto činnosti jsou spjaty s pracemi v přírodě a pomáháním druhým lidem. Mají tedy velký potenciál pro formování charakteru mladých lidí, a proto by měly být součástí každého táboření, popř. každého školního kurzu (Neuman a kol., 2000).

➤ **Hry v přírodě, iniciativní a týmové hry**

Teorie her je velmi rozsáhlá a zabývá se jí mnoho disciplín. Hra je často chápána jako protiklad vážnosti, užitečnosti a praktičnosti. Otevřenost herních situací a bezprostřednost atmosféry umožňuje hráči nahlížet na problémy novým způsobem, pomáhá mu překonávat ostych a strach, podporuje v získávání nových zkušeností a zážitků a v neposlední řadě rozvíjí osobnost hráče (Neuman a kol., 2000).

Jak už bylo výše naznačeno, je-li hra správně zařazena a vedena, může výrazně působit na emocionální a psychickou stránku jedince. Může zvýšit sebedůvěru a sebehodnocení hráčů, rozvíjet sociální vztahy mezi hráči, komunikaci, spolupráci atd. (Neuman, 1998)

➤ **Umělecko-tvořivá činnost**

Měla by být součástí každého kurzu či akce, která si klade za cíl výchovu účastníků a rozvoj jejich osobnosti. Vhodné je využívat ověřených druhů tvorby, jako například opracovávání dřeva, modelování z hlíny, pletení z přírodních materiálů, ale i dramatické tvorby, tance, vyprávění atd. Estetické zážitky souvisejí s celou soustavou vztahů člověka k realitě. Význam těchto činností pro rozvoj osobnosti dokazuje i jejich využití při různých terapiích, například arteterapii či estetoterapii (Neuman a kol., 2000).

➤ **Poznávání, pozorování a ochrana přírody**

Při poznávání a pozorování přírody se neustále promítá věčná touha lidí poznávat sebe i své okolí. Prostřednictvím těchto činností jsme v kontaktu s přírodou, což nám umožňuje plně si uvědomit roli přírodního prostředí v našem životě. Tento okruh činností je v dnešní době rozvíjen mnoha institucemi a obory (Neuman a kol., 2000).

2) Klasifikace Oblasti aktivit v přírodě dle Kirchnera a kol. (2007)

Pro ukázkou, jak může být odlišný pohled dvou odborníků na aktivity v přírodě, zde ve stručnosti prezentuji i jiný způsob členění. Tuto klasifikaci předkládá ve své publikaci z roku 2007 Kirchner a kol. I tyto autoři si uvědomují problematiku členění oblasti aktivit v přírodě, a proto, jak sami ve své knize uvádějí, vychází jejich pojetí z aktivit v přírodě, které mají dlouholetou tradici především u nás v Čechách. Tito autoři rozlišují šest okruhů a každý dále člení.

➤ **Turistika**

Autoři popisují turistiku obdobně jako Neuman a přidávají informaci, že jde o český fenomén, který se ve světě příliš nevyskytuje. Oblast turistiky dále dělí do několika různých forem: pěší, cyklo, vysokohorskou, lyžařskou, vodní, moto, speleo, hipo a rodinnou turistiku (Kirchner a kol., 2007).

➤ **Tramping**

Tramping má kořeny v neformálním hnutí mladých lidí z meziválečného období, kteří takto protestovali proti společenským pravidlům. Postupně se zakládaly trampské osady, kde se vytvořila specifická kultura spojující sport a jinou pohybovou činnost, pobyt v přírodě, uměleckou činnost a hlavně pěstovala lásku člověka k přírodě.

Je rozdělen do dvou oblastí: Trempský sport (kanoistika, nohejbal, volejbal, atletika aj.) a Tvořivost (hudba, prózy, poezie, malby, řezbářství aj.). Každá tato oblast je v publikaci dále blíže specifikována (Kirchner a kol., 2007).

➤ **Sporty v přírodě**

Sport obecně se od pohybových aktivit liší tím, že má soutěživý charakter. Do této oblasti proto autoři řadí všechny aktivity v přírodě, ve kterých se konají soutěže či závody různých úrovní. Sporty v přírodě jsou zde rozděleny na Letní (orientační běh, horolezectví, veslování, kanoistika, survivaly, technické sporty aj.) a na Zimní sporty (lyžování, snowboarding, horolezectví, lyžařský OB aj.) (Kirchner a kol., 2007).

➤ **Pohybové aktivity v přírodě**

Do této oblasti autoři řadí veškeré pohybové aktivity konané v přírodě, pro které je charakteristické upřednostňování prožitku z dané činnosti před výkonem. Autor tento okruh činností rozděluje na Hry v přírodě (např. zábavné, seznamovací, hry na důvěru, kooperativní hry aj.) a na Cvičení v přírodě (bouldering, lanové překážky atd.) (Kirchner a kol., 2007).

➤ **Environmentální problematika**

Tato oblast je nedílnou součástí aktivit v přírodě. Zahrnuje informace především z oblasti přírodních věd, které jsou důležité pro pochopení významu udržování kvalitního a neporušeného přírodního prostředí při provozování aktivit v přírodě. Patří sem tedy problematika ochrany přírody, environmentální edukace, trvale udržitelného rozvoje, meteorologie, fyzické geografie aj.) (Kirchner a kol., 2007).

➤ **Pobyt v přírodě**

Jde především o dlouhodobější pobyty v přírodě, jejichž cílem je především pohybová rekreace organismu. Do pobytu v přírodě autor řadí činnost jako například lov, houbaření, procházky, rybaření, letní a zimní putování a expedice, táboření atd.) (Kirchner a kol., 2007).

➤ **Výchova v přírodě**

Na rozdíl od Neumana vnímají Kirchner a kol. (2007) výchovu v přírodě jako jednu z oblastí aktivit v přírodě. Tato oblast využívá všech výše zmíněných aktivit v přírodě při sestavování různých kurzů či jednorázových akcí. Je nedílně spojena se zážitkovou pedagogikou (Kirchner a kol., 2007).

4.1.3 Výchova v přírodě

S termínem výchova v přírodě jsme se mohli setkat již počátkem 20. století v překladech děl E. T. Setona či v dílech A. B. Svojsíka. Výrazně častěji je však používán ve světě, a to jako Outdoor Education (Neuman a kol., 2000). Neuman a kol. (s. 33, 2000) popisuje výchovu v přírodě jako „*proces zkušenostního učení (prostřednictvím praktické činnosti), který se především odehrává v přírodním prostředí.*“ V průběhu tohoto učení je kladen největší důraz především na vztah člověka k přírodě a na mezilidské vztahy.

Jde v podstatě o výchovu pro život, jejímž cílem je vychovávat mladého člověka ne dle potřeb, hodnot a trendů společnosti, ale snaží se vychovávat člověka se schopností aktivně spoluvytvářet obraz své vlastní budoucnosti (Hanuš, Chytilová, 2009).

Hanuš a Jirásek (1996) píší, že příroda je v tomto pojetí vnímána jako starořecká FYSIS. Tedy nejen jako souhrn skutečností nevytvořených lidskou činností, ale také jako něco, co znamená přirozenost, opravdovost. Výchova v takovémto prostředí se nespokojuje s teoretickým výkladem ekologie, nýbrž klade důraz na hluboké vnímání a intenzivně působící prožívání. Právě bezprostřednost a opravdovost prožitku se pak stává motivujícím faktorem a zároveň přirozenou pobídkou ke zdolávání překážek nejen v rámci výchovného procesu, ale i v praktickém životě.

4.3 Tělesná výchova na základních školách v České republice

Jak píše Machová a kol. (s. 58, 2009), „*pohyb je nezbytným a nejpřirozenějším předpokladem k zachování a upevnování normálních fyziologických funkcí organismu*“. Pohybová činnost je pro člověka jednou z nejvýznamnějších potřeb, která by měla být uspokojována, a u dětí to platí dvojnásob. U mnohých dětí tuto potřebu organismu pokrývá alespoň minimálně tělesná výchova. Proto o jejím významu nesmí být pochyb.

4.3.1 Dějiny tělesné výchovy v českých zemích a České republice

Dějiny tělesné výchovy jsou neoddelitelnou součástí dějin výchovy a kultury. Jejich vývoj úzce souvisí nejen s dějinami všeobecnými, ale také s dějinami pedagogiky, vojenství a zdravotnictví (Krátký, 1974).

Chceme-li psát o historii tělesné výchovy na školách v českých zemích, je vhodné začít 18. stoletím. Konkrétně Tereziánskými reformami zahrnujícími zavedení povinné školní docházky. Jak napsal Štekr (1999) ve své knize, v 18. století vznikaly nové ekonomické tendence, s nimiž souvisely i vyšší požadavky na lidskou vzdělanost a kulturnost národa. Jedním z prostředků, které měly napomoci splnění zmíněných požadavků, bylo postupné zavádění povinné školní docházky. Ta byla v rakouském soustátí vyhlášena v roce 1774. V Habsburské říši, a tedy i v českých zemích, se tak musely děti ve věku od šesti do dvanácti let povinně vzdělávat. Zajímavé je, že přestože byl Tereziánský školský řád tělesné výchově nakloněn, nebyl tento předmět do povinné výuky začleněn. Jak píše Kössl, Štumbauer, Waic (2004), i přesto Tereziánský školský řád pamatoval na význam tělesné výchovy a doporučoval do výuky zařazovat i pohybové hry a stavět sportovní hřiště.

V Čechách byly lidové tradice a zvyky zdrojem her, tanců, sportování a zábav. I z toho pramenily snahy některých učitelů o zavedení školního tělocviku. Mnozí se sportování věnovali alespoň jako mimoškolní aktivitě. V tomto případě nesmíme opomenout jména českých učitelů Jana Jakuba Ryby, Josefa Miloslava Rautenkrance, Jana Svobody či Karla Amerlinga. Zpočátku byla společnost k významu tělesných cvičení skeptická. Změna názoru nastávala s pronikáním myšlenek světově významných osobností (J. Locka, J. J. Rousseaua, J. Pestalozziho a dalších), které kladly na přirozený pohyb člověka velký důraz. O zavedení tělocviku do škol také bojovali známí pedagogové B. Bolzano a či J. E. Purkyně (Švec, 1996).

Roku 1805 byl vydán nový školský zákon (Schulkodex), který v mnohých ohledech znamenal krok zpět. Zaváděl opět politické řízení rakouského školství a dohled církve, která

se pokoušela snahy po zavedení tělesné výchovy do škol potlačit. I přes tato opatření zájem veřejnosti o tělesná cvičení během několika let výrazně stoupl. A boje o zavedení tělesné výchovy do škol neutichaly (Kössl, Štumbauer, Waic, 2004).

Odborná vzdělanost učitelů v oboru tělesné výchovy však byla v této době nedostatečná. Danou problematikou se proto v polovině 19. století zabýval Rudolf Stephany. Stephany seznámil pražskou veřejnost s turnerskou soustavou a vychoval v Praze prvních 12 budoucích učitelů tělocviku. Vůbec prvním českým učitelem tělesné výchovy byl právě jeho odchovanec Jan Malypetr, který později navázal na činnost svého vzdělavatele. V letech 1879 – 1888 byl Malypetr členem zkušební komise pro učitele tělocviku na středních školách (Kössl, Štumbauer, Waic, 2004).

Jak píše Štekr (1999), roku 1848 proběhla Exner – Bonitzova reforma, která organizačně dobudovala systém středních škol a umožnila zavedení tělesné výchovy jako nepovinného předmětu. Dalšímu rozšíření tělovýchovných snah však vzápětí bránil Bachovský absolutismus. Až s pádem Bachova absolutismu došlo k uvolnění společenské atmosféry a demokratizaci školství. Díky vojenským neúspěchům Rakouska v Itálii a s Pruskem se zjistila špatná fyzická zejména mužské populace a vůbec nízká úroveň vzdělání obyvatel. To přispělo v roce 1869 k prodloužení školní docházky a k rozhodnutí zavést tělesnou výchovu v nižším školství jako povinný předmět vyučovaný ve dvou hodinách týdně.

Velký význam pro rozvoj tělesné výchovy na školách měl výnos z roku 1890 o hrách (Spielerlass). Doporučoval zavádění pohybových her do všech škol. Zejména pak míčové hry, bruslení, plavání. Také ovlivnil výstavbu nových školních hřišť a tělocvičen. Ten samý rok byla tělesná výchova postupně zaváděna jako povinný předmět na chlapecká gymnázia ve velkých městech. V dívčích středních školách byla tělesná výchova zaváděna až od roku 1900, navíc pouze jako nepovinný předmět. Pro všechny chlapecké střední školy se stal tělocvik povinným až od roku 1909. A pro dívčí střední školy dokonce až v roce 1913 (Kössl, Štumbauer, Waic, 2004).

Po 1. světové válce, v nově vzniklé ČSR, v roce 1918 bylo založeno Ministerstvo školství a národní osvěty (MŠANO), pod jehož kompetenci spadaly školy národní (obecné a měšťanské) a střední (gymnázia a učitelské ústavy). Roku 1922 byla uzákoněna osmiletá školní docházka. A až do třicátých let se na základních školách vyučovalo podle „Tyršových osnov“ a na středních podle předválečných. Velmi významnou změnu ve výuce tělesné výchovy znamenalo zavedení moderních osnov (1933-1934). V nich se nově uplatňovaly

kurzy pobytu v přírodě, více přirozená a dynamická cvičení, sporty, hry a pro dívky rytmický tělocvik. Mnohem více se rozvíjely i mimoškolní tělovýchovné aktivity (Švec, 1996).

Podle slov Štekra (1999) vydalo MŠANO roku 1937 Vycházkový a výletní řád pro školy obecné a školy měšťanské. Jeho cílem bylo zpřesnit podmínky a pravidla pro pořádání školních procházek a výletů. Řád byl reakcí na tragickou událost, kdy se při školním výletě utopilo 31 dětí.

V druhé polovině 30. let se zvýšilo nebezpečí pro Československou republiku v důsledku nátlaku fašistického Německa. Na všech školách byla povinně zavedena branná výchova a byl zdůrazňován její význam pro českou společnost. Branná výchova, jak píše Štekr (1999), byla ovšem ihned zrušena se zřízením Protektorátu Čechy a Morava. V této době bylo české školství výrazně omezováno. Byl navýšen počet hodin tělesné výchovy na 3 – 4 týdně se zaměřením zvláště na atletiku a hry. Vzorem byla německá tělesná výchova, která kromě zdravotního významu vyzdvihovala především vojenský význam. Kvalita výuky na českých školách, se výrazně zhoršila s příchodem říšského protektora Reinharda Heydricha. Koncem války byly české školy vlivem válčení nesmírně sužovány, až nakonec došlo k jejich úplnému zrušení.

Po skončení druhé světové války byla postupně obnovována předválečná školská soustava. Po roce 1950 byla dokonce zařazována tělesná výchova pro oslabené žáky a zvláštní tělesná výchova. Časová dotace tělesné výchovy byla opět 2 hodiny týdně. Větší podporu v tělesné výchově měli v této době žáci odborných škol. Zde se tělocvik vyučoval dokonce ve třech hodinách za týden. Součástí osnov se postupně stávaly různé sportovní kurzy, plavecké výcviky a nepovinné sportovní hry. Nově začaly vznikat i sportovní výběrové třídy pro nadané žáky, na kterých se tělesná výchova vyučovala s rozšířenou časovou dotací. Pro naplnění volného času mládeže vznikaly například sokolské družiny či sportovní hry mládeže (Štekr, 1999).

Změnami prošlo i vzdělávání budoucích učitelů tělesné výchovy. V roce 1948 byly ústavy pro vzdělávání profesorů tělesné výchovy zařazeny do pedagogických fakult. Tyto fakulty pak byly později změněny na Vysoké školy pedagogické. Na těchto vysokých školách byly zřízeny ústavy pro tělesnou výchovu, které pak byly roku 1952 nahrazeny katedrami tělesné výchovy. V roce 1953 byl v Praze založen Institut tělesné výchovy a sportu jako vysokoškolské vzdělávací pracoviště. Jeho název byl v roce 1966 změněn na dnešní Fakultu tělesné výchovy a sportu (Švec, 1996).

Po listopadové revoluci v roce 1989 a následně po rozpadu Československa převzalo péči o české školství Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT ČR) (Švec, 1996). Dne 1. září 1996 byl uveden v platnost nový kutikulární dokument Vzdělávací program Základní škola. Šlo o školské osnovy pro výuku prvního a druhého stupně základních škol v České republice. Ty stanovovaly přesný obsah tělesné výchovy pro každý ročník základní školy a také časovou dotaci v podobě dvou hodin týdně ve všech ročnících (MŠMT ČR, 2001). Ve školním roce 2007/2008 došlo ale ke školské reformě a učební osnovy Vzdělávací program Základní škola byly nahrazeny Rámcovým vzdělávacím programem.

4.3.2 Význam pohybu a tělesné výchovy pro děti a mládež

V dnešní době, kdy má dle slov Vítka (2008) přibližně 60 – 70% světové populace nedostatek pohybu, je velmi často diskutován význam tělesné výchovy, sportu a pohybových aktivit. Není již pochyb o tom, že pravidelná pohybová činnost je nezbytná k udržení tělesného i duševního zdraví. Jak píše Slepíčková (2001), sport je jedním z projevů zdravého životního stylu jedince. Lidé, kteří v přiměřené míře a pravidelně sportují, se mohou těšit lepšímu zdraví a větší psychické vyrovnanosti, díky které pak snáze zvládají stresové či jiné nepříznivé životní situace. I přes tato dnes už notoricky známá fakta je trend moderní společnosti spíše opačný.

Díky strukturálním změnám ve společnosti, rozvoji hospodářství a nejrůznějším technickým pokrokům je život dnešního člověka v mnohých ohledech usnadněn. Moderní společnost, jak píše Urban (2011), byla založena na fyzické síle strojů, které lidem pomáhají v práci a usnadňují jim každodenní činnosti. Lidé přestávají chodit pěšky, protože využívají rychlejších a pohodlnějších způsobů dopravy. Dnešní doba stále více nutí člověka k sedavému způsobu bytí. Velké procento populace má sedavé zaměstnání, v němž působí minimálně osm hodin každý všední den. Podobně jsou na tom i děti a mládež, která také tráví ve školních lavicích stále více času. No a co dělá většina z nich ve svém volném čase, když přijde ze školy domů? Hrají počítačové hry, píšou si s kamarády po internetu a poslouchají hudbu. Ani mnozí dospělí neinvestují svůj volný čas do pohybových aktivit. Často jsou tak psychicky vyčerpaní, že už nemají sílu ani chuť jít po práci sportovat. Příjemnější, pohodlnější a snáze dostupnější je pasivní odpočinek u televize s dobrým jídlem a pitím, které nás dokáže uspokojit a uklidnit po celodenním shonu.

Zajímavý poznatek publikoval ve své knize Frollis (1988). Podle něj, v případě, že bychom fyzickou zátěž, kterou člověk vynakládal při práci na začátku 20. století, chápali

jako 100%. Pak na konci 20. století by tato zátěž odpovídala pouhému 1%. Jak píše Korvas, Cacek, (2009), jde tedy o významnou změnu v životním stylu lidí za poměrně krátké časové období, jehož důsledkem je snížená fyzická kondice a různé civilizační choroby. Tyto problémy jsou způsobeny nejen sníženou pohybovou aktivitou související se změnou životního stylu, ale důležitou roli také hraje nesprávná výživa, zhoršení životního prostředí či zvyšující se intenzita stresových podnětů. Dle slov Říčana (2007) se moderní doba výrazně podílí na výskytu neurotických příznaků u stále většího počtu populace. Život lidí civilizovaných národů se, na rozdíl od našich předků, odehrává ve velmi vysokém tempu, přizpůsobuje se neustálým změnám a reaguje na „bombardování“ obrovským množstvím nejrůznějších podnětů. Nízká tělesná zdatnost, zvýšený výskyt vertebrogenních problémů či počet dispenzarizovaných ve všech věkových kategoriích, jsou pak varujícími symptomy těchto změn (Rychtecký, 1996). Stále častěji se tak učitelé tělesné výchovy potýkají s obézními dětmi a jejich odporem k pohybu nebo dětmi, které mají od lékaře ze zdravotních důvodů zakázáno cvičit.

Výše uvedená fakta představují nejvýraznější změny ve společnosti a jejich dopad na lidské zdraví. Význam pohybové aktivity pro zdravý životní styl je tak nezvratitelný. U mnohých dětí a mladistvých alespoň minimální potřebu pohybu pokrývá školní TV. Dle směrnic MŠMT ČR (1996) je tělesná výchova v učebních plánech základních a středních škol zařazována v minimálním rozsahu dvou vyučovacích hodin za týden. Ředitel školy má pravomoc posílit hodinovou dotaci předmětu prostřednictvím disponibilních hodin. Na většině základních škol, pakliže se nejedná o základní školy se sportovní specializací, je výuka tělesné výchovy realizována pouze ve zmiňovaných dvou hodinách týdně. Tato časová dotace však není dostačující. Čtyřicet pět minut je pro výuku tělesné výchovy velmi krátká doba na to, aby mohla být hodina odučena efektivně a splnila svůj účel. Na některých školách jsou proto alespoň tyto hodiny spojeny v jednu dvouhodinovou vyučovací jednotku.

Přesto má tělesná výchova na škole specifickou a nezastupitelnou roli. Její význam spočívá v rozvoji žáků ve dvou směrech. V tom prvním mluvíme samozřejmě o rozvoji pohybové stránky dětí. Tedy o všestranném rozvoji motoriky, výkonnosti a fyzické zdatnosti. Je však prokázáno, že prostřednictvím tělesné výchovy dochází u žáků také k rozvoji a formování kognitivní, emocionální a volní stránky osobnosti. Jestliže shrneme předchozí tvrzení, můžeme říci, že tělesná výchova má tři základní úkoly: vzdělávací, zdravotní a výchovný (Kolektiv autorů, 1987).

Jak píše Holčík (2004), pravidelná výuka tělesné výchovy má velkou důležitost. Její význam v dnešní době, kdy se stále častěji setkáváme s nízkým zájmem dětí o sport, navíc výrazně vzrůstá. U těchto dětí totiž tělesná výchova pokrývá alespoň tu nezákladnější potřebu pohybu lidského těla. Navíc je tu naděje, že kvalitně vedené hodiny s pestrým a motivujícím programem mohou žákům ukázat krásu pohybu a motivovat je k provozování volnočasových pohybových aktivit.

4.4 Sport a aktivity v přírodě ve výuce na ZŠ po zavedení RVP

Jak už bylo výše napsáno, oblast aktivit v přírodě zasahuje svými vazbami nejen do oblasti turistiky, sportu pro všechny, rekreace a aktivit volného času, ale také do školní tělesné výchovy (Neuman a kol., 2000). Ve výuce jsou aktivity a výchova v přírodě nejčastěji aplikovány v rámci tělesné výchovy v podobě nejrůznějších sportovních kurzů v přírodě. Obsah školní tělesné výchovy a její časová dotace ve vzdělávání žáků jsou blíže specifikovány v soustavě několika kurikulárních dokumentů.

Vzdělávání v České republice podléhá tzv. školskému zákonu, jde o Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. Hlavní cíle vzdělávací politiky České republiky jsou vyjádřeny v tzv. Bílé knize neboli Národním programu rozvoje vzdělávání v České republice. Tento kurikulární dokument byl napsán jako „*systemový projekt, formulující myšlenková východiska, obecné záměry a rozvojové programy, které mají být směrodatné pro vývoj vzdělávací soustavy ve střednědobém horizontu*“ (MŠMT ČR, 2001, st. 7). Bílá kniha je závazným základem, ze kterého vycházejí konkrétní kurikulární dokumenty.

4.4.1 Rámcový vzdělávací program

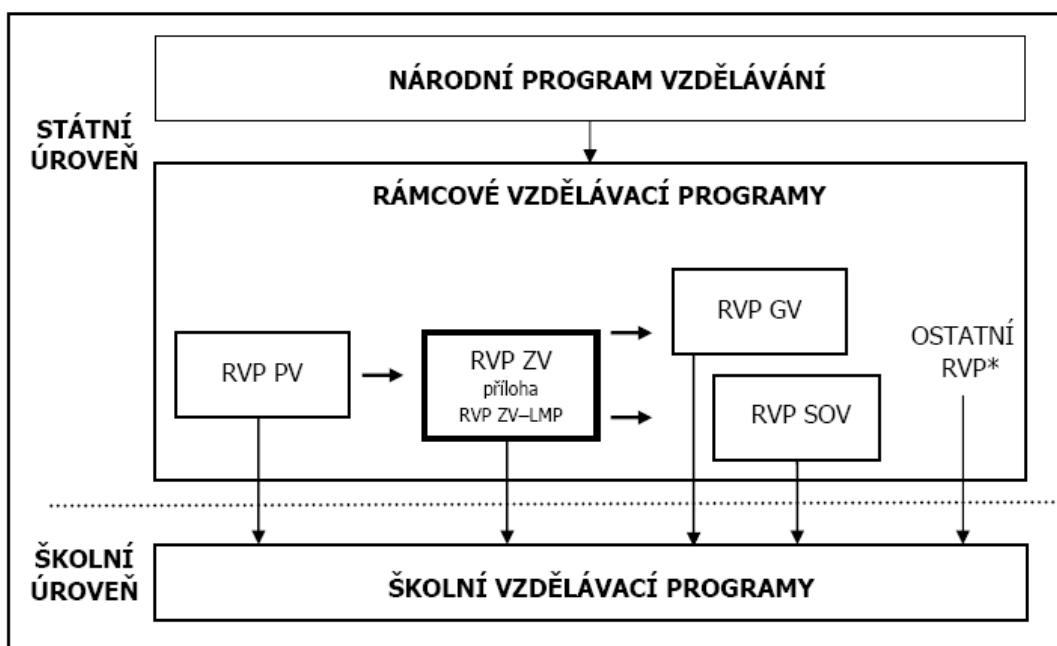
Základní vzdělávání je v současné době jedinou výchovně-vzdělávací etapou v České republice, která je povinná pro každé dítě. Je to etapa, během níž by se měl vytvořit všeobecný základ pro celoživotní učení u celé populace (MŠMT ČR, 2001).

Od roku 1996 se na českých základních školách učilo podle kurikulárního dokumentu s názvem Vzdělávací program Základní škola (dále jen VP ZŠ). V současnosti jsou ale všechny děti a mládež ve věku od 3 do 19 let vzdělávány podle nové školské reformy, která byla do českých škol postupně zaváděna od školního roku 2007/2008. Rok před jejím zavedením na základní školy proběhla tzv. pilotní studie na přibližně šedesáti vybraných

základních školách v ČR. Školská reforma se v prvním roce zavádění týkala nejprve 1. a 6. tříd všech základních škol. Každý další rok pak výuka podle Rámcového vzdělávacího programu (dále jen RVP) postoupila o jeden ročník výš (Süss, Šrámek, 2008). Takto bylo zajištěno, že ve školním roce 2011/2012 se již podle RVP vyučovalo na prvním i druhém stupni ZŠ.

Tato školská reforma je tzv. dvouúrovňová (viz obrázek č. 1). Jedna úroveň je tzv. **národní**, garantovaná státem. Je představována Rámcovým vzdělávacím programem, tedy jakýmsi obecnými osnovami, které pouze rámcově popisují, v čem by se měli žáci vzdělávat. Stanovují obecné cíle vzdělávání a jsou základem pro vznik Školního vzdělávacího plánu. Školní vzdělávací plán představuje druhou – **školní** úroveň nového systému vzdělávání. ŠVP si, na rozdíl od RVP, každá škola sestavuje sama. A to právě na základě RVP.

Obrázek č. 1: System kurikulárních dokumentů v ČR (RVP ZV, 2007)

Graf 1 - System kurikulárních dokumentů

Legenda: RVP PV – Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání; RVP ZV – Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání a příloha Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením (RVP ZV-LMP); RVP GV – Rámcový vzdělávací program pro gymnaziální vzdělávání; RVP SOV – Rámcové vzdělávací programy pro střední odborné vzdělávání.

* Ostatní RVP – rámcové vzdělávací programy, které kromě výše uvedených vymezuje školský zákon – Rámcový vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání, Rámcový vzdělávací program pro jazykové vzdělávání, případně další.

Základní vzdělávání je v RVP rozděleno do devíti **Vzdělávacích oblastí**. Z nichž každá je dále rozdělena do jednoho či více obsahově příbuzných **Vzdělávací oborů**. **Tělesná výchova** je vzdělávacím oborem patřícím společně s **Výchovou ke zdraví** do vzdělávací oblasti **Člověk a zdraví**. U všech vzdělávacích oborů je popsán obecný **vzdělávací obsah**,

který sestává z **očekávaných výstupů** (tedy toho, co by měl žák umět) a **učiva**. To je dále strukturováno do několika **tematických celků** (Ledvinová, 2010).

V RVP je vzdělávací obsah rozdělen do **třech období**. První období (1. – 3. ročník) a druhé období (4. – 5. ročník) odpovídá 1. stupni. Třetí období je pak v rámci celého 2. stupně (6. – 9. ročník). To tedy znamená, že očekávané výstupy nejsou stanoveny pro každý ročník zvlášť (jako tomu bylo v předešlých školských osnovách), ale pouze na konec 1. období (tedy konec třetí třídy), 2. období (tedy konec páté třídy) a 3. období (tedy až na konec deváté třídy). Stejně tak samozřejmě i samotné učivo (Ledvinová, 2010).

RVP se od předchozího Vzdělávacího programu Základní škola liší nejen způsobem rozdělení základního vzdělávání, ale výrazně také precizností popsání vzdělávacího obsahu. VP ZŠ velmi podrobně rozpracovával obsah učiva pro každý ročník zvlášť (popř. pro jednotlivé vzdělávací etapy). Konkrétně rozepisoval, co má být předmětem výuky a spíše ve stručnosti shrnoval, Co by měl žák umět. Oproti tomu RVP detailně rozpracovává část Očekávané výstupy (odpovídá kapitole Co by měl žáky umět v VP ZŠ) a jen velmi obecně stanovuje obsah učiva. Nadneseně řečeno, jakoby pro RVP bylo důležitější, co se žák naučí, nežli jak se to naučí. Smyslem těchto změn je umožnit větší volnost škol při sestavování jejich ŠVP (Ledvinová, 2010).

Vzdělávací obsah Tělesné výchovy je realizován ve všech ročnících základního vzdělávání. V RVP je Tělesná výchova pro celé základní vzdělávání rozdělena do třech tematických celků: **Činnosti ovlivňující zdraví**, **Činnosti ovlivňující úroveň pohybových dovedností** a **Činnosti podporující pohybové učení**. Druhý tematický celek ve stručnosti popisuje jednotlivé sporty a jejich obsah ve výuce tělesné výchovy. Z oblasti sportů a aktivit v přírodě má na prvním i druhém stupni zastoupení turistika a pobyt v přírodě (chůze v terénu, přesun do terénu, ochrana přírody, táboření), plavání, lyžování, bruslení (dle podmínek školy). Na druhém stupni je navíc zařazen výcvik snowboardingu, cyklistika a základy orientačního běhu. Jak už jsem zmiňovala výše, není zde přesně stanoven způsob výuky. Tzn., že záleží na škole, zda bude výuka probíhat formou kurzu, či v rámci vyučovacích hodin tělesné výchovy (Ledvinová, 2010).

Minimální časová dotace tělesné výchovy na základních školách nesmí z hygienických a zdravotních důvodů klesnout pod 2 hodiny týdně. Ředitel školy může dle svého uvážení tuto dotaci navýšit prostřednictvím tzv. disponibilních hodin (RVP, 2005).

Začleňování aktivit v přírodě do výuky má svůj nesporný význam (blíže bude specifikován v kapitole 2.3.2). Tyto pohybové činnosti, pakliže jsou realizovány zajímavou

formou, slouží také jako prostředek pro rozvoj kompetencí žáka nenásilnou formou. Rámcový vzdělávací program rozlišuje šest tzv. **klíčových kompetencí**: kompetenci k učení, kompetenci sociální a personální, kompetenci k řešení problémů, komunikativní kompetenci a kompetenci občanskou a pracovní. Jestliže jsou aktivity v přírodě vhodně využity, mohou rozvíjet všechny výše zmíněné klíčové kompetence (RVP, 2005).

4.4.2 Význam sportovních kurzů v přírodě ve výuce na ZŠ

Sportovní kurzy v přírodě představují aplikaci všech prvků oblasti aktivit v přírodě do školního výchovně vzdělávacího procesu, konkrétně do tělesné výchovy. Všechny komponenty Oblasti aktivit v přírodě uvedené v kapitole 4.1.2 jsou využívány k sestavování programů jednotlivých sportovních kurzů či jednorázových akcí v přírodě, a to jak v mimoškolním čase, tak i v rámci školní výuky. Všechny tyto činnosti, ať už se od sebe jakkoli liší, mají něco společného: jsou spjaty s určitým dobrodružstvím, vždy v nás vyvolávají nějaký prožitek a vedou k získávání zkušeností.

Dobrodružství je velmi obtížné definovat, ale lze jej vnímat jako výchovné, vzdělávací nebo rekreační aktivity, které jsou vzrušující, napínavé a mohou představovat fyzickou či psychickou výzvu. Aby dobrodružství bylo dobrodružstvím, je třeba skutečného či subjektivního rizika, kterému musí účastník (žák) během činnosti čelit (Kirchner, 2009).

Jak píše ve své publikaci Oelkers (1998), prožitek je pojem vyjadřující emocionálně zabarvenou evidenci něčeho minulého, přítomného i budoucího. Je charakteristický svou bezprostředností a subjektivitou, danou individuálními zvláštnostmi člověka, který jej prožívá. Jinými slovy žádní lidé nemohou mít naprosto stejné prožitky, přestože zažili shodnou situaci. Podle slov Řepky (2002) se prožitek (v případě, že je silný a je mu člověkem věnována pozornost) postupně stává zkušeností.

Zkušenost je podle Hartla a Hartlové (2000) poznání, které přichází z prostředí obklopujícího člověka. A to prostřednictvím nějaké činnosti, pozorování či pokusů. Zkušenost je v podstatě výsledný otisk procesů jednání a uvědomování v průběhu určité emočně silné situace, která je uchována v paměti a později vědomě i nevědomě využívána. Při každodenních situacích tedy nedochází k vytváření a získávání zkušeností.

Aplikace výchovy a aktivit v přírodě do školní výuky má obrovský význam. Umožňuje pohyb dětí v přírodě v neznečištěném prostředí. Učí žáky novým dovednostem a vědomostem, zprostředkovává poznávání přírodních krás či významných kulturních míst. To vše je umocněno vlastními zkušenostmi a prožitkem žáků během výchovně vzdělávacího

procesu. Kromě zmiňované vzdělávací stránky má aplikace oblasti do školní výuky velký význam i z hlediska utváření kolektivu a upevňování sociálních vztahů. Výchova a aktivity v přírodě umožňují vytvářet ve výuce situace, ke kterým v běžném školním prostředí nikdy nemůže dojít. A jak píše Gardner (1999) je třeba, aby se již žáci na základní a střední škole učili přijímat svůj díl odpovědnosti za chod skupiny, ve které žijí. Práce ve skupinách, která je na kurzech běžná, učí chlapce a děvčata týmové spolupráci, toleranci vůči druhým a respektu k autoritám.

Aplikace aktivit v přírodě má kromě výše popsaného vzdělávacího a sociálního významu i silný výchovný charakter. V mnohých situacích mohou žáci uspět pouze v případě, že budou vzájemně spolupracovat. Učí se při nich samostatnosti, zodpovědnosti, spolehlivosti, důvěře v kamarády a v neposlední řadě ve své vlastní schopnosti. Dochází k formování charakteru osobnosti žáků. Tyto předměty jsou navíc pro některé děti první a často bohužel i jedinou zkušeností s aktivitami v přírodě (Ledvinová, 2010).

4.4.3 Letní sportovní kurzy a aktivity v přírodě na ZŠ

Jak už bylo výše vysvětleno, dnešní vzdělávání podléhá školské dvouúrovňové reformě, která sestává z národního dokumentu RVP, podle něž se školy řídí při sestavování vlastních „školních osnov“ nazývaných ŠVP. Rámcový vzdělávací program, na rozdíl od předešlých školních osnov, popisuje vzdělávání na školách opravdu pouze rámcově. Tedy i počet a druh sportovních kurzů v přírodě či ročník, ve kterém jsou pořádány, záleží především na preferencích a možnostech ředitelů a učitelů škol.

Z hlediska letních sportovních kurzů v přírodě stanovuje RVP pro 1. stupeň ZŠ pouze výuku **turistiky a pobytu v přírodě**. Není zde nijak popsán způsob vyučování, ale z důvodu efektivnější výuky prostřednictvím intenzivních prožitků můžeme říci, že školy velmi často využívají podle svých možností formy půldenních, denních či vícedenních kurzů. Obsah výuky je stanoven v několika bodech: „*přesun do terénu a chování v dopravních prostředcích při přesunu, chůze v terénu, táboření, ochrana přírody*“ (RVP ZV, 2007, s. 77). Mezi ryze letní aktivity, popsané v RVP, patří dále výuka **plavání**. Ta sice většinou probíhá formou kurzů, ale spíše než v přírodním prostředí, je realizována v bazénech. Ani v tomto případě však RVP nestanovuje způsob či prostředí výuky, a tudíž záleží čistě na rozhodnutí školy.

Ani na 2. stupni ZŠ není pestrost uvedených letních sportovních kurzů v přírodě v RVP nijak valná. Je zde opět závazně stanovena pouze výuka **turistiky a pobytu v přírodě** a výuka **plavání**. Rozdíl je ovšem v obou případech v rozsahu obsahu učiva, který je výrazně

rozšířen. Například turistika a pobyt v přírodě má zahrnovat přípravu turistické akce, přesun do terénu a uplatňování pravidel bezpečnosti silničního provozu v roli chodce a cyklisty, chůzi se zátěží i v mírně náročném terénu, táboření, ochranu přírody, základy orientačního běhu a dokumentaci z turistické akce (RVP ZV, 2007).

Pro 1. stupeň, a zvláště pak pro 2. stupeň ZŠ, dává RVP školám prostor pro výuku i dalších (třeba i netradičních) pohybových činností, a to „*podle podmínek školy a zájmu žáků*“ (RVP ZV, 2007, s. 78). Základní školy tak mohou pořádat i další sportovní kurzy v přírodě, jako například nejrůznější kurzy turistiky – kromě pěší a cykloturistiky také kurz vodní turistiky, kurzy lezení, boulderingu či lanových a přírodních překážek. Velmi oblíbené jsou na základních školách i tzv. školy v přírodě, které využívají nejrůznějších prvků sportů a aktivit v přírodě – tradičních, i těch méně tradičních.

➤ **Škola v přírodě**

Tyto specifické školní kurzy vznikaly v období po 2. světové válce pronikáním sportů a aktivit v přírodě do školních osnov. V té době byly organizovány především pro děti z velkých měst a ze znečištěných oblastí v podstatě jako ozdravný pobyt v přírodě na čistém vzduchu (Turčová, 2005). Jak ale píše Bachrachová (2007), školy v přírodě nemusí nutně sloužit jen k tomu, aby se do plic městských žáků dostal čerstvý vzduch. Tyto kurzy jsou velkou příležitostí pro stmelení třídního kolektivu a pro lepší vzájemné poznání žáků a pedagogů, díky méně formálnímu prostředí a situacím, které se ve škole příliš nevyskytují.

V dnešní době neexistuje žádný předpis, který by školám nařizoval pořádání škol v přírodě a stanovoval jejich program. Záleží tedy na samotném vzdělávacím zařízení, jak s touto možností naloží. Na školy v přírodě tak mohou být vysílány děti předškolních zařízení, žáci základních škol či žáci ročníků víceletých gymnázií, které odpovídají nejvýše devátému ročníku ZŠ (Bachrachová, 2007).

Školy v přírodě jsou nejčastěji pořádány formou tří až sedmidenních kurzů v přírodním prostředí. Mají charakteristický program: dopoledne probíhá klasická školní výuka, za kterou jsou žáci odpoledne odměněni nejrůznějšími aktivitami v přírodě (Krejčí, 2007).

➤ **Kurz pěší turistiky**

Jde o nejrozšířenější druh turistiky. Její zařazení do školní výuky je velice vhodné, protože nevyžaduje nijak velké nároky na vybavení, ani na speciální dovednosti jedince, jelikož je uskutečňována pro člověka tím nejpřirozenějším způsobem pohybu – chůzí (Louka a kol., 2010). Že je začlenění turistiky (a to nejen pěší) do školní výuky vhodné, dokazují i její

tři cíle totožné s cíli školní tělesné výchovy: zdravotní, výchovný a vzdělávací. Dosažení těchto cílů prostřednictvím turistiky je nenásilné, přirozené a pro většinu žáků velmi příjemné.

Turistika je prováděna po celou dobu v aerobní zóně energetického krytí, což přináší rozvoj zejména obecné vytrvalosti, vnitřních orgánů a posilování svalové soustavy. Nemalý vliv má také na psychickou stránku žáků. Tímto maximálně splňuje zdravotní cíl. Během kurzu pěší turistiky žáci rozvíjejí své pohybové schopnosti, učí se novým pohybovým dovednostem a utvářejí si tak návyky pro realizaci určitých pohybových úkolů. Ale nejen to, nedílnou součástí turistiky obecně je i kulturně – poznávací činnost, díky které získávají žáci nové vědomosti týkající se přírody, kultury či jiných oblastí. Výchovná funkce turistiky obecně je nepopiratelná. Žáci se učí řídit pravidly chování v přírodě, na komunikacích v dopravních a na dopravních prostředcích, učí se chování ve skupině, poslušnosti k autoritám, akceptování a pomoci slabším spolužákům atd. Tím vším současně dochází k pozitivnímu formování osobnosti žáka (Pejchar, 2011).

Louka a kol. (2010) řadí k základním formám pěší turistiky, využívaným nejen pro školní účely, vycházky, výlety, túry, delší turistické pochody či vícedenní putování spojené s nošením vybavení pro stanování a přenocování. Do školního vyučovacího procesu je začleňována především letní forma pěší turistiky, ale u široké veřejnosti je podobně oblíbená i pěší turistika provozovaná v zimním období. Její realizace ve školách je ztížena především většími nároky na vybavení a psychickou a fyzickou odolnost žáků.

➤ **Kurz cyklistiky a cykloturistiky**

Cyklistiku můžeme dle Neumana (2000) vnímat jednak jako sportovní odvětví, ale také jako jízdu na kole s turistickým, rekreačním, dopravním a užitkovým zaměřením. Kdežto cykloturistika představuje vždy turistické využití kola, které nemá soutěžní charakter. Důležitý je při něm nejen rozvoj tělesné zdatnosti, ale především kulturně – poznávací činnost. Čímž se výrazně liší od ostatních forem využívání kola (např. silniční cyklistiky, cyklokrosu, cyklotriálu aj.) (Louka a kol., 2010).

Pořádání kurzu cyklistiky či cykloturistiky v rámci školní výuky má velký význam. Podobně jako pěší turistika, tak i cykloturistika, plní všechny tři cíle výchovně vzdělávacího procesu. Jde totiž o sport v přírodě, při kterém žáci vynakládají přiměřenou fyzickou námahu a v jeho průběhu získávají kulturní znalosti, odborně technické dovednosti a učí se pravidlům silničního provozu (Ondráček, Hřebíčková, 2007). Velkou výhodou jízdy na kole je možnost účasti žáků se zdravotním oslabením např. pohybového či kloubního aparátu. Jak píše Landa (2005), tím, že se při jízdě na kole sedí, nedochází k zatěžování kloubů dolních končetin rázy

způsobenými hmotností těla. Díky tomu jsou žáci schopni při zatížení mírné intenzity jízdy trvající i více hodin. Tyto kurzy mají i silný výchovný charakter. Učí žáky správnému chování ve skupině, kde je třeba řídit se stanovenými pravidly a pozitivně přispívají k formování osobnosti žáků a jejich postojů nejen k volnočasovým aktivitám.

Jak píše Ondráček a Hřebíčková (2007), cykloturistika spojuje výhody a nahrazuje nedostatky pěší turistiky a mototuristiky. Člověk je na kole výrazně mobilnější než při chůzi, ale zároveň neznečišťuje ovzduší. Přes všechna výše popsaná pozitiva, je zařazování cykloturistiky do školní tělesné výchovy méně časté. Důvodem je relativní náročnost na potřebné vybavení, vyšší riziko úrazu či větší nároky na organizační schopnosti učitele.

➤ **Kurz vodní turistiky**

Vodní turistika představuje druh turistiky, při které se člověk pohybuje po vodě pomocí různých plavidel. Ve školních podmínkách je nejčastěji využíváno kanoe či raftu, ale lze využít i pramci, kajak či veslici. Tento způsob putování je obvykle spojen s tábořením a pobytem v přírodě (Louka a kol., 2010).

Zařazení do školního výchovně vzdělávacího procesu je velmi vhodné, protože i při této pohybové činnosti jsou zcela naplněny všechny tři cíle tohoto procesu. Jak píše Kirchner a kol. (2007), zlepšuje vodní turistika sílu, rovnováhu, ale i obratnost a pohotovost. Posiluje především svaly horních končetin, a proto je optimální ji propojit s pěší turistikou či cykloturistikou. Žáci se učí novým pohybovým dovednostem a rozvíjejí své pohybové schopnosti, získávají vědomosti, zkušenosti a znalosti, které se ihned učí aplikovat v praxi. Dle slov Doležala, Kodeše a Vambéry (1983) má putování na vodě i silný výchovný charakter. Důraz je kladen na smysl jedince pro kolektiv, rozvoj volných vlastností, na vztah žáků ke společnému majetku a na s tím související pracovní výchovu.

Kurz vodní turistiky je zejména organizačně pro učitele velmi náročný. Vyžaduje precizní přípravu a plánování. Neopomenutelné je riziko tonutí či utonutí! Přesto je jeho konání velmi přínosné. Pro mnohé žáky je to kurz plný zážitků, na které nikdy nezapomenou a bohužel už třeba nikdy nezažijí (Doležal, Kodeš, Vambéry, 1983).

➤ **Kurz vysokohorské turistiky (VHT)**

Vysokohorská turistika (někdy též horská turistika) se ve školních podmínkách příliš často neuplatňuje. Na rozdíl od pěší turistiky, totiž vyžaduje další specifické odborné znalosti a dovednosti zejména vedoucí osoby i dobrou tělesnou kondici všech zúčastněných. VHT je jakýmsi mezistupněm mezi pěší turistikou a horolezectvím. Jedná se o pohyb v horách po vyznačených cestách, kdy hlavní práci vykonávají dolní končetiny a ruce jsou zapojovány jen

příležitostně. Existují trasy různé obtížnosti, přičemž ty nejnáročnější už vyžadují prvky lezecké techniky a odpovídají přibližně II. stupni lezecké klasifikace UIAA (Boštková, 2004).

Jak píše Winter (2003), jsou v rámci VHT využívány také tzv. zajištěné cesty (též via ferrata či klettersteig). Ty jsou extrémnější variantou VHT a vyžadují už i znalost a ovládnutí základních lezeckých technik správné použití speciálního vybavení a techniky. Při pohybu po zajištěných cestách je nezbytné mít především úvazek (pro školní účely raději celotělový či kombinovaný), ferratový set, helmu a kvalitní obuv. Samozřejmě by měl být nabitý mobilní telefon, lékárnička a dostatek pití a jídla. Pro tyto cesty je využívána odlišná speciální třístupňová klasifikace. Modrá – nejjednodušší, červená – střední obtížnost, černá – nejtěžší. Zajištěné cesty odjišťují lezecké úseky od II. stupně po V. stupeň lezecké klasifikace UIAA.

Vzhledem k výše uvedenému jsou zřejmé výhody a nevýhody začlenění této aktivity do školní výuky. Na jedné straně nabízí široké možnosti poznávací činnosti, nevšedních zážitků, pocit adrenalinu, překonání sebe sama a pohybu v překrásné přírodě na čistém vzduchu. Jak píše Bolek, Ilavský, Soumar (2008), je vysokohorská turistika, prováděná v prostředí s nižším množstvím kyslíku vhodným prostředkem pro rozvoj všeobecné vytrvalosti, fyzické zdatnosti a silové vytrvalosti dolních končetin. Na straně druhé jde ale o činnost, kterou nemůže provozovat každý. Jak upozorňuje Kirchner a kol. (2007) vyžaduje totiž, kromě výše zmíněných specifických odborných znalostí a dovedností a dobré fyzické kondice, také velkou psychickou odolnost, odvahu a schopnost improvizace. Jestliže se totiž v polovině cesty rozmyslíte, že nemůžete dál, je téměř nemožné slézt zpátky dolů.

Problémem je také potřebné vybavení. Školy, které jím disponují, jsou pravděpodobně vzácnou výjimkou a mnoho žáků jej určitě také nevlastní. Dnes je však možné za určitý poplatek si vše ve specializované půjčovně vypůjčit.

V neposlední řadě významný faktor, který jistě ovlivňuje pořádání těchto kurzů na školách, jsou samotní učitelé. Přestože výuku VHT může vést kdokoli bez speciální licence, je více než žádoucí, aby učitel nějaký takový kurz absolvoval (Louka a kol, 2010). Vedení takové akce totiž od něj vyžaduje kromě nejrůznějších znalostí a dovedností také obrovskou zodpovědnost za všechny zúčastněné žáky. A tomuto riziku se z pochopitelných důvodů snaží mnozí učitelé vyhnout.

➤ **Plavání v přírodních podmínkách**

RVP vymezuje výuku plavání tak, že každý žák by měl na 1. stupni ZŠ projít tzv. etapou základního plavání. Při té by se měl adaptovat na vodní prostředí, osvojit základní plavecké dovednosti a naučit se základům jednoho plaveckého způsobu. Na 2. stupni ZŠ by si žáci měli osvojit základy dalšího plaveckého způsobu, dovednosti užitého a záchranného plavání, prvky zdravotního plavání a měla by být rozvíjena plavecká vytrvalost (Louka a kol., 2010).

Na základních školách v ČR probíhá plavání nejčastěji formou kurzů plavání v bazénech. Plavání v přírodních podmínkách je spíše výjimečné. Vzhledem ke specifickým vlastnostem vody a jejímu účinku na lidský organismus je žádoucí zařazovat plavání i v rámci pravidelné tělesné výchovy nebo třeba jako součást kurzů sportů v přírodě.

Jak píše Čechovská a kol. (2012) pohybové aktivity ve vodě jsou výrazně limitovány fyzikálními vlastnostmi vody, které mají pozitivní účinky na zdravotní stav jedince. Vlivem hydrostatického tlaku a nižší teploty vody dochází k vazokonstrikci periferních cév, čímž dochází k centralizaci krevního oběhu, zvýšení tepového objemu a ovlivnění srdeční frekvence i tlaku. Cirkulace krve je díky vodorovné poloze usnadněna. Vlivem hydrostatického vztlaku působí voda na člověka nadlehčujícím způsobem, což spolu s odporem vodního prostředí vede k tomu, že jsou naše pohyby ve vodě pomalé, tlumené, a tím šetrné pro pohybový aparát. Prostřednictvím plavání mohou být také odstraněny nedostatky a vady v držení těla, zlepšuje se činnost dýchací soustavy a dochází k otužování organismu. Vedle zdravotních účinků má plavání samozřejmě primární význam z hlediska ochrany života ve vodním prostředí.

Plavecký výcvik má ale nesporný vliv také na výchovu a formování osobnosti žáků. Jak píše Lewin (1979), učí se žáci v rámci těchto kurzů správným hygienickým návykům. Ve vodě získávají jistotu a pěstují si důležité charakterové vlastnosti, jako je důvěra v sebe sama či schopnost překonávat strach. Ale také vytrvalost, odvaha, rozhodnost. Dobře organizovaný výcvik pak děti učí ohleduplnosti, spolupráci, vzájemnému pomáhání a kázni.

Nevýhodou plavání a pohybu v přírodním prostředí může být pro učitele náročnější organizace a především kontrola žáků. Pro žáky pak možné alergenní reakce či střevní problémy způsobené znečištěnou vodou.

➤ **Lezení, bouldering, lanové či přírodní překážky**

Všechny tři tyto aktivity mají jedno společné – adrenalin a určité riziko. Proto, jak upozorňuje Neuman (2000), je potřeba z hlediska zajištění maximální bezpečnosti perfektní

organizace akce a respektování a dodržování základních dovedností a znalostí v této oblasti. Organizátor (učitel, instruktor aj.) proto musí být s oblastí těchto pohybových aktivit dostatečně seznámen.

Jak píše Vomáčko a Bošτίková (2008), lezení představuje pro děti přirozenou pohybovou aktivitu, a proto je škoda, že se s ním v rámci školní docházky tak málo setkávají. Tyto pohybové aktivity jsou ve školní výuce optimální zejména jako doplňkové při pořádání jiných sportovních kurzů v přírodě nebo v rámci pravidelné výuky tělesné výchovy. Vyžadují však jisté materiální a personální zázemí, kterým ne každá škola disponuje.

Lezení na umělých stěnách vzniklo původně jako prostředek lezců pro trénování v průběhu celého roku, nejen v létě a v suchu na skalách. Umělé lezecké stěny se však nakonec staly jakýmsi zprostředkovatelem lezení široké veřejnosti. Díky nim se tomuto sportu mohli bezpečně věnovat i lezci začátečníci a lezení se tak mohlo stát součástí učebních osnov, sportovní disciplínou a prostředkem výchovy člověka (Neuman, 2000). Pro vedení výuky lezení na umělé stěně byl stanoven MŠMT ČR požadavek, aby měl učitel (instruktor) platnou cvičitelskou kvalifikaci – instruktor lezení na umělé stěně (Kirchner a kol, 2007).

Bouldering představuje formu sportovního lezení bez jištění, při kterém lezec překonává nějaký problém (boulder) různé obtížnosti. To vše většinou ve výškách, ze kterých se dá bezpečně seskočit (nejčastěji do tří metrů). Původně byl provozován pouze v přírodním prostředí, ale v současné době se i tato disciplína částečně přesunula do hal. I díky tomu zaznamenal bouldering v posledních letech obrovský nárůst pozornosti (Baláš, Strejcová, Vomáčko, 2008). Tato forma sportovního lezení je vhodná především pro naučení žáků základním lezeckým dovednostem a jejich zdokonalování.

Lanové překážky se dají třídit dle různých kritérií. Například Hanuš a Hrkal (1999) je rozlišují na nízké a vysoké. Nízké překážky jsou pouhých 0,3 – 1,5 m nad zemí, takže při jejich překonávání nepoužívá lezec jistící pomůcky. V jeho blízkosti je ale vždy osoba, která hlídá případný pád. Tyto překážky slouží především pro nacvičení obratnosti, spolupráce ve skupině a získání pocitu zodpovědnosti. Vysoké překážky mohou být postaveny ve výšce 1,5 m, až několik desítek metrů. A jak píše Svatoš a Lebeda (2005), při jejich překonávání je nutností horolezeckého jištění. Tato pohybová aktivita nechá málokoho klidným. Pohyb ve výšce až 12 m nad zemí představuje pro mnohé velkou psychickou výzvu a vyžaduje notnou dávku sebedůvěry a odvahy. Některé překážky lze překonávat pouze pod podmínkou dobré spolupráce všech zúčastněných, což vyžaduje především důvěru v partnera (partnery) a schopnost spolupráce. Úspěšné zdolání nízkých či vysokých lanových překážek pak vede

k sebepotvrzení, zvyšuje sebevědomí a podporuje odhodlání žáků poprat se s budoucími náročnými úkoly.

Podle slov Kirchnera a kol. (2007) je začlenění těchto pohybových aktivit do výuky tělesné výchovy či kurzů sportů v přírodě velmi vhodné. Jednak pro zpestření výuky, ale především proto, že zde lze uplatnit aspekty, které mohou při tradiční výuce občas chybět. Jsou to například důvěra ve vlastní schopnosti a v partnera (spolužáka, učitele), nutnost kooperace, ovládnutí a překonání nepříjemných pocitů (např. strachu, nervozity), velký význam koncentrace (soustředění se na vlastní výkon, na jištění spolužáka atd.).

➤ **Orientační běh a orientační sporty**

Mezi orientační sporty řadíme orientační běh, lyžařský orientační běh, orientační závod na horských kolech, orientační potápění a další. Z těchto disciplín bývá v rámci školní výuky nejvíce rozšířen orientační běh. Pravidla tuto disciplínu definují jako sport, jehož podstata tkví ve spojení běhu s orientací v neznámém terénu. Závodníci se pohybují na trati určené startem, kontrolami a cílem za pomoci mapy a buzoly. Vyhrává ten, který absolvuje celou trať v souladu s pravidly v nejkratším čase (Hnízdil, Kirchner, 2005).

Pro školní účely je zařazování orientačních běhů do výuky (ať už pravidelné či kurzovní) nesmírně výhodné a poměrně nenáročné. Vyžaduje sice od učitele znalosti a dovednosti v oblasti orientačních sportů, pečlivou přípravu a organizaci. Na druhou stranu jde o sport, který neklade velké nároky na materiální vybavení. Navíc jej lze provozovat kdekoli v přírodě, ale i v interiéru. Jediné, co učitel potřebuje, je dostatek map, buzol nebo kompasů, stopky a kontroly. Při oficiálních závodech je využíváno speciálních kontrol – oranžovobílých lampionů, na kterých dříve byly kleštičky. Těmi si závodník procvakl příslušné okénko na kartičce, čímž potvrdil svou přítomnost na kontrole. V dnešní době je již využíváno kontrol s modernějším zařízením. Jak píše Louka a kol. (2010), každý závodník má svůj čip, který slouží k samoobslužnému označení průchodu kontrolním stanovištěm. Pro školní účely, pakliže škola nedisponuje kontrolami, lze ale vymyslet alternativní způsob kontroly průchodu stanovištěm. Stejně tak vybavení žáků k účasti na orientačním běhu nevyžaduje nic speciálního. Důležitá je zejména obuv. Dost dobře ovšem postačí jakákoli uzavřená obuv vhodná k běhu. Oblečení by mělo být prodyšné a odolné vůči roztrhání s dlouhými rukávy a nohavicemi. Ve školních podmínkách však stačí jakékoli šustáky a tričko.

Klasické orientační běhy jsou charakteristické pohybem v přírodě, nejčastěji v lese. Žáci se tak pohybují na čerstvém vzduchu, trénují svou vytrvalost, zvyšují celkovou tělesnou

zdatnost. Výhodou lesního porostu je také tlumení nárazů při dokroku oproti tvrdému podkladu. Orientační běh ve školní tělesné výchově ale není ideální pouze ze zdravotního hlediska. Jde o sport, ve kterém se uplatňuje mnoho mezipředmětových vztahů. Snoubí se zde prvky matematiky, zeměpisu, biologie a samozřejmě tělesné výchovy (Kirchner a kol., 2007). Jak píše Neuman (2000), žáci se učí v praxi pracovat s mapou, buzolou, osvojují si dovednosti potřebné pro bezpečnou orientaci, o kterých by se z učebnic ani nedozvěděli. Zajímavým fenoménem orientačního běhu je to, že zde mohou vyniknout i žáci s menší tělesnou kondicí a pohybově méně zdatní. Jak už bylo naznačeno výše, výkon v tomto sportu totiž nezáleží pouze na rychlosti běhu, ale také na přirozené inteligenci, schopnosti abstrakce, reprodukční fantazii, pozornosti, postřehu, pečlivosti, paměti a dedukci.

4.4.4 Zimní sportovní kurzy a aktivity v přírodě na ZŠ

Stejně tak jako letní jsou i zimní aktivity v přírodě popsány v RVP pouze v několika bodech. A i v případě zimních sportů a aktivit v přírodě záleží opět pouze na škole, které z nich zařadí do výuky a jakou formou bude jejich výuka probíhat.

Na 1. stupni ZŠ je doporučena výuka **lyžování** a **bruslení** dle podmínek školy, a to zařazováním nejrůznějších her na sněhu a na ledě, díky kterým by se žáci nenásilnou formou seznámili se základními technikami pohybu na lyžích a bruslích. Na 2. stupni ZŠ je výuka zimních sportů obsahově rozšířena a je zde zařazen i **snowboarding**. Žáci by se měli seznámit s běžeckým lyžováním, lyžařskou turistikou, sjezdovým lyžováním nebo jízdou na snowboardu, s bezpečností pohybu v zimní horské krajině, jízdou na vleku aj. Toto je pouze obecné doporučení. Jak je v RVP napsáno, školy mohou začlenit do výuky i další zimní sporty dle svých podmínek a možností. (RVP ZV, 2007).

Lyžařský výcvik probíhá na základních školách nejčastěji formou sedmidenního kurzu internátního typu. Jde především o školy, které vzhledem k nepříznivým sněhovým podmínkám či nevhodnosti terénu nemají možnost pořádat výcvik v blízkosti školy. Základní školy, které se nacházejí v podhorských či horských oblastech s příznivými sněhovými podmínkami, mohou lyžařský výcvik uskutečňovat v hodinách tělesné výchovy. Ty lze pro tento účel spojovat. Samozřejmě i tyto školy mohou organizovat soustředěný sedmidenní kurz internátního typu, popřípadě kurz s denním dojížděním (Kutáč, 2009).

Předchozí učební osnovy přesně stanovovaly, ve kterém ročníku má být LVK organizován a co má být jeho obsahem. To dnes již neplatí. Přesto ale můžeme říci, že jsou lyžařské kurzy určeny především žákům 7. ročníku. Některé základní školy pak pro doplnění

kapacity dobírají i žáky z vyšších ročníků. Kurzy na školách se mohou výrazně lišit i z hlediska obsahu učiva. Některé školy zařazují pouze výuku sjezdového lyžování, jiné připojují i běh na lyžích, případně i výuku snowboardingu. To vše buď v rámci jednoho lyžařského kurzu, nebo organizují více kurzů zaměřených pouze na jednu sportovní disciplínu.

➤ **Sjezdové lyžování**

Sjezdové lyžování je jednou z tzv. alpských disciplín. To proto, že alpské země mu daly nový rozměr, vytvořily novou sjezdovou techniku a zasloužily se o rozvoj nových lyžařských disciplín. Kolébkou sjezdového lyžování ale nejsou alpské země, nýbrž Skandinávie (Louka a kol., 2010).

Zajímavé je, že naše země patřila mezi jedny z prvních, kde se lyžování začalo uplatňovat také při školní výchově dětí a mládeže. Již na konci minulého století byla výuka lyžování zavedena na školách v Krkonoších v podobě organizovaného výcviku (Kirchner a kol., 2007).

Při výuce sjezdového lyžování žáci rozvíjejí své pohybové schopnosti. Učí se novým pohybovým dovednostem, nutným při vyjetí vlekem na vrchol sjezdovky a pro bezpečné sjíždění po sjezdovce, zastavení či skákání na lyžích. Dále získávají informace z historie sjezdového lyžování, moderních trendů sportu, znalosti týkající se pobytu v zimních horách, první pomoci atd. V průběhu výcviku je apelováno především na ohleduplnost, ukázněnost a slušné chování žáků vůči svým spolužákům v družstvu, učitelů i všem ostatním lyžařům ve ski areálu.

Nevýhodou sjezdového lyžování, a tedy i celého školního kurzu je poměrně velká finanční náročnost. Žáci musejí mít sjezdové lyže s optimálními parametry, vhodné sjezdové boty, sjezdové hůlky a samozřejmě oblečení do zimy. Poměrně finančně náročné jsou i skipasy – permanentky. Vzhledem k tomu, že rodiče platí žákům i dopravu, ubytování a stravu, může být výcvikový kurz sjezdového lyžování pro některé rodiny finančně velmi náročný, až neúnosný.

➤ **Běžecské lyžování**

Běh na lyžích je dle Gnada a Psotové (2005) pohybová činnost sestávající z různých způsobů běhu a dalších lyžařských běžecských dovedností, potřebných pro bezpečný a účelný pohyb v zasněženém terénu. Rozlišujeme dva základní způsoby běhu – klasický způsob běhu na lyžích a bruslení na lyžích.

Při výuce běžeckého lyžování by se žáci měli naučit nejen pohybovým dovednostem, ale i příslušným teoretickým znalostem. Měli by se seznámit se stručnou historií sportu, potřebnou výstrojí a výzbrojí, se zásadami správného namazání skluznice lyže, s pravidly a bezpečností při pohybu na běžeckých tratích (a jejich rozdíly pro jednotlivce a družstvo), první pomoci atd. Praktický výcvik, jak píše Kirchner a kol. (2007), by měl být dle dovedností zaměřen především na etapu základního lyžování (pakliže vycházíme ze základního členění lyžařského výcviku). Žáci by tak měli projít všeobecnou lyžařskou přípravou a následně specializovanou běžeckou přípravou pro klasickou techniku běhu a pro bruslení. Druhá část této etapy by měla být zaměřena na stabilizování a zdokonalování již nacvičeného pohybového projevu.

Běh na lyžích by rozhodně neměl ve školní výuce chybět a být opomíjen. Kromě toho, že naučí žáky novým pohybovým dovednostem, jde o ideální sport pro harmonický rozvoj tělesné zdatnosti. Jak píše Soumar a Bolek (2012), běh na lyžích patří mezi nejlepší aerobní sportovní disciplíny. Jde o poměrně složitou cyklickou pohybovou strukturou s vytrvalostním charakterem. Pohyb je uskutečňován pomocí odrazu dolních končetin spolu s odpichem paží a následným využitím skluzu lyže po sněhu. Tímto je při pohybu zatěžována většina hlavních svalových skupin a zvyšují se požadavky na kardiovaskulární systém a dýchací soustavu. Navíc jde o relativně bezpečný sport. Nespornou výhodou je i to, že nedochází k velkým nárazům při dokroku, díky čemuž není nijak zvlášť zatěžován kloubní systém těla, a pohyb je tak ideální i pro žáky s nadváhou či obezitou.

Nesporná výhoda běhu na lyžích, a tedy i celého kurzu, je i relativně nízká finanční náročnost oproti sjezdovému lyžování. Běžkařská výzbroj i výstroj je výrazně levnější a k samotnému pohybu stačí pouze zasněžená cesta, lépe s vyfrézovanou běžkařskou stopou.

➤ **Snowboarding**

Jízda na snowboardu je v poslední době jedním z nejdynamičtějších odvětví zimních sportů. První pokusy „surfování“ na sněhu pocházejí z USA cca z 20. let 19. století. K nám do České republiky začal snowboarding pronikat až v letech 1979/1980. Pro tento sport je potřeba snowboardového prkna s vázáním a speciální boty. Samozřejmostí je zimní oblečení, které často podléhá určitému snowboardovému stylu (Louka, Večerka, 2006).

Snowboarding se stal mezi širokou veřejností, a zejména mládeží, velmi populární. Na to zareagovalo i MŠMT ČR. Zařazení výuky snowboardingu do školní tělesné výchovy tak podléhá příslušným vyhláškám a nařízením MŠMT ČR a vnitřním předpisům školy. Snowboarding je nově začleněn v RVP do výuky zimních sportů na 2. stupni ZŠ. Záleží tak

pouze na prioritách a možnostech školy, zda jej zařadí jako součást lyžařského výcvikového kurzu, jako samostatný kurz, nebo jej nezařadí vůbec.

➤ **Bruslení**

Bruslení může probíhat na základních školách formou kurzu na zimním stadionu. Či v rámci pravidelné výuky tělesné výchovy v zimním období v přírodních podmínkách. Žáci se učí novým pohybovým dovednostem, rozvíjejí svou obratnost, manipulační schopnosti, vytrvalost a celkovou tělesnou zdatnost. Výuka bruslení by měla vést k samostatnosti žáků a důvěře ve vlastní schopnosti či kolektiv. Důležité je, aby výuka probíhala zajímavou a zábavnou formou tak, aby žáky neodradila od bruslení, a naopak je inspirovala k pravidelné pohybové aktivitě (Novotný).

4.5 Bezpečnost při výuce na ZŠ

Bezpečnost při výuce na základních školách, a tedy i během sportovních kurzů v přírodě, řeší dokument vydaný MŠMT ČR s názvem Metodický pokyn k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních zřizovaných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen Metodický pokyn). Tento dokument je určen právnickým osobám působícím na školách zřizovaných MŠMT ČR. Stanovuje pravidla „*pro bezpečnost a ochranu zdraví při výchově a vzdělávání dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních*“ (Metodický pokyn ..., 2005, s. 1). Popisuje konkrétní úkoly v péči o bezpečnost a ochranu zdraví a s tím související úkoly dohledu nad dětmi, žáky a studenty pro jednotlivé typy škol a školní zařízení. Kromě toho si dokument klade za cíl doporučit postup při zajišťování bezpečnosti a ochrany zdraví při výchově a vzdělávání žáků ve školách a školských zařízeních.

Vybrané články z Metodického pokynu... (2005) o bezpečnosti při výuce na ZŠ

➤ **Článek 2 – Předcházení rizikům**

Škola zajišťuje bezpečnost a ochranu zdraví žáků při výchově a vzdělávání. Ředitel školy stanovuje školní řád, se kterým obeznámí zaměstnance i žáky školy. Podle ŠVP seznamuje žáky s možným nebezpečím ohrožujícím jejich zdraví, tak aby bylo dosaženo klíčových kompetencí z RVP ZV vztahujících se k ochraně zdraví žáků a jejich bezpečnosti. Žáci jsou s ochranou a bezpečností zdraví seznamováni v rámci Výchovy ke zdraví. Škola je při vzdělávání a s tím souvisejících činnostech povinna přihlížet k základním fyziologickým potřebám žáků a dbát na jejich harmonický rozvoj (Metodický pokyn ..., 2005).

➤ **Článek 3 – Povinnosti žáků**

Žáci jsou povinni dodržovat školní řád, pokyny a předpisy stanovené školou, s nimiž byli seznámeni. A plnit pokyny zaměstnanců školy (Metodický pokyn ..., 2005).

➤ **Článek 5 – Zdravotní předpoklady**

Aby se žáci mohli zúčastnit některých školních akcí (školy v přírodě, sportovní, tělovýchovné akce, výuka plavání, LVK aj.), musejí učitelé odevzdat potvrzení o zdravotní způsobilosti, které vydává praktický lékař pro děti a dorost. V případě, že dojde ke změně zdravotního stavu v průběhu vzdělávání, je žák povinen hlásit to učitelé (Metodický pokyn ..., 2005).

➤ **Článek 8 – První pomoc**

Škola a osoba, na jejímž pracovišti je konána praktická činnost musí zajistit podmínky pro včasné poskytnutí první pomoci a lékařského ošetření při úrazech a náhlých onemocněních. Zodpovídá za obeznámení žáků a zaměstnanců školy se zásadami první pomoci. Podle závažnosti úrazu a s ohledem na věk zraněného žáka, či další případné okolnosti, škola zajistí jeho doprovod do zdravotnického zařízení a zpět nebo domů. O události a provedených opatřeních neprodleně informuje zákonného zástupce žáka (Metodický pokyn ..., 2005).

➤ **Článek 9 – Poučení žáků**

Škola musí zajistit poučení žáků o možném ohrožení zdraví a bezpečnosti při všech činnostech, jichž se účastní při vzdělávání nebo v přímé souvislosti s ním. Dokladem o provedeném poučení je záznam o poučení (např. v třídní knize) (Metodický pokyn ..., 2005).

➤ **Článek 10 – Dozor nad žáky**

Školy jsou povinny podle zvláštních předpisů vykonávat nad nezletilými žáky náležitý dohled. Pedagogičtí pracovní dbají při dohledu nejen na bezpečnostní hlediska, ale také na výchovné působení jakožto prevenci škod na zdraví, majetku a životním prostředí. O zajištění náležitého dozoru rozhoduje ředitel školy (Metodický pokyn ..., 2005).

Při akcích mimo školu, kde jsou účastníci ubytováni v objektech jiných osob, dodržují žáci předpisy platné pro tento objekt, dodržují stanovený režim dne a pokyny pro dobu nočního klidu. Za obeznámení žáků s těmito pokyny a kontrolu jejich dodržování zodpovídá vedoucí akce či jím pověřený pedagogický pracovník (Metodický pokyn ..., 2005).

4.5.1 Bezpečnost při výuce sportovních kurzů v přírodě na ZŠ

V této kapitole se budeme věnovat pravidlům, která je nutné dodržovat pro zachování bezpečnosti při organizaci sportovních kurzů v přírodě v rámci školní výuky, ale také pravidlům obecně platným při provozování aktivit v přírodě. Pro všechny pořádané kurzy platí jedno společné pravidlo popsané v Metodickém pokynu (2005), a sice že obtížnost obsahu kurzu (vzdálenost tras, náročnost pohybové činnosti atd.) musí vedoucí kurzu přizpůsobit výkonnosti, zdravotnímu stavu žáků a aktuálním přírodním i jiným podmínkám.

➤ **Plavání a koupání**

Metodický pokyn ... z roku 2005 stanovuje přesná pravidla pro výuku plavání a pro koupání v rámci školní výuky. Plavání se uskutečňuje v zařízeních k tomu určených. Ředitel školy ověřuje vhodnost zařízení a odbornou úroveň poskytované výuky. Žáci jsou pro výuku rozděleni do skupin s maximálním počtem 10 neplavců či 15 plavců na jednoho vyučujícího. Odpovědnost za bezpečnost žáků při výuce plavání, která je realizována mimo školu, nesou pedagogičtí pracovníci, kteří děti na plavání doprovázejí. Vše je třeba podrobně ustanovit ve smluvních podmínkách obou stran.

Koupání musí být uskutečňováno na místech k tomu určených, kde není koupání zakázáno. Pedagog musí prověřit bezpečnost místa, vymezit prostor, kde se mohou žáci pohybovat a neustále mít přehled o počtu žáků. Skupina na jednoho pedagogického pracovníka může sestávat z maximálně 10 žáků (Metodický pokyn ..., 2005).

➤ **Sportovně turistické kurzy**

Ze sportovně turistických kurzů se na základních školách nejčastěji organizuje kurz pěší, cyklo a vodní turistiky. V každém případě musí být žáci dle pokynů sepsaných v Metodickém pokynu... (2005) před zahájením kurzu školou poučeni o vhodné výstroji a výzbroji. Ta musí být při nástupu na kurz zkontrolována pedagogickým pracovníkem. Před odjezdem na kurz pak také musí žák odevzdat prohlášení o svém zdravotním stavu. Na začátku kurzu jsou zúčastnění žáci rozděleni do družstev maximálně po 15 lidech. Pakliže nebudou vykonávat činnost, pro kterou je stanoven počet nižší.

a) cyklistický kurz

Jestliže pořádá škola cyklistický kurz, musí vedoucí kurzu před jeho zahájením zkontrolovat povinné vybavení a technický stav kol všech žáků (včetně povinné ochranné přilby!). Dále prověřuje znalosti žáků o pravidlech silničního provozu. Při jízdě v silničním provozu je nutné dodržovat maximální počet 10 žáků v družstvu (Metodický pokyn..., 2005).

Žáci by měli výborně ovládat alespoň základní domluvené signály zajišťující bezpečnou jízdu zejména ve skupině. Neuman (2000) například uvádí: 1) zdvihnutá paže se vztyčeným prstem = zvýšená pozornost, 2) upažení s dlaní otevřenou vpřed a palcem vztyčeným vzhůru = změna směru jízdy, 3) malé krouživé pohyby v upažení poníž = nebezpečí na straně ruky (díra, hrbol), 4) pohyb dopředu v upažení = pokyn pro zrychlení jízdy aj.

Při jízdě na kole ve skupině je z hlediska bezpečnosti nutné dodržovat jistá pravidla organizace jízdy. S těmi obeznamuje Neuman (2000). Důležité je dodržovat pořadí, kdy první a poslední musí jet (dle Metodického pokynu...,2005) osoba zletilá a plně právně způsobilá. V přední části skupiny by měli jet slabší žáci, pak průměrní a na konci ti nejzdatnější. Z hlediska bezpečnosti by měli žáci udržovat mezi sebou rozestupy na rovině velké cca 2 – 3 m, v prudkých sjezdech či za nepříznivých podmínek 10 – 15 m.

b) kurz vodní turistiky

Dle Metodického pokynu... (2005) je vedoucí kurzu před jeho zahájením povinen zjistit plaveckou úroveň žáků a zodpovídá za úroveň sjízdnosti zvolené trasy. Jeden pedagogický pracovník nese zodpovědnost nejvýše za pět kanoí nebo kajaků, popřípadě za dvě pramice či rafty. Pokud je kurz pořádán za obtížnějších podmínek, musí být počet lodí na jednoho pedagogického pracovníka snížen. V případě, že se podmínky výrazně zhorší, je vedoucí kurzu povinen přerušit jízdu či ukončit celý kurz. Žáci účastníci se vodáckého kurzu musejí mít v každém případě záchrannou vestu, a je-li na programu sjíždění divoké vody či obtížně sjízděné propasty, je povinná i ochranná přilba hlavy.

Louka a kol. (2010) seznamují ve své publikaci s dalšími pravidly chování nutnými pro zachování bezpečnosti pohybu na vodě. Při plánování kurzu je nezbytné seznámit se s trasou, kilometráží, aktuálním vodním stavem a s nebezpečnými místy a jezy. Před zahájením sjíždění řeky je důležité přezkontrolovat stav výzbroje (lodí a pádel) a výstroje žáků (oblečení, obuv, záchranná vesta, přilba atd.). Dále žáky proškolit o bezpečnosti, provést s nimi základní nácvik záchrany a techniky jízdy na suchu, domluvit se na signálech pro snadné dorozumívání a na pořadí lodí při jízdě.

c) kurz vysokohorské turistiky

Před zahájením takového kurzu je nezbytné nejprve seznámit žáky s možným nebezpečím, které v horách může hrozit. Zde je důležité, více než kde jinde, aby pedagogický pracovník dbal na zdravotní a tělesný stav žáků, aktuální podmínky počasí, turistické značení a pokyny horské služby. Před odchodem na túru by měl pedagogický pracovník informovat vedoucího kurzu o směru, cíli túry a předpokládaném čase návratu. Družstvo musí být na túře

doprovázeno minimálně dvěma zletilými osobami, plně způsobilými k právním úkonům, z nichž alespoň jedna musí být pedagogickým pracovníkem (Metodický pokyn...,2005).

Kirchner a kol. ve své publikaci z roku 2007 píše mimo jiné rady z hlediska prevence bezpečnosti. Při VHT je nesmírně důležité brát ohled na věk žáků a jejich individuální vyspělost. Nutná je pečlivá kontrola vybavení, příprava túry a jasný souhlas rodičů všech zúčastněných žáků. Autoři knihy doporučují dobrou znalost oblasti, ve které kurz probíhá a přiměřený počet žáků v družstvu (5 – 10 podle náročnosti trasy a aktuálních podmínek).

Jak už bylo zmíněno, při VHT je nesmírně důležitá znalost předpovědi počasí a jeho proměnlivosti. Neuman (2000) popisuje, jak by se měl člověk chovat při bouři a špatném počasí. Při bouři hrozí především nebezpečí zasažení bleskem. Pokud je to možné, schováme se do pevného stavení nebo se ukryjeme na stranu skal odvrácenou od bouře. Na sněhu a ledu je pravděpodobnost zasažení bleskem menší než na skalách. Za bouřky je potřeba být vzdálen od všech předmětů i osob nejméně 2 m. Nikdy si neleháme na zem, ale naopak zaujmeme co nejnižší polohu, při které budeme se zemí v kontaktu co nejmenší plochou (dřep) a nejlépe na dobře izolujícím předmětu. Na zajištěných cestách se snažíme co nejrychleji vzdálit od ocelových lan a odložíme veškerou kovovou výzbroj.

➤ **Horolezecký výcvik**

Lezení je z pedagogického hlediska prospěšnou činností, avšak jen zřídka je na školách zařazováno do výuky. Nejvýznamnějším důvodem je jistě problematika materiálního a personálního zajištění. Jak píše Louka a kol. (2010) byl stanoven MŠMT ČR požadavek, aby lezecký výcvik na umělé stěně mohl realizovat pouze jedinec s cvičitelskou kvalifikací – instruktor lezení na umělé stěně. Výuku skalního lezení pak může vést jen držitel licence instruktor skalního lezení či podobné kvalifikace.

Při lezení na umělých stěnách je v dnešní době nejčastějším důvodem pádu lidská chyba. Obvyklou příčinou bývá špatné navázání na lano, špatné zapnutí úvazku, chyby při jištění a při chytání pádu, otevření nezašroubované karabiny aj. (Vomáčko, Boštíková, 2008).

➤ **Lyžařský výcvikový kurz**

Při organizaci lyžařského výcvikového kurzu musí ředitel školy určit vedoucího kurzu. Ten je povinen před odjezdem na kurz poučit žáky o nutnosti seřízení vázání lyží a od každého pak toto potvrzení vybrat. Zodpovídá za řádnou přípravu kurzu, činnost jednotlivých pracovníků a hladký průběh kurzu (Metodický pokyn...,2005).

Žáci jsou na začátku kurzu rozřazeni do družstev podle svých dovedností a zdravotního stavu, maximálně po 15 žácích. Instruktor je povinen zohledňovat své požadavky vzhledem

k motorickým dovednostem žáků, aktuálním podmínkám počasí, sjezdovky atd. Jestliže se účastní kurzu více jak 30 žáků mladších 15 let, je na kurzu potřeba účasti zdravotníka. Z hlediska zdravotního a z hlediska bezpečnosti, kdy je třetí den kurzu vnímán jako krizový, doporučuje se v tento den zařadit odpočinkový půlden sice s aktivním programem, ale bez lyží či snowboardu (Metodický pokyn...,2005).

a) sjezdové lyžování a snowboarding

Při pohybu na sjezdovce je důležité řídit se pravidly ski areálu, horské služby a příkazy instruktora. Všichni přítomní na sjezdovce jsou navíc povinni řídit se pravidly pro chování lyžařů a snowboardistů na lyžařských tratích vydanými FIS – Mezinárodní federací lyžařů (Pravidla FIS, 2002). Těchto pravidel je deset a zní následovně: 1) Brát ohled na ostatní lyžaře a snowboardisty tak, aby je neohrožoval a nepoškozoval, 2) Ovládání rychlosti a způsobu jízdy vzhledem k vlastním schopnostem a aktuálním okolním podmínkám, 3) Volba jízdni stopy tak, aby neohrožoval lyžaře či snowboardisty před sebou, 4) Předjíždění pouze v dostatečné vzdálenosti od předjížděného, 5) Najíždění na sjezdovku, pokračování v jízdě dolů či po svahu nahoru pouze po zkontrolování, že tak sebe ani nikoho jiného nevystaví nebezpečí, 6) Zastavení na sjezdovce pouze mimo úzká či nepřehledná místa, v případě pádu se snažit co nejrychleji takové místo opustit, 7) Pěší výstup či sestup po sjezdovce je možný pouze po okraji sjezdovky, 8) Dbát na značení a signalizaci, 9) Při nehodě poskytnout zraněnému první pomoc, 10) Každá zúčastněná osoba nehody (i v roli svědka) je povinna prokázat svou totožnost.

b) běžecké lyžování

Pravidla chování a bezpečnosti při pohybu na běžeckých tratích popisuje Kirchner a kol. (2007). Autor popisuje zvlášť pravidla pro jednotlivce a zvlášť pro družstvo. Pravidla pro jednotlivce jsou následující: 1) Ohled na ostatní tak, aby nedošlo k ohrožení či poškození jiného lyžaře, 2) Dodržovat signalizaci, směr jízdy a běžeckou techniku, je-li stanovena, 3) Je-li na výběr z většího počtu stop, jezdit vždy v pravé stopě, 4) Předjíždět lze zleva i zprava, předjížděný není povinen uvolnit stopu, ačkoli se to doporučuje, pakliže to pro něj není nebezpečné, 5) Pokud se potkáme s lyžařem, vyhýbáme se vpravo, sjíždějící lyžař má přednost, 6) Míjíme-li jiného lyžaře omezíme pohyb holemi, 7) Přizpůsobit jízdu svým schopnostem a okolním podmínkám, 8) Jestliže stojí někdo na trati nebo upadne, je povinen co nejrychleji uvolnit stopu, 9) Povinnost v případě nehody jiného lyžaře poskytnout první pomoc, 10) Každá zúčastněná osoba nehody (i v roli svědka) je povinna prokázat svou totožnost.

Pro jízdu ve skupině je nutné přizpůsobit rychlost jízdy nejslabšímu členovi a dodržovat dostatečné rozestupy tak, aby každý mohl v případě nutnosti bezpečně zastavit. Za snížené viditelnosti by měli členové družstva co nejvíce zkrátit vzdálenost mezi sebou a měla by být pravidelně prováděna kontrola počtu žáků. Instruktor by měl jet na začátku nebo na konci družstva a měl by být v neustálém kontaktu s prvním nebo posledním žákem (Kirchner a kol., 2007).

➤ **Bruslení**

Za bezpečnost žáků při výuce bruslení organizované školou odpovídá učitel tělesné výchovy či dohlížející pedagog. Ten je povinen posoudit kvalitu ledové plochy a mantinelů. Jestliže jde o bruslení na přírodním ledě, musí před vstupem na led posoudit jeho tloušťku z hlediska nosnosti (Metodický pokyn..., 2005).

5 Výzkumná část

Při psaní této magisterské diplomové práce jsem postupovala v několika krocích, které byly vždy konzultovány s vedoucím práce.

Práce navazuje na mou bakalářskou práci, která byla především rešerší literatury a měla sloužit jako podklad pro napsání této diplomové práce. Tím se tedy vyjasnila problematika a mohl být stanoven hlavní cíl a dílčí cíle, které pak determinovaly specifikaci úkolů a vědeckého problému práce. Dále byly stanoveny hypotézy, jež nesou výrok týkající se zvolené problematiky. Teoretická východiska, která mají sloužit pro vytvoření adekvátního vhledu do problematiky, byla sepsána na základě odborné literatury dostupné v knihovnách a studovnách PedF UK, FTVS UK, UJEP a na internetu, kde lze dokumenty dohledat v elektronické podobě.

5.1 Hypotézy

1. Více než 50% dotazovaných žáků se zúčastnilo alespoň jednoho kurzu sportů v přírodě.
2. Každá oslovená škola pořádá alespoň lyžařský výcvikový kurz.
3. Nejčastějším důvodem nespokojenosti žáků s nabídkou kurzů je příliš nízký počet pořádaných kurzů.
4. Mezi tři nejoblíbenější sportovní kurzy v přírodě patří u žáků k. sjezdového lyžování, k. snowboardingu a k. vodní turistiky.
5. Nejčastějším důvodem neúčasti žáků na kurzech je nedostatek finančních prostředků jejich rodičů.
6. Školy s více než 330 žáky pořádají více sportovních kurzů v přírodě než malé školy.

5.2 Metodika práce

Pro dosažení vytyčených cílů, získání odpovědí na vědecké otázky a pro vyvrácení, či potvrzení stanovených hypotéz, byl proveden vědecký výzkum. Autorem často používané definice vědeckého výzkumu je Kerlinger (s. 27, 1972), který píše, že „*vědecký výzkum je systematické, kontrolované, empirické a kritické zkoumání hypotetických výroků o předpokládaných vztazích mezi přirozenými jevy*“.

Aby byl výzkum efektivní, je důležité zvolit vhodné výzkumné metody. Skalková (1983) popisuje výzkumné metody jako záměrný postup práce, který nám umožní dosáhnout stanovených cílů. Jednotlivé metody pak představují soubor různých postupů a operací, díky nimž jsou získávány nezbytné vědecké poznatky.

Pro tuto práci byly, z hlediska získávání dat, zvoleny jako nejadekvátnější metody dotazování. Mezi tyto řadí Jeřábek (1992) různé formy rozhovorů a dotazníkových šetření. V rámci našeho výzkumu jsme použili obou forem. Konkrétně byl sestaven dotazník o devíti zcela uzavřených otázkách, určený žákům devátého ročníku a řízený rozhovor o jedenácti otevřených otázkách pro ředitele školy.

Švec (1998) charakterizuje dotazník jako výzkumný a vyhodnocovací nástroj pro hromadné a relativně rychlé zjišťování informací od dotazovaných osob (respondentů) prostřednictvím písemného projevu. Existuje mnoho druhů dotazníků, které se od sebe v různých ohledech liší. Například dle typu dotazníkových položek rozlišujeme dotazníky s uzavřenými, polouzavřenými či zcela otevřenými položkami (otázkami). Výhodou dotazníku je, že nevyžaduje osobní kontakt výzkumníka s respondentem, umožňuje získání dat od velkého počtu respondentů a za poměrně krátký čas. Navíc získané údaje lze relativně snadno vyhodnotit a porovnávat. Anonymní dotazníky navíc zvyšují poctivost a upřímnost odpovědí. Naopak k nevýhodám dotazníku patří vyšší riziko nevrácení vyplněných exemplářů či nepřesné odpovědi způsobené nepochopením otázky či nepozorností. U dotazníků sestavených ze zcela uzavřených otázek navíc hrozí vnucování odpovědi, se kterou se respondent nemusí jednoznačně ztotožnit.

Rozhovor neboli interview představuje dle Hendla a Blahuše (2010) metodu sběru, při které výzkumník pokládá otázky informantovi. Rozhovory mohou probíhat tváří v tvář, po telefonu, případně interaktivně po internetu. Jejich nespornou výhodou je možnost kladení dodatečných otázek pro upřesnění získaných dat. Jednou z forem interview, která byla využita i při našem výzkumu, je strukturovaný (řízený) rozhovor s otevřenými otázkami. Dle slov Hendla (2012) se jedná o rozhovor sestavený z řady pečlivě formulovaných otevřených

otázek, jejichž pořadí je předem dáno. Výhodou tohoto typu interview je minimalizace vlivu tazatele na kvalitu rozhovoru, snadnější analýza získaných dat a možnost stejně kvalitní replikace průzkumu v jiném čase či jiným výzkumníkem. Jistou nevýhodou tohoto strukturovaného rozhovoru s otevřenými otázkami je určité omezení na předem dané téma. Omezení je dáno i tím, že různým respondentům jsou kladeny stejné otázky, čímž je opomíjena situovanost interview a individuální rozdíly dotazovaných.

5.3 Výzkumný soubor

Výzkum v rámci této diplomové práce byl proveden na sedmnácti základních školách Libereckého kraje. Na každé škole byl o spolupráci požádán ředitel/ředitelka a vždy jedna třída žáků 9. ročníku. Východiskem při výběru škol byl počet a velikost okresních měst. V Libereckém kraji se nachází čtyři okresy: Liberec (74 ZŠ), Česká Lípa (55 ZŠ), Jablonec nad Nisou (42 ZŠ) a Semily (53 ZŠ). Dle velikosti měst, a s tím souvisejícího počtu základních škol, měly být vybrány 4 ZŠ z Liberce a 3 ZŠ z ostatních třech okresních měst. Aby byl vzorek objektivnější, měla být vybrána ještě 1 ZŠ z každého okresu, a to z jakéhokoli města mimo to okresní. Celkem tedy 17 škol. Z důvodu možného odmítnutí účasti některých škol na výzkumu jich bylo osloveno více. Tento předpoklad se stal skutečností, a tak, ačkoli původně plánovaný počet škol zůstal zachován, jejich rozložení se nepovedlo dodržet. Výzkum tedy pracuje s výsledky dotazníků a řízených rozhovorů od 4 ZŠ z okresního města + 1 ZŠ mimo okresní město z Českolipského okresu, 3 ZŠ + 1 ZŠ z Jabloneckého okresu, 2 ZŠ + 1 ZŠ ze Semilského okresu a 3 ZŠ + 2 ZŠ z Libereckého okresu. Celkem tak byly získány dotazníky od 330 dotazovaných žáků 9. ročníku a 17 ředitelů základních škol Libereckého kraje.

Základní školy Libereckého kraje, které se zapojily do výzkumu

1. Základní škola Pátova, Česká Lípa
2. Základní škola Partyzánská, Česká Lípa
3. Základní škola Slovanka, Česká Lípa
4. Základní škola Lada, Česká Lípa
5. Základní škola Zákupy
6. Základní škola Mozartova, Jablonec nad Nisou
7. Základní škola 5. května, Jablonec nad Nisou
8. Základní škola Pivovarská, Jablonec nad Nisou

9. Základní škola Rychnov
10. Základní škola Dr. F. L. Riegra, Semily
11. Základní škola I. Olbracht, Semily
12. Základní škola Krakonošova, Loukov
13. Základní škola Vrchlického, Liberec
14. Základní škola Sokolovská, Liberec
15. Základní škola Broumovská, Liberec
16. Základní škola Chrastava
17. Základní škola Jablonné v Podještědí

5.4 Realizace výzkumu

Průzkum byl realizován prostřednictvím dotazníku určeného žákům 9. ročníku a řízeného rozhovoru s řediteli základních škol. Po jejich sestavení bylo třeba vytvořit seznam škol vhodných k oslovení a požádání o spolupráci. K tomu jsme využili telefonického spojení s řediteli škol. Náplní rozhovoru bylo obeznámit ředitele s tématem a důvodem výzkumu a také s představou jeho realizace. V případě souhlasu se spoluprací následoval řízený rozhovor dle stanoveného pořadí otázek. Díky tomu, že byl proveden prostřednictvím telefonického spojení, umožňoval pružně reagovat na odpovědi respondentů či případně dovysvětlit některé pokládané otázky. Dotazníky byly, až na několik výjimek, po předchozí telefonické domluvě vytištěny a odeslány na adresu školy. Ve většině případů spolu se zpáteční obálkou a známkou. Tímto se snižovala potřeba angažovanosti ředitelů na výzkumu, což většinou zvýšilo jejich ochotu a přístupnost ke spolupráci.

Při sběru dat, který probíhal v průběhu měsíce října roku 2012, jsme se setkali ve většině případů s ochotou ředitelů vyhovět a zúčastnit se výzkumu. Jen několik se omlouvalo především pro nedostatek času. Dokonce ve dvou případech byli páni ředitelé tak ochotní, že se nabídli vytisknout dotazníky ve škole a poslat je vyplněné zpět.

Získaná data pak byla zaznamenána do tabulek v elektronické podobě, a to s využitím softwaru Microsoft Excel. Zde pak byla dále zpracována, vyhodnocena a upravena do grafické podoby.

6 Výsledky výzkumu

Zde budou prezentovány výsledky vyplývající ze shromážděných dat, která byla získána prostřednictvím dotazníku určeného žákům devátého ročníku a řízeného rozhovoru s řediteli škol. V první podkapitole nejprve obeznamujeme se zajímavými výsledky týkajícími se jednotlivých základních škol. Následující podkapitola pak prezentuje vybraná souhrnná data zpracovaná do grafické podoby.

6.1 Výsledky jednotlivých základních škol

V této kapitole seznamujeme s výsledky výzkumu, a to pro každou základní školu zvlášť. U každé školy jsou uvedeny základní údaje o počtu žáků a tříd. Dále následují písemně zpracované výsledky řízených rozhovorů doplněné o zajímavé výsledky dotazníků.

1. Základní škola Pátova

Základní škola Pátova se nachází v okresním městě Česká Lípa. Školu navštěvuje 265 žáků v 10 třídách. ZŠ Pátova pořádá pouze LVK internátního typu. Tento kurz je sedmidenní, je určen pro žáky 7. ročníku, ale kapacitu vždy doplňují i žáci z vyšších ročníků. Škola nemá prostředky pro půjčování vybavení žákům na kurzy a najímá si externí instruktory lyžování. Mezi hlavní kritéria, která ovlivňují rozhodování rodičů o účasti dětí na kurzu (i kurzech obecně), patří, dle slov ředitele školy, finanční náročnost, atraktivita aktivity a zajímavost lokality.

Žáci jako nejčastější důvod své neúčasti na kurzu uvedli to, že nevlastní potřebné vybavení, že jim rodiče kurz nezaplatili a také, že jejich škola žádný kurz nepořádá. Neúčast se na této škole ukázala jako velmi vysoká: 19 žáků z 24 dotazovaných se nezúčastnilo žádného kurzu a zbylých 5 žáků bylo na kurzu pouze jednou. A to i přesto, že 21 žáků uvedlo, že sportuje pravidelně min. 2x týdně.

2. Základní škola Partyzánská

Základní škola Partyzánská se nachází v okresním městě Česká Lípa. Má 14 tříd a 307 žáků. Na této škole se mohou žáci II. stupně zúčastnit dvou kurzů sportů v přírodě: LVK a kurzu vodní turistiky. Oba kurzy jsou tzv. výběrové, což znamená, že se jich mohou zúčastnit žáci z různých ročníků. I přesto má škola problém s naplněním kapacit, a to zejména u LVK. Oba kurzy jsou pětidenní a internátního typu, ačkoli škola uvažuje i o zařazení

příměstských kurzů. Škola nenabízí žákům půjčení vybavení, ale na kurz vodní turistiky půjčení zprostředkovává. Využívají vlastních personálních kapacit bez spolupráce s externími pracovníky. Nejčastějším důvodem neúčasti žáků na kurzech, dle slov ředitele školy, jsou finance a délka pobytu.

Nízkou účast na kurzech potvrdily i výsledky dotazníků. Polovina dotazovaných žáků (10) se nezúčastnila ani jednoho kurzu, 5 žáků bylo alespoň na jednom kurzu, 2 žáci na dvou kurzech a 3 na třech. Z výsledků je také patrná nespokojenost žáků, a to především z důvodu nezajímavosti kurzů. Z dotazníků vyplývá, že se žáci nezúčastňují nejčastěji z důvodu nemoci, nelibosti k danému sportu, a také proto, že nemají rádi učitele, který kurz pořádal.

3. Základní škola Slovanka

ZŠ Slovanka se nachází v okresním městě Česká Lípa. Jde o velkou školu, která sestává z 26 tříd a navštěvuje ji 585 žáků. Pro žáky II. stupně zde pořádají tři kurzy sportů v přírodě: k. vodní turistiky, cyklisticky k. a LVK. Kurzy jsou otevřené pro žáky všech ročníků a probíhají internátně po dobu 2 – 3 dnů. Škola využívá externích pracovníků, především na vodácký a lyžařský kurz. Ani pro jeden sport nepůjčuje žákům vybavení. Dle slov ředitele školy je největší zájem o vodácký kurz, což potvrdily i výsledky dotazníků. Hlavním důvodem neúčasti žáků na kurzech je podle něj finanční náročnost.

Z dotazníků vyplývá, že pouze 2 z 20ti žáků se nezúčastnili žádného kurzu. Deset žáků bylo na jednom kurzu, 5 na dvou a 3 žáci se zúčastnili všech tří kurzů. Nejčastějším důvodem žáků pro jejich neúčast byla nemoc, nevyhovující termín a to, že nemají potřebné vybavení.

4. Základní škola Lada

Základní škola Lada se nachází v okresním městě Česká Lípa, má 18 tříd a 431 žáků. Žáci 6. ročníku se zde mohou zúčastnit LVK zaměřeného na výuku běžeckého lyžování. V 7. ročníku pak probíhá LVK, který je kombinací výuky sjezdového a běžeckého lyžování. Pro žáky 9. ročníku pak škola pořádá kurz vodní turistiky. Všechny kurzy jsou internátního typu a jejich délka se pohybuje mezi pěti až šesti dny. Škola nevyužívá externích pracovníků. Žáci mají možnost půjčit si školní běžeckou výbavu.

Na této škole je výrazně nadprůměrná účast žáků na kurzech. Jako na jedné z mála dotazovaných škol se všichni žáci (celkem 20) zúčastnili alespoň jednoho kurzu. Jsou zde 2 žáci, kteří se zúčastnili dokonce pěti a více kurzů. Čtyř kurzů se pak zúčastnilo 7 žáků, třech 5 žáků, dvou 4 žáci a jednoho 2 žáci. Zajímavá je převažující nespokojenost žáků s nabídkou

kurzů (týká se 14ti žáků z 20), a to téměř jednohlasně z důvodu nízkého počtu kurzů. Mezi nejčastěji zmiňované důvody neúčasti žáků patří nemoc, nevyhovující termín, nelibost k danému sportu a nezaplacení kurzu rodiči.

5. Základní škola Zákupy

Tato základní škola se nachází ve městě Zákupy v okrese Česká Lípa. Má 303 žáků a 14 tříd. Pro žáky 6. třídy je organizován třídní adaptační kurz, který využívá různé prvky sportů a aktivit v přírodě. V 7. třídě probíhá sedmidenní LVK a v 9. ročníku se mohou žáci zúčastnit kurzu vodní turistiky, který je šestidenní. Ačkoli jsou kurzy určeny pro jeden ročník, je kapacita doplňována i z jiných tříd II. stupně. Jako jedna z mála škol nemá ZŠ Zákupy, dle slov ředitele, problém s naplněním stavu kurzů. Škola nevyužívá žádných externích pracovníků. Zapůjčuje žákům vybavení na LVK a zprostředkovává půjčení vybavení na vodácký kurz.

Slova ředitele školy potvrzují i výsledky dotazníků. Účast na kurzech na této škole je výrazně nadprůměrná. Z jednadvaceti dotazovaných žáků se jednoho kurzu zúčastnili jen 2 žáci. Stejný počet se zúčastnil i čtyř a pěti kurzů. Dvou kurzů se zúčastnilo 6 žáků a 9 dokonce tří kurzů. Kromě dvou záporných odpovědí je zbylých devatenáct žáků s nabídkou kurzů spokojeno. Nejčastěji zmiňovaným důvodem neúčasti na kurzech je nemoc a nevyhovující termín.

6. Základní škola Mozartova

Základní škola Mozartova se nachází v okresním městě Jablonec nad Nisou, má 18 tříd a 416 žáků. Svým žákům II. stupně nabízí pouze jeden kurz sportů v přírodě. Jedná se o LVK, který je určen pro žáky 7. ročníku. Zároveň je ale otevřen i pro starší žáky, kteří tak doplňují kapacitu kurzu. Jak však pan ředitel přiznal, tvoří tyto žáci většinou celou polovinu z celkového počtu účastníků. Lyžařský kurz má dvě části, jednu, která je věnována výcviku sjezdového lyžování. Ta je pětidenní a je internátního typu, pořádána ve Špindlerově Mlýně. Druhá část je věnována výcviku na běžkách, probíhá jako příměstský kurz v rámci pravidelné tělesné výchovy přímo v Jablonci nad Nisou. Škola nevyužívá žádné externí pracovníky a nabízí žákům možnost zapůjčení lyžařského vybavení.

I přesto, že škola pořádá pouze jeden kurz, výsledky dotazníků prokazují poměrně vysokou účast na kurzech. Pouze jeden žák z 21 dotazovaných se nezúčastnil žádného kurzu.

Alespoň na jednom kurzu pak bylo 5 žáků, 11 žáků se zúčastnilo dvou kurzů a 4 žáci dokonce tři. Nejčastěji uváděným důvodem neúčasti byla nemoc a nedostatek finančních prostředků.

7. Základní škola 5. května

Základní škola 5. května se nachází v okresním městě Jablonec nad Nisou, disponuje 12 třídami a navštěvuje ji 243 žáků. Škola pořádá pouze jeden kurz sportů v přírodě. Jde o LVK, jehož obsahem je výuka běžeckého a sjezdového lyžování. Je určen žákům 7. ročníku, avšak v případě malého zájmu doplňují kapacitu žáky z 8. ročníku. Tento kurz probíhá v délce pěti dnů a je příměstského typu. Škola nepotřebuje využívat externích instruktorů, protože má své kvalifikované pracovníky. Žáci musí mít vlastní lyžařskou výbavu, škola totiž nenabízí možnost jejího zapůjčení.

Na této škole je nadprůměrný počet žáků (32 %), kteří se nezúčastnili žádného kurzu. Jedná se o 6 žáků z celkových 19 dotazovaných. Jednoho kurzu se pak zúčastnilo 8 žáků a zbylých 5 bylo na dvou kurzech. Nejčastěji zmiňovaným důvodem neúčasti na kurzech byl špatný zdravotní stav a také nelibost ke sportu. Spokojenost s nabídkou kurzů potvrdilo pouze 6 žáků, zbylých 13 je nespokojeno. Z těchto 13 žáků uvedlo 12 jako důvod své nespokojenosti příliš nízký počet kurzů.

8. Základní škola Pivovarská

Základní škola Pivovarská leží v okresním městě Jablonec nad Nisou. Tvoří ji 12 tříd a pravidelně ji navštěvuje 275 žáků. Žáci II. stupně se mohou zúčastnit 2x kurzu vodní turistiky a 1x LVK. Vodácký kurz organizovaný pro 6. – 8. ročník je dvoudenní a tentýž kurz pro 9. ročník je třídní. LVK v 7. ročníku pak probíhá po dobu pěti dnů. Všechny tři kurzy jsou internátního typu a pro všechny škola žákům zprostředkovává půjčení vybavení. Na žádnou kurzovní výuku nepotřebují externí pracovníky. Škola navíc pořádá pro všechny své žáky od 1. po 9. ročník jednodenní cvičení v přírodě.

Dle slov ředitele školy je mezi žáky největší zájem o kurzy vodní turistiky, což potvrdily i výsledky dotazníků. Z těch také vyplývá i nadprůměrný počet žáků, kteří pravidelně sportují alespoň 2x týdně (20 z 26 dotazovaných). Účast na kurzech je zde ovšem značně nevyvážená. Výrazně nadprůměrný počet žáků (31 %) se zúčastnil tří kurzů a stejně tak nadprůměrný je počet žáků, kteří byli na čtyřech kurzech (12%). Na druhé straně dalších 31 % respondentů nikdy na žádném kurzu nebylo. Nejčastěji uváděnými důvody neúčasti pak byla nemoc, nevhodný termín, ale také nelibost ke sportu. Zajímavé je, že 16 z 26

dotazovaných žáků odpovědělo, že je s nabídkou kurzů nespokojeno, a to téměř jednohlasně z důvodu nízkého počtu kurzů.

9. Základní škola Rychnov

Tato základní škola se nachází v centru města Rychnov u Jablonce nad Nisou, cca 4 km od tohoto okresního města. Má 11 tříd a 245 žáků. Škola je z hlediska organizace kurzů sportů a aktivit v přírodě velmi aktivní. Dle slov ředitele je ZŠ Rychnov malá škola, proto všechny pořádané kurzy jsou určeny všem žákům II. stupně. Na začátku školního roku konají 2 – 3 denní harmonizační kurzy v přírodě zaměřené na rozvoj komunikace, spolupráce a kreativity. Dále škola organizuje pětidenní LVK internátního typu ve středisku Paseky nad Jizerou. Jeho obsahem je kombinace výcviku na sjezdových a běžeckých lyžích, ale také výlety na sněžnicích a výcvik na snowboardu. Koncem školního roku pak škola pořádá 2 – 3 denní Ekopobyt a Dny školních aktivit. V rámci nich třídy navštěvují lanová centra, horolezeckou stěnu, provozují rafting na Jizeře, cyklovýlety či pěší turistiku. Škola také organizuje desetidenní ozdravné pobyty v Chorvatsku. Pro všechny organizované kurzy využívá ředitel vlastních personálních kapacit. Pouze pro výuku jízdy na snowboardu zajišťuje externí instruktory. Škola žákům nabízí zapůjčení běžeckého vybavení, sněžnic a stanů. Zajímavou nabídkou pro rodiče je také možnost splácet kurzy po částech.

Výsledky dotazníků na této škole prokazují vysokou účast žáků na kurzech. Dva žáci se zúčastnili jednoho kurzu, čtyři dvou, tři třech kurzů, dva čtyř a 1 žák byl dokonce na pěti a více kurzech. I počet spokojených žáků s nabídkou kurzů je velmi vysoký – 10 z 12ti respondentů.

10. Základní škola Dr. F. L. Riegra

Základní škola Dr. F. L. Riegra se nachází v okresním městě Semily a má kapacitu 675 žáků. Z kurzů sportů v přírodě škola nabízí žákům II. stupně pouze LVK. Převažují zde totiž kurzy halových sportů. LVK je určen pro 7. třídu, ale, je-li třeba, dobírají pro doplnění kapacity kurzu i žáky z vyšších ročníků. LVK je internátního typu a probíhá po dobu sedmi dnů. Škola má vlastní personální kapacity pro organizaci kurzu, takže nevyužívá externích pracovníků. Žáci si zde mohou zapůjčit lyžařskou výbavu.

Přesto, že škola pořádá pouze jeden LVK, je účast dle výsledků dotazníků poměrně vysoká. Nejvíce žáků (9) z 19ti dotazovaných se zúčastnilo právě jednoho kurzu, 5 žáků bylo na dvou kurzech, 1 žák na třech a 4 se nezúčastnili žádného kurzu. Nejčastěji uváděné důvody

neúčasti byla nelibost ke sportu (3x) a nevlastnění potřebného vybavení (3x). Šestnáct respondentů odpovědělo, že je nespokojeno s nabídkou kurzů. Jedenáct z nich uvedlo jako důvod nízký počet kurzů.

11. Základní škola I. Olbrachta, Semily

Základní škola I. Olbrachta sídlí v okresním městě Semily, má 15 tříd a navštěvuje ji 315 žáků. Škola pořádá třídní harmonizační kurz pro žáky 6. ročníku, jehož nedílnou součástí jsou sporty a aktivity v přírodě. Pro žáky 7. ročníku organizuje šestidenní LVK. V 8. ročníku se žáci účastní Sportovního kurzu v Českém ráji. Kurz probíhá po dobu čtyř dnů a jeho náplní jsou různé outdoorové sporty. V 9. ročníku pak probíhá třídní cyklistický kurz taktéž v Českém ráji. Všechny zmiňované kurzy jsou internátního typu a žádný nevyžaduje účast externích pracovníků. Škola umožňuje v malém množství půjčení lyžařského vybavení. Dle slov ředitele školy je největší zájem o sportovní kurz v 8. ročníku. Naopak nejmenší zájem žáci jeví o LVK, a to především z důvodu nemoci či nedostatku peněz.

Výše uvedené tvrzení podpořily i výsledky dotazníků. Skutečně nejčastěji zmiňovaným kurzem, kterého se žáci neúčastnili, byl LVK a nejčastěji uváděným důvodem neúčasti byla nemoc, ale také nelibost k učiteli, který kurz vedl. Až na 5 respondentů (z 20ti dotazovaných) jsou žáci s nabídkou kurzů spokojeni.

12. Krakonošova základní škola

Krakonošova základní škola se nachází ve městě Loukov nedaleko okresního města Semily. Je to malá škola, kterou navštěvuje pouze 89 žáků. Výuka zde probíhá v devíti ročnících spojených do sedmi tříd. Škola pořádá několik kurzů sportů v přírodě. Všechny jsou internátního typu a umožňují účast žákům celého II. stupně. Ti se tak mohou zúčastnit pětidenního LVK sjezdového lyžování, třídního kurzu pěší turistiky či čtyřdenního kurzu vodní turistiky. Pro všechny kurzy má škola dostatek kvalifikovaných učitelů. Nabízí také v malém množství možnost zapůjčení lyžařského vybavení.

Ředitelka školy sdělila, že největší zájem je na jejich škole o LVK. To jen potvrdily výsledky dotazníků (9 z celkového počtu 13 žáků upřednostňuje LVK před jinými kurzy). Účast na kurzech je na této škole nesmírně vysoká: všichni dotazovaní byli alespoň na jednom kurzu, 4 žáci byli na čtyřech kurzech a 5 se jich dokonce zúčastnilo pěti či více kurzů. Všichni žáci do jednoho jsou spokojeni s nabídkou kurzů na škole.

13. Základní škola Vrchlického

Základní škola Vrchlického se nachází v okresním a zároveň krajském městě Liberec. Má 357 žáků a 17 tříd. Ze sportovních kurzů v přírodě zde pořádají pouze LVK. Tento kurz je internátního typu, je určen pro žáky 7. ročníku a probíhá v délce pěti dnů. Pro jeho organizaci využívá ředitel externích pracovníků. Škola žákům sice nabízí zapůjčení lyžařského vybavení, ale pouze v malém množství a špatné kvalitě. Dle slov ředitele nebývá problém s naplněním kapacity kurzu.

I přesto, že škola pořádá pouze jeden LVK, je účast žáků poměrně vysoká. Žádného kurzu se z 18ti dotazovaných nezúčastnil pouze 1 žák. Jako důvod uvedl, že nemá rád sport. Třináct žáků bylo na kurzu alespoň jednou, 2 žáci se zúčastnili dvou kurzů a stejný počet se zúčastnil dokonce třech kurzů. Třináct žáků také uvedlo, že je nespokojeno s nabídkou kurzů z důvodu jejich nízkého počtu.

14. Základní škola Sokolovská

Základní škola Sokolovská sídlí v okresním a krajském městě Liberec, má 12 tříd a 278 žáků. Škola organizuje kurz pěší turistiky pro 6. ročník, LVK pro 7. ročník, cyklistický kurz pro 8. ročník a kurz vodní turistiky pro 9. ročník. Tyto kurzy jsou tři až pětidenní. Většina z nich je internátního typu, ale občas škola koná i příměstské kurzy. Na všechny kurzy mají dostatek kvalifikovaných pracovníků, pouze pro vodácký kurz zajišťují externí instruktory. Škola žákům nenabízí možnost půjčení žádného vybavení.

Účast žáků na kurzech odpovídá velkému počtu pořádaných kurzů. Dva žáci z 20ti dotazovaných se účastnili pěti či více kurzů, 9 žáků bylo na třech kurzech, 4 na dvou a 3 na jednom kurzu. Pouze 2 žáci se nezúčastnili žádného kurzu. Nejčastěji uváděným důvodem absence na kurzech byla nemoc, nevhodný termín a to, že nemají potřebné vybavení. Kromě 3 žáků všichni respondenti uvedli, že jsou s nabídkou kurzů spokojeni.

15. Základní škola Broumovská

Základní škola Broumovská se nachází v okresním a zároveň krajském městě Liberec. Má 18 tříd a 380 žáků. Pro žáky II. stupně organizují pouze LVK. Ten je určen pro 7. ročník, avšak častým problémem je naplnění stavu kurzu, takže jsou bráni i žáci z vyšších ročníků. Kurz je internátního typu a probíhá po dobu pěti dní. Škola nepotřebuje využívat externích pracovníků a má prostředky pro půjčování vybavení žákům na sjezdové lyžování.

I přes fakt, že se na škole koná pouze jeden kurz sportů v přírodě, je účast žáků poměrně slušná. Ze 17ti respondentů se 11 zúčastnilo alespoň jednoho kurzu a 1 žák se dokonce zúčastnil kurzů tří. Nejčastěji uváděné důvody neúčasti na kurzech byly nemoc, že rodiče kurz žákovi nezaplatili, případně, že nemá žák potřebné vybavení. Dvanáct žáků uvedlo, že není spokojeno s nabídkou kurzu, a to kvůli jejich nízkému počtu (10) a nezajímavosti kurzu (2).

16. Základní škola Chrastava

Tato základní škola se nachází ve městě Chrastava, které leží cca 8 km od města Liberec. Škola má 24 tříd, z toho 3 třídy speciální a celkem 531 žáků. Pro žáky II. stupně je organizován pouze jeden kurz sportů v přírodě, a sice LVK. Je určen pro žáky 7. ročníku, ale je-li třeba, doplňuje se kapacita žáky z vyšších ročníků. LVK probíhá jako internátní pětidenní kurz. Škola nevyužívá externích pracovníků a nezapůjčuje žákům lyžařské vybavení.

Z 24 dotazovaných žáků se jich 17 zúčastnilo právě jednoho kurzu, 3 žáci byli na dvou kurzech a čtyři nebyli na žádném. Šest žáků uvedlo jako důvod absence na kurzech to, že nemají rádi sport. Další uváděné důvody byly špatný zdravotní stav, a že žáci nemají potřebné vybavení. Z celkového počtu respondentů jich 14 odpovědělo, že není s nabídkou kurzů spokojeno a 11 z nich jako důvod uvedlo příliš nízký počet kurzů.

17. Základní škola Jablonné v Podještědí

Tato základní škola má 17 tříd a 342 žáků. Sídlí ve městě Jablonné v Podještědí, které patří do okresu Liberec. Škola pořádá v každém ročníku II. stupně jeden kurz sportů v přírodě. Pro 6. ročník je organizován třídní cyklistický kurz, pro 7. ročník šesti až sedmidenní LVK, pro 8. ročník čtyřdenní branný kurz a v 9. ročníku taktéž čtyřdenní kurz vodní turistiky. Pakliže je problém s naplněním kapacity kurzu, doplňují ji žáci z jiných tříd. Žádný kurz není příměstský a všechny jsou vedeny učiteli TV za pomoci třídních učitelů. Půjčení vybavení škola nezajišťuje. Zájem o kurzy souvisí dle slov ředitele školy především s finančními prostředky rodičů. Z toho vyplývá i větší problém s naplněním LVK, který je ze všech finančně nejnáročnější.

Vzhledem k velkému počtu organizovaných kurzů na škole vyšla účast žáků dle výsledků dotazníku poměrně bídě. Z 16ti respondentů se jich 5 nezúčastnilo žádného kurzu, 2 byli pouze na jednom, 3 na dvou, 4 na třech kurzech a pouze jeden žák se zúčastnil všech

čtyř kurzů a jeden dokonce pěti. Nejčastěji uváděným důvodem neúčasti bylo, že rodiče žákovi kurz nezaplatili, že žák nemá potřebné vybavení nebo, že ho nebaví daný sport.

6.2 Souhrnné výsledky všech zúčastněných základních škol

V této kapitole uvádíme souhrnné výsledky všech dotazovaných škol. Tyto výsledky byly získány na základě řízeného rozhovoru s řediteli základních škol a dotazníků určených žákům 9. ročníku. Výzkumu se zúčastnilo celkem sedmnáct základních škol, tedy i sedmnáct ředitelů. Celkový počet žáků 9. ročníku, kteří se na výzkumu podíleli, byl 330. Získaná data byla pro tuto kapitolu písemně a graficky zpracována tak, aby co nejlépe vyjadřovala kvantitu organizovaných kurzů a některé aspekty jejich kvality.

Hned na úvod souhrnných výsledků prezentujeme názor ředitelů zúčastněných základních škol na důležitost sportovních kurzů v přírodě v rámci školní výuky. Všichni se jednohlasně shodli na tom, že pořádání těchto kurzů má pro žáky nesmírný význam. Pouze ředitel ZŠ Pátova z České Lípy nám sdělil, že prozatím tyto kurzy jako důležité nevnímá. Zbylých šestnáct ředitelů je ovšem přesvědčeno, že sportovní kurzy v přírodě jsou vhodným doplňkem a zpestřením pravidelné výuky. Jsou významným prvkem při utváření, stmelování a zlepšování kolektivu. Dále se shodují na jejich významném podílu při utváření postojů a rozvoji osobnosti žáků. Dle slov několika ředitelů učí tyto kurzy žáky pohybu v cizím prostředí, samostatnosti, schopnosti spolupracovat a spoléhat se sám na sebe i své přátele. Jejich začlenění do výuky je důležité také kvůli tomu, že umožňují žákům vyzkoušet si sporty a aktivity, jejichž provozování není ve školních podmínkách možné. Díky tomu získávají žáci silné zážitky, které je mohou přivést k aktivnímu způsobu života. Navíc tyto kurzy žákům zprostředkovávají poznávání kulturních i přírodních krás a mají velký zdravotní význam. V následující tabulce č. 1 je znázorněn přehled pořádaných sportovních kurzů v přírodě na vybraných základních školách.

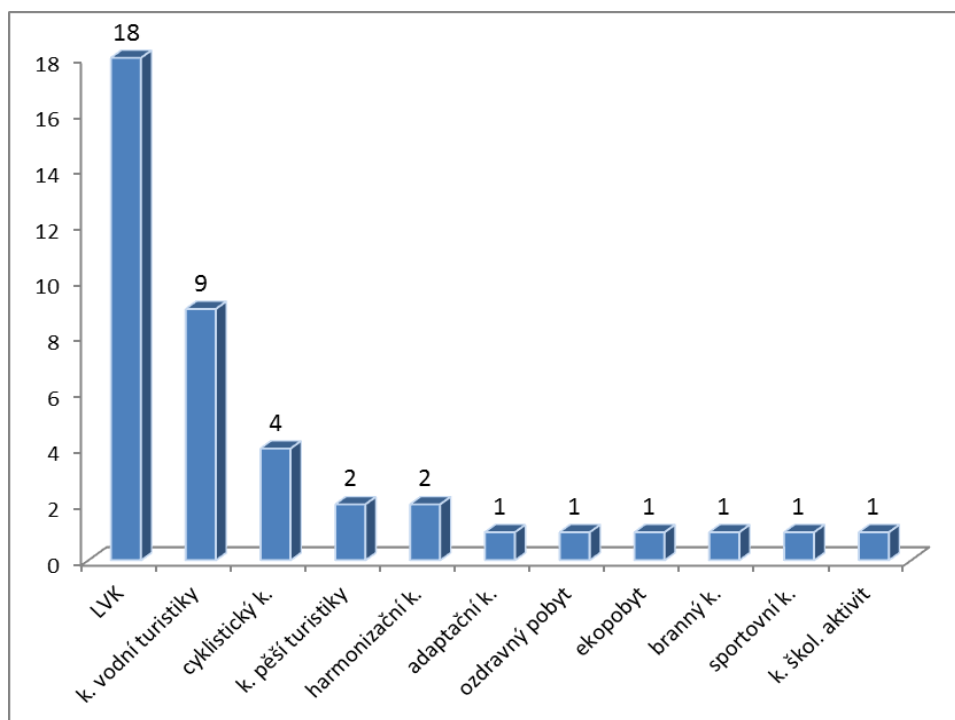
Tabulka č. 1: Celkový přehled organizace sportovních kurzů v přírodě na vybraných ZŠ

počet škol pořádajících nějaký zimní kurz	17
počet škol pořádajících nějaký letní kurz	10
počet kurzů pořádaných malými školami	26
počet kurzů pořádaných velkými školami	15
celkový počet zimních kurzů	18
celkový počet letních kurzů	23
typy pořádaných zimních kurzů	LVK - sjezdového lyžování, běžeckého lyžování, snowboardingu
typy pořádaných letních kurzů	k. vodní turistiky, cyklistický k., adaptační k., harmonizační k., branný k., ekopobyty, ozdravné pobyty

Z této tabulky je patrné, že ze sedmnácti zúčastněných základních škol Libereckého kraje každá pořádá vždy alespoň jeden kurz sportů v přírodě. Tímto kurzem je pokaždé LVK. Zajímavé je, že až na tři školy, které pořádají všechny kurzy jako výběrové pro žáky celého II. stupně, organizují zbylé školy LVK vždy pro 7. ročník. Ani na jedné základní škole nemají zimní kurzy sportů v přírodě jiné zastoupení nežli v podobě LVK. Na dvou školách alespoň pořádají dva LVK – jeden zaměřený na běžky a druhý na sjezdové lyžování. Pouze jedna škola uvedla jako součást náplně LVK také výcvik na snowboardu a zimní pěší turistiku na sněžnicích.

Počet škol, které pořádají nějaký letní kurz, je výrazně nižší (10). Avšak pestrost těchto kurzů je naopak výrazně vyšší. Jak lze vidět na grafu č. 1, mezi letními kurzy má nejčastěji zastoupení kurz vodní turistiky, cyklistický kurz, kurz pěší turistiky a harmonizační kurzy. Dále pak po jednom zástupci mají kurzy, které využívají prvků sportů a aktivit v přírodě jako adaptační kurz, kurz školních aktivit, ekopobyt, ozdravný pobyt či branný kurz.

Graf č. 1: Četnost sportovních kurzů v přírodě a kurzovní výuky využívající sporty a aktivity v přírodě na ZŠ

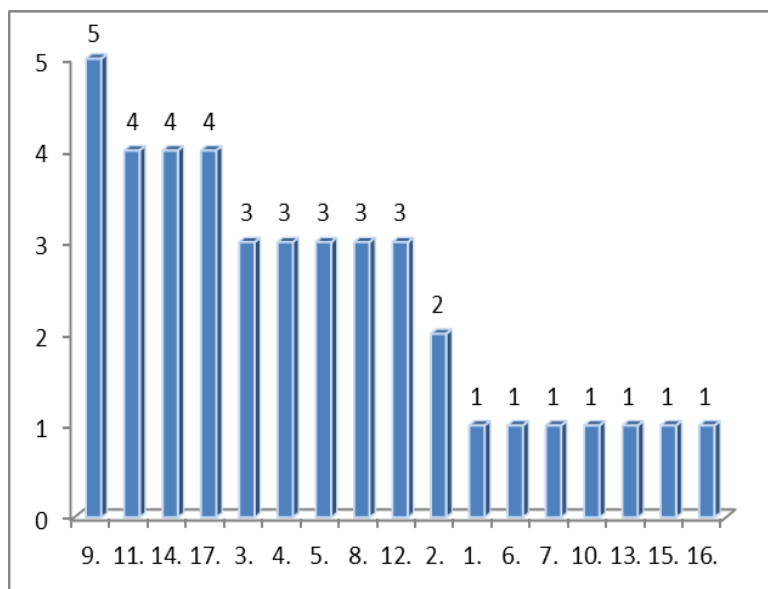
Na většině škol probíhá LVK v délce pěti až sedmi dnů a s výjimkou dvou základních škol je internátního typu. Jedna škola pořádá pouze příměstský LVK a na druhé škole má tento kurz dvě části – pro výcvik sjezdového lyžování konají pobytový kurz a výcvik na běžkách probíhá v rámci pravidelné TV. I většina letních kurzů je organizována formou několika denních pobytů. Například vodácký kurz probíhá na třech školách v délce 2 – 3 dnů, na dvou školách po dobu 4 a 5ti dnů a na jedné dokonce po dobu 6ti dnů. Délka cyklistického kurzu je na všech školách 3 dny a stejná je i délka kurzu pěší turistiky.

Počet pořádaných kurzů na jednotlivých školách se velmi různí, a to i v rámci našeho relativně malého výzkumného souboru. Jak už bylo uvedeno výše, některé školy pořádají pouze jeden LVK, jiné svým žákům nabízejí až pět kurzů. Bohužel největší počet škol (sedm) pořádá právě jen jeden kurz, pět škol organizuje tři kurzy, tři školy čtyři kurzy, jedna škola nabízí dva kurzy a pouze jediná škola pořádá pro své žáky dokonce pět kurzů. Grafický přehled těchto výsledků viz Graf č. 2.

Z výsledků je možné vyloučit závislost počtu organizovaných kurzů na velikosti školy. Jestliže totiž zúčastněné základní školy rozdělíme dle počtu žáků na malé (s méně než 330 žáky) a na velké (s více jak 330 žáky), zjistíme, že z devíti malých škol pořádají jediný kurz pouze dvě školy (tj. 22 %). Kdežto z osmi velkých škol jich jediný kurz pořádá dokonce

pět (63 %). Vlastně je z výsledků patrný spíše opačný trend. Ačkoli je malých škol o jednu více, je i tak rozdíl opravdu výrazný. Tento fakt dokládá i výsledný poměr počtu pořádaných kurzů na malých a velkých školách 26:15.

Graf č. 2: Přehled počtu kurzů pořádaných na jednotlivých školách

Číslování škol:

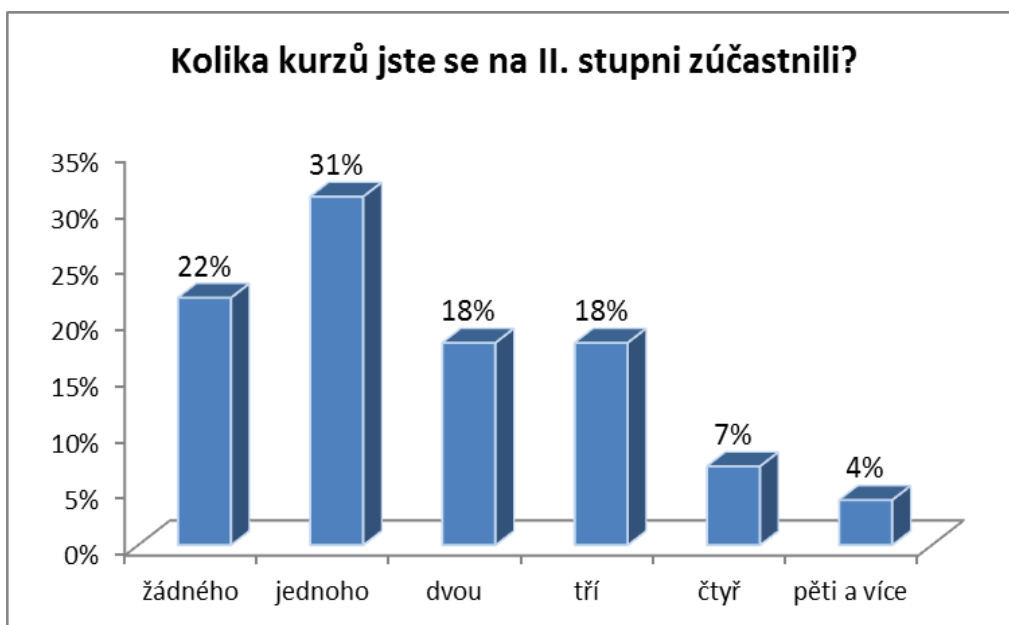
1. ZŠ Pátova
2. ZŠ Partyzánská
3. ZŠ Slovanka
4. ZŠ Lada
5. ZŠ Zákupy
6. ZŠ Mozartova
7. ZŠ 5. května
8. ZŠ Pivovarská
9. ZŠ Rychnov
10. ZŠ Dr. Riegra
11. ZŠ I. Olbrachta
12. ZŠ Krakonošova
13. ZŠ Vrchlického
14. ZŠ Sokolovská
15. ZŠ Broumovská
16. ZŠ Chrastava
17. ZŠ Jablonné v Podještědí

Jak již bylo uvedeno výše, počet organizovaných kurzů nesouvisí, jak by se mohlo zdát, s velikostí školy, tedy jejím počtem žáků. Z grafu č. 2 je například patrné, že nejvíce kurzů (5) pořádá ZŠ Rychnov u Jablonce nad Nisou, kterou navštěvuje pouhých 245 žáků. Na druhém místě se čtyřmi pořádanými kurzy se umístila ZŠ I. Olbrachta ze Semil s 315 žáky, ZŠ Sokolovská z Liberce s 278 žáky a ZŠ Jablonné v Podještědí s 342 žáky z okresu města Liberec. Zajímavé je, že až na ZŠ Jablonné v Podještědí se vždy jedná o relativně malé školy. A ani tato jmenovaná ZŠ nepatří mezi ty nejpočetnější. Naopak mezi školami pořádajícími pouze jeden sportovní kurz v přírodě najdeme hned několik velkých škol. Například ZŠ Mozartova z Jablonce nad Nisou se 416 žáky, ZŠ Dr. F. L. Riegra ze Semil s 675 žáky, ZŠ Broumovská z Liberce s 380 žáky nebo ZŠ Chrastava z okresu Liberec, kterou navštěvuje 531 žáků.

Výše popsaná rozmanitost a počet kurzů na jednotlivých školách samozřejmě výrazně ovlivňuje i zájem žáků o sportovní kurzy v přírodě, a tedy i jejich účast na nich. To také potvrzují výsledky výzkumu, na základě kterých lze skutečně říci, že na školách pořádajících pouze LVK je účast žáků nejnižší (například ZŠ Pátova v České Lípě, ZŠ 5. května v Jablonci nad Nisou, ZŠ Broumovská v Liberci a ZŠ Chrastava). Naopak školy, které nabízejí svým

žákům tři a více kurzů, se mohou pyšnit vyšší účastí (například ZŠ Slovanka v České Lípě, ZŠ Lada v České Lípě, ZŠ Zákupy, ZŠ Rychnov u Jablonce nad Nisou, ZŠ I. Olbrachta v Semilech, Krakonošova ZŠ u Semil, ZŠ Sokolovská a ZŠ Jablonné v Podještědí). Jak vypadají souhrnné výsledky účasti žáků na sportovních kurzech v přírodě je znázorněno v grafu č. 3. Bohužel tyto výsledky nevyhlíží příliš pozitivně. Nejvíce žáků (31 %) se totiž zúčastnilo v rámci II. stupně pouze jednoho kurzu a druhá nejvyšší hodnota 22 % pak odpovídá počtu žáků, kteří se nikdy žádného kurzu nezúčastnili. Na dvou a třech kurzech bylo v obou případech 18 % respondentů, to znamená cca 60 žáků (z celkových 330). Na čtyřech kurzech pak bylo 7 % a pouhé 4 %, tedy 14 žáků, se může chlubit účastí na pěti či dokonce více kurzech.

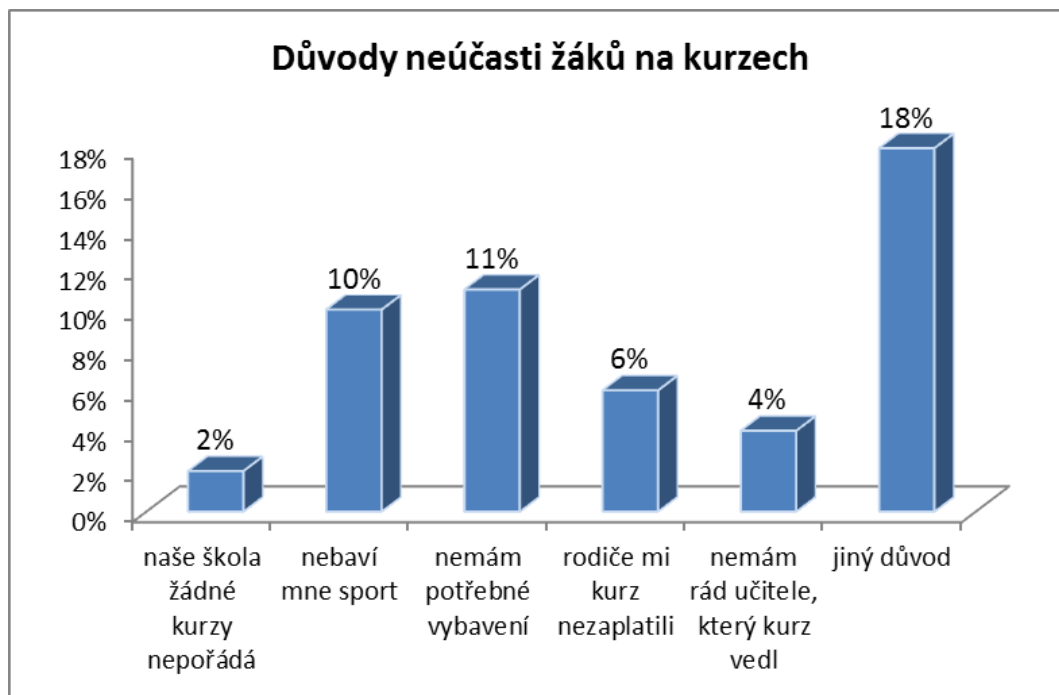
Graf č. 3: Přehled účasti všech žáků na sportovních kurzech v přírodě pořádaných ZŠ

Výše bylo potvrzeno, že důležitým faktorem ovlivňujícím účast žáků na kurzech je rozmanitost a početnost nabídky. Jsou ale také jiné důvody, které mohou hrát i významnější roli. Všichni ředitelé se do jednoho domnívají, že hlavním důvodem neúčasti žáků na kurzech je nedostatek financí v rodinném rozpočtu. Někteří uvádějí i další důvody: zajímavost lokality, atraktivita aktivit, osobnost vedoucího kurzu, vlastnění potřebného vybavení, vztah žáků i rodičů ke sportu a zdraví, a s tím související pohodlnost žáků a neochota rodičů. Během výzkumu jsme se setkali se zajímavými nápady dvou základních škol, které se snaží nějak popasovat s všudypřítomnou finanční náročností kurzů. ZŠ Rychnov u Jablonce nad Nisou například nabízí svým žákům možnost platby kurzů ve splátkách. A ZŠ Jablonné

v Podještědí částečně přispívá svým žákům na kurzy ze sbírky SRPŠ. Na důvody neúčasti žáků na kurzech jsme se ptali i jich samotných. Výsledky odpovědí jsou znázorněny v grafu č. 4.

Graf č. 4: Přehled uváděných důvodů neúčasti žáků na sportovních kurzech v přírodě

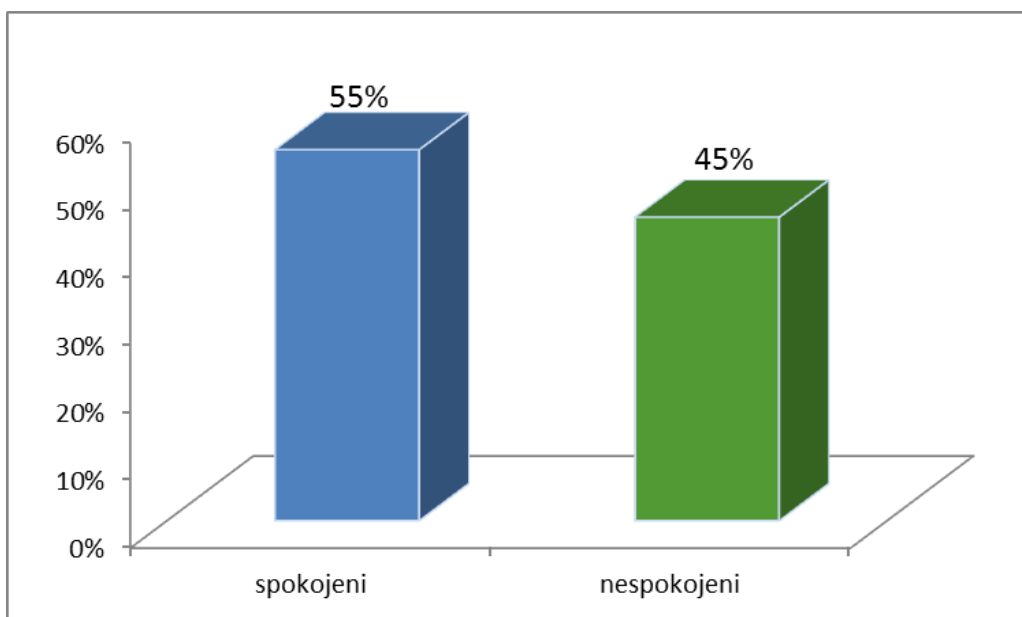

Tento graf č. 4 prezentuje důvody, kterými žáci vysvětlují svou neúčast na sportovních kurzech v přírodě. Největší procento respondentů (18 %) využilo možnosti napsat i jiný důvod, který nebyl v nabídce obsažen. Nejčastěji uváděli nevhodný termín, nemoc či jiné zdravotní obtíže, případně přestup na novou školu. Pořadí dalších důvodů od nejčtenějších po ty nejméně časté bylo následující: 11 % žáků uvedlo, že nemá potřebné vybavení, 10 % nebaví sport, 6 % rodiče kurz nezaplatili, 4 % nemají rádi daného vyučujícího a 2 % tvrdí, že jejich škola žádné takové kurzy nepořádá. Toto tvrzení je dosti zvláštní, když víme, že každá škola organizuje minimálně jeden kurz. Jeho důvodem může být ledabylost vyplnění dotazníků, ale také špatná informovanost žáků ze strany školy.

Jedna z dotaznických otázek dále zjišťovala, zda žáci, kteří se zúčastnili nějakého kurzu, byli vždy se vším spokojeni. V případě nespokojenosti, měli uvést důvod. Velká většina odpověděla kladně – 237 respondentů bylo vždy spokojeno a pouze 37 jich projevilo nespokojenost. Nejčastějším důvodem nespokojenosti byl nezábavný program, přístup pedagogů a také příliš vysoká náročnost kurzů.

Zajímavé výsledky přinesly odpovědi žáků na otázku týkající se jejich spokojenosti s nabídkou sportovních kurzů v přírodě na jimi navštěvované škole. Pro tyto výsledky bylo zvoleno dvojí grafické zpracování. Na následujícím grafu č. 5 můžeme vidět celkový poměr počtu spokojených a nespokojených žáků. Graf č. 6 pak vyjadřuje závislost spokojenosti žáků na počtu organizovaných kurzů na jednotlivých školách.

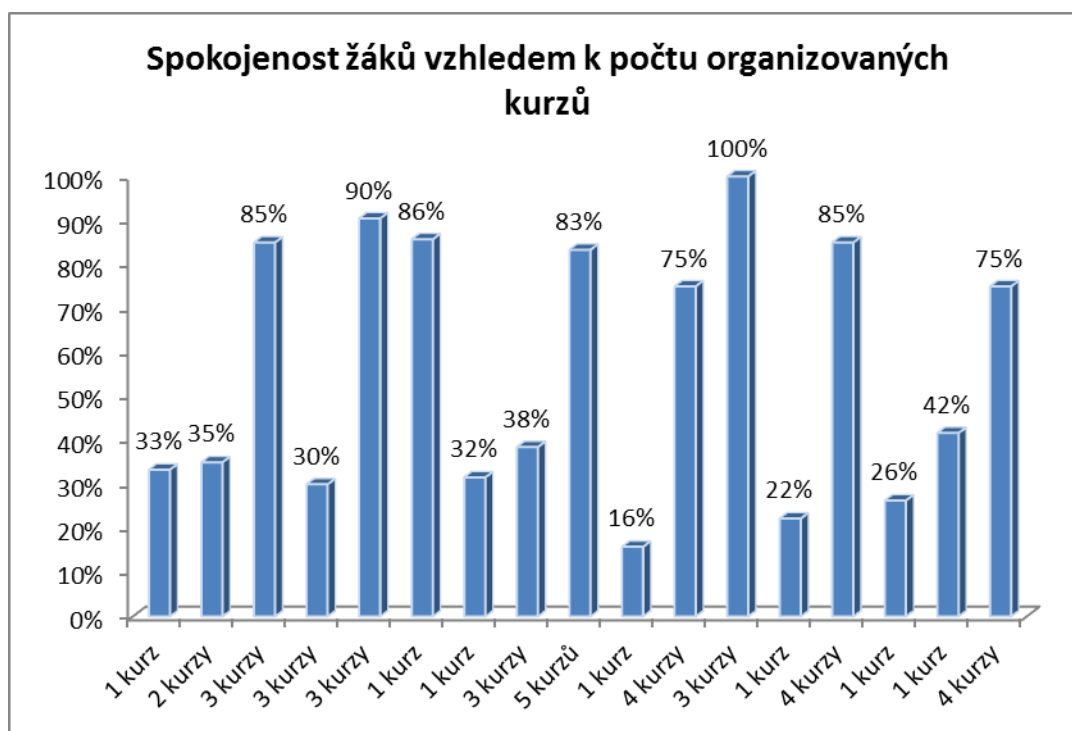
Graf č. 5: Celkový poměr počtu spokojených a nespokojených žáků s nabídkou sportovních kurzů v přírodě na ZŠ

Z tohoto grafu je patrné, že poměr „sil“ obou stran je velmi vyrovnaný. Ačkoli je spokojených žáků více, jejich převaha tvoří pouze 10 % nad 45 % nespokojených respondentů. Svou nespokojenost měli žáci zdůvodnit, a zaškrtnout tak v nabídce libovolný počet důvodů. S velmi výrazným nárůstem se na prvním místě jako nejčastěji uváděný důvod umístil příliš nízký počet kurzů. Takto vysvětlilo svou nespokojenost 124 žáků z celkových 150 nespokojených. Druhým nejčastěji zaškrtnutým důvodem byla nezajímavost obsahu kurzů (26 žáků).

Jak je uvedeno v předchozím odstavci, nejvlivnějším parametrem, určujícím spokojenost žáků s nabídkou kurzů, je, dle samotných žáků, jejich počet. Proto v následujícím grafu č. 5 prezentujeme závislost spokojenosti žáků na počtu organizovaných kurzů na jednotlivých základních školách.

Graf č. 6: Přehled spokojenosti žáků vzhledem k počtu organizovaných kurzů na ZŠ

Svislá osa grafu č. 6 znázorňuje v procentech počet spokojených žáků na jednotlivých školách a vodorovná osa představuje počet kurzů pořádaných na jednotlivých základních školách. Pořadí hodnot na vodorovné ose odpovídá pořadí škol uvedeného u grafu č. 2. Tj. 1. ZŠ Pátova, 2. ZŠ Partyzánská, 3. ZŠ Slovanka, 4. ZŠ Lada, 5. ZŠ Zákupy, 6. ZŠ Mozartova, 7. ZŠ 5. května, 8. ZŠ Pivovarská, 9. ZŠ Rychnov, 10. ZŠ Dr. F. L. Riegra, 11. ZŠ I. Olbrachta, 12. ZŠ Krakonošova, 13. ZŠ Vrchlického, 14. ZŠ Sokolovská, 15. ZŠ Broumovská, 16. ZŠ Chrastava, 17. ZŠ Jablonné v Podještědí.

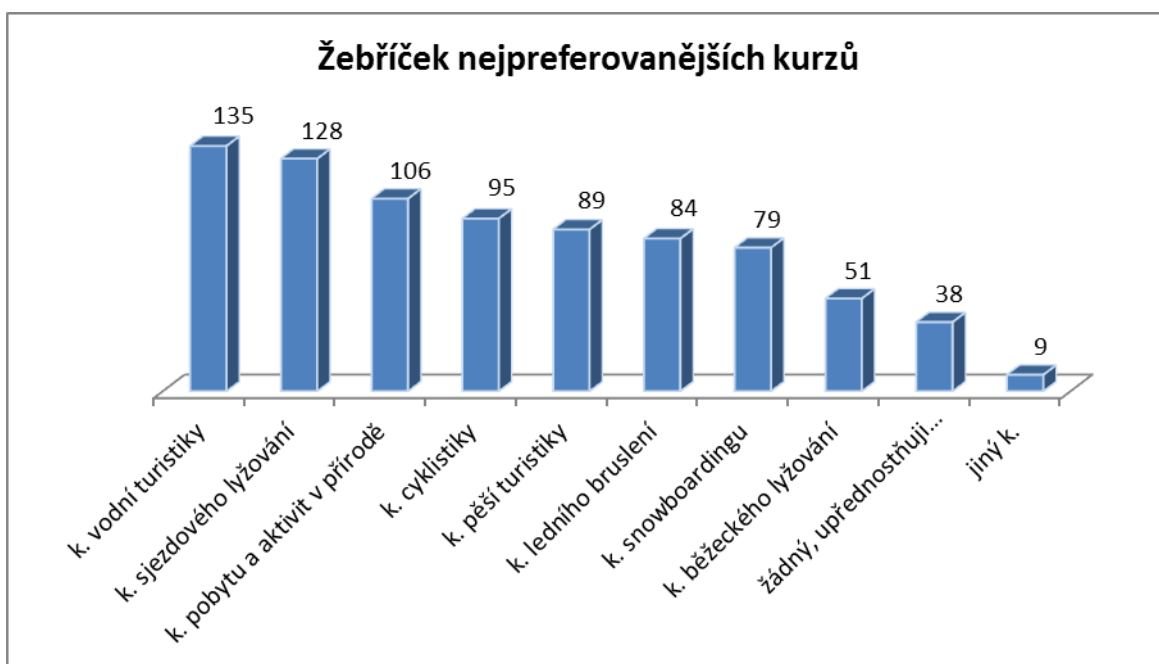
Je patrné, že téměř na každé škole, která nabízí svým žákům pouze jediný kurz, jsou procentuální hodnoty nejnižší. I zde ale najdeme několik výjimek, které potvrzují pravidlo. Například na ZŠ Lada je spokojenost nízká (30 %), a to i přesto, že škola pořádá tři kurzy. Zajímavé je, že všichni respondenti uvedli jako důvod příliš nízký počet kurzů. Podobně, i když o něco lépe, je na tom i ZŠ Pivovarská. Zde sice pořádají taktéž tři kurzy, ovšem spokojeno je pouze 38 % žáků. A to z velké části ze stejného důvodu jako žáci na ZŠ Lada. Opačné výsledky vyplynuly z dotazníků rozdaných na ZŠ Mozartova. Zde pořádají jediný kurz, přesto žáci z 86 % potvrdili svou spokojenost s nabídkou.

Kromě výše uvedeného můžeme také z grafu č. 5 vyčíst, že nejvyšší hodnoty jsou získávány na základních školách, které pro své žáky II. stupně organizují tři a více

sportovních kurzů v přírodě. Tyto hodnoty se až na dvě výše popsané výjimky pohybují od 75 % do 100 %.

Závěr dotazníků zjišťoval oblíbenost jednotlivých sportovních kurzů v přírodě u zúčastněných žáků. Tedy kterého kurzu by se nejraději zúčastnili, kdyby měli tu možnost. Žákům bylo dovoleno zaškrtnout více jak jednu možnost, nejvýše však tři. Případně mohli napsat do příslušné kolonky vlastní oblíbený kurz, který nabídka neposkytovala. Výsledky odpovědí si lze prohlédnout v grafu č. 7.

Graf č. 7: Přehled pořadí sportovních kurzů v přírodě, dle preferencí žáků

Svislá osa grafu č. 7 znázorňuje počet žáků hlasujících pro daný kurz. Na vodorovné ose jsou pak představeny jednotlivé kurzy dle nabídky uvedené v dotaznících. S poměrně výrazným náskokem se na prvních dvou místech umístil k. vodní turistiky a k. sjezdového lyžování. Vodácký kurz se stal vůbec nejupřednostňovanějším ze všech. Hlasovalo pro něj 135 žáků, tedy 17 % respondentů. O pouhých 7 žáků méně (celkem 16 % respondentů) získal již zmiňovaný k. sjezdového lyžování. Třetí místo se 106 hlasy od 13 % respondentů obsadil k. pobytu a aktivit v přírodě. Naopak výrazně nejméně žáků (6 %) hlasovalo pro k. běžeckého lyžování. Devět žáků využilo možnosti napsat vlastní kurz, který nabídka neposkytovala. Opakovalo se plavání, in-line brusle, branný kurz, ale také výcvik jízdy na koni.

6.3 Návrh optimální kurzovní výuky

Na základě uvedených výsledků, získaných prostřednictvím řízených rozhovorů a dotazníků, byla sestavena nabídka kurzovní výuky, optimální pro žáky II. stupně základních škol. Jak vyplynulo z rozhovorů s řediteli, všichni až na jediného považují sportovní kurzy v přírodě za nepostradatelnou součást školní výuky. Všechny důvody, kterými ředitelé svůj názor vysvětlují, se shodují s názorem autorky diplomové práce a především také s názory publikovanými v odborné literatuře. Proto rozhodně školám vřele doporučujeme tyto kurzy organizovat.

Otázkou však zůstává, o jaké kurzy by mělo jít a v jakém počtu. Z výsledků výzkumu vyplývá, že osm škol ze sedmnácti zúčastněných pořádá méně než tři kurzy. Zajímavé je, že až na jedinou odchylku, je na těchto školách počet žáků spokojených s nabídkou kurzů nižší než 45 %. A to u některých velmi výrazně. Naopak největší spokojenost panuje mezi žáky, kteří se mohou zúčastnit třech a více kurzů. Na základě těchto faktů, dále vzhledem k tomu, že považujeme sportovní kurzy v přírodě za velice důležitou součást školní výuky a s ohledem na jejich organizační a finanční náročnost, jsme vyhodnotili tři kurzy v rámci II. stupně ZŠ jako optimální počet. Samozřejmě, má-li škola prostředky a dostatečný zájem žáků, rozhodně není na škodu, pokud jich pořádá více.

Výběr kurzů základními školami bychom nechali na rozhodnutí jejich vedení. Stejně tak i to, pro jaké ročníky budou kurzy určeny. Ovšem s ohledem na požadavek pestré výuky tělesné výchovy, která by měla žáky naučit všestranným pohybovým dovednostem, bychom chtěli doporučit několik konkrétních kurzů. Jednoznačně by neměl chybět LVK, jehož součástí by měl být nejen výcvik sjezdového, ale také běžeckého lyžování, případně i zimní turistika. V dnešní době, kdy je zejména u dětí a mládeže oblíbena jízda na snowboardu, je jistě pro žáky velmi lákavé, když jim škola může nabídnout i takový výcvik. Z letních aktivit by žáci měli mít možnost vyzkoušet si putování po vodě. Pro stále více dětí je to totiž první a bohužel i poslední takový zážitek. A že zážitky jsou to silné a žáci na ně v dobrém vzpomínají, jen dokládá žebříček nejoblíbenějších kurzů, kde kurz vodní turistiky u žáků jednoznačně zvítězil. Vysoký počet svých oblíbenců má také k. pobytu a aktivit v přírodě, jehož součástí může být rozhodně i pěší turistika či cykloturistika. Nejen u kvantity, ale i u kvality kurzovní výuky platí, že fantazii se meze nekladou. Pakliže má škola prostředky pro organizování i jiných sportů a aktivit v přírodě, je to věc zcela vítaná.

Když jsme se v rámci výzkumu dotazovali na důvody neúčasti žáků na sportovních kurzech v přírodě, žáci často uváděli nemoc, nevhodný termín, nezajímavost obsahu kurzu,

nelibost ke sportu, nevlastnění vybavení nebo, že jim rodiče kurz nezaplatili. To, že finanční náročnost hraje při rozhodování rodičů o účasti žáků na kurzech nejvýznamnější roli, potvrdili jednohlasně i všichni ředitelé. Určitým řešením je jistě doplnění kapacity kurzu žáky z jiných ročníků. S mnohem zajímavějšími a nápaditějšími řešeními jsme se ale setkali u dvou základních škol, které se snaží kurzy udělat dostupné i pro žáky z finančně slabších rodin. Na jedné škole rodičům nabízejí možnost platby kurzů formou splátek. Na té druhé pak škola žákům na kurzy částečně přispívá ze sbírky SRPŠ. Tyto dvě školy jasně dokazují, že když je snaha oboustranná, jak ze strany školy, tak i rodičů, nemusí být finance nutně důvodem k neúčasti žáků na kurzu. I tyto způsoby řešení mohou být jakýmsi doporučením a motivem pro ostatní školy.

7 Diskuze

Tato diplomová práce se zabývá sportovními kurzy v přírodě na II. stupni základních škol v Libereckém kraji. Z důvodu vytvoření přiměřeného vhledu do tématu byla nejprve na základě odborných, zejména literárních, zdrojů sepsána teoretická část. Čerpáno bylo především z publikací studovny FTVS UK a PedF UK v Praze a knihovny UJEP v Ústí nad Labem. Na teoretickou část práce navazuje její výzkumná část. Cílem výzkumu bylo vytvořit přehled o sportovních kurzech v přírodě na II. stupni vybraných základních škol v Libereckém kraji a na základě těchto výsledků doporučit optimální kurzovní výuku. Pro získání potřebných informací jsme zvolili dvě dotazovací metody: řízený rozhovor a dotazníky. Řízené rozhovory probíhaly s řediteli základních škol a dotazníky byly určeny žákům 9. ročníku těchto škol.

Po sestavení dotazovacích metod bylo třeba vytvořit seznam základních škol, které budou osloveny a požádány o spolupráci. Tento seznam byl sestaven na základě počtu okresních měst, jejich velikosti a s ní souvisejícím počtu ZŠ. Na základě těchto údajů měly být vybrány 4 ZŠ z Liberce a 3 ZŠ z ostatních třech okresních měst. Pro větší objektivitu vzorku měla být také vybrána z každého okresu 1 ZŠ, která sídlí mimo okresní město. Celkem tedy 17 škol. Počet oslovených škol byl vyšší pro případ, že by některé odmítly spolupráci. Tento předpoklad se stal skutečností, a tak, ačkoli původně plánovaný počet zůstal zachován, rozložení škol se nepovedlo dodržet. Výzkum tedy pracuje s výsledky od 4 ZŠ z okresního města + 1 ZŠ mimo okresní město z Českolipského okresu, od 3 ZŠ + 1 ZŠ z Jabloneckého okresu, od 2 ZŠ + 1 ZŠ ze Semilského okresu a od 3 ZŠ + 2 ZŠ z Libereckého okresu. Celkem tak byly získány dotazníky od 330 žáků 9. ročníku a 17 ředitelů základních škol Libereckého kraje.

Hlavní část sběru dat probíhala v říjnu roku 2012. Tehdy byly postupně telefonicky osloveny všechny předem zvolené základní školy. Náplní rozhovoru bylo obeznámit ředitele s tématem diplomové práce, důvodem výzkumu a s představou jeho realizace. V případě souhlasu se spoluprací následoval většinou řízený rozhovor dle stanoveného pořadí otázek. S některými řediteli byl z důvodu jejich nedostatku času smluven pro uskutečnění řízeného rozhovoru náhradní termín. Díky komunikaci prostřednictvím telefonického spojení, bylo možné v případě potřeby pružně reagovat na odpovědi respondentů či případně dovysvětlit některé pokládané otázky. To přineslo přesné a plnohodnotné informace. Jeho výhodou je i výrazně větší úspora času než při osobním setkání, a přece však mnohem osobnější přístup

než po e-mailu či dopise. Díky dvacetiminutovému hovoru měli ředitelé mou osobu i výzkum více v podvědomí, a tak byla větší pravděpodobnost návratu posílaných dotazníků, než kdybychom spolu nikdy nekomunikovali.

Dotazníky tedy byly po telefonické domluvě rozeslány na adresy základních škol, a to ve dvou vlnách. Prvních pět obálek obsahovalo pouze dotazníky s průvodním dopisem. Ředitelé, kterým byly adresovány, tak museli zajistit jejich rozdání žákům, vyplnění, sebrání a opětovné uložení do obálky, nadepsání adresy, nalepení známky a odeslání zpět. Nízká návratnost těchto zásilek mne přivedla na myšlenku poslat s dotazníky již předvyplněnou obálku i se známkou, do které ředitelé pouze vloží vyplněné dotazníky. Ačkoli šlo o ulehčení pouze o nepatrný úkon, návratnost obálek byla najednou téměř stoprocentní. Samozřejmě možnost osobního rozdání či vyzvednutí dotazníků představuje výrazně větší jistotu, že budou správně vyplněny a vráceny zpět k vyhodnocení. Ovšem využití poštovních služeb představuje obrovskou výhodu v možnosti oslovení velkého počtu respondentů za relativně krátký čas, a to i při nízkém počtu výzkumníků. Proto mi tento způsob přijde velmi vhodný.

Většina oslovených ředitelů jednala profesionálně a snažila se mi vyjít vstříc. Někteří se omluvili pro nedostatek času, ale vždy slušně. Pouze dva ředitelé mne překvapili svým nevhodným jednáním. Tři školy, ačkoli přislíbily účast, dotazníky zpět neodeslaly. Když jsem zjišťovala důvod, uvedly, že jim nic takového poštou nepřišlo. I přes některé uvedené obtíže jsem nakonec spokojena se zvolenými dotazovacími metodami i postupy jejich realizace.

Výsledky výzkumu představují pouze jakýsi nástin problematiky týkající se sportovních kurzů v přírodě na II. stupni ZŠ Libereckého kraje. Ale už i zde jsou patrné rozdíly mezi jednotlivými školami. A to jak v počtu pořádaných kurzů, jejich kvantitativní i obsahové rozmanitosti, prostředcích škol pro jejich pořádání, tak i ve více či méně odlišné mentalitě představitelů škol a především mentalitě žáků a jejich rodičů. Z tohoto hlediska by mohlo být zajímavé provést obdobné výzkumy i v jiných krajích České republiky. Mít tak možnost porovnat, zda se jednotlivé oblasti ve výše uvedených parametrech liší, případně jak moc, a čím by to mohlo být ovlivněno. Při psaní této diplomové práce mne také napadlo, že by zajímavé výsledky mohl přinést i výzkum zaměřený na rozdílnost nabídky sportovních kurzů v přírodě na základních školách před a po zavedení RVP. Ale to je rozsáhlé téma vhodné pro řešení v jiné diplomové práci.

8 Závěry

Tématem diplomové práce jsou sportovní kurzy v přírodě pořádané na II. stupni základních škol v Libereckém kraji. Před zahájením samotného výzkumu a psaní práce byl stanoven problém práce, cíle, úkoly a hypotézy. Jedna kapitola je věnována rozboru odborných zdrojů, ze kterých bylo při psaní čerpáno. První teoretická část práce obsahuje informace související s probíraným tématem. Čtenáři tak poskytuje základní vhled do problematiky. Ve výzkumné části jsou pak uvedeny stanovené hypotézy, je zde popsána metodika práce, výzkumný soubor a realizace výzkumu. Kapitola věnovaná výsledkům výzkumu nejprve představuje písemně zpracované výsledky dotazníků a řízených rozhovorů v rámci jednotlivých základních škol. Po ní následují souhrnné výsledky, které využívají především grafického zobrazení, doplněného o psaný komentář.

Výzkumu se zúčastnilo celkem sedmnáct základních škol Libereckého kraje. Pozitivním zjištěním bylo, že všechny pořádají alespoň jeden sportovní kurz v přírodě. Méně optimistický je ovšem fakt, že sedm škol pořádá právě pouze jeden kurz. Tím je ve všech případech LVK, který nechybí ani na žádné jiné zúčastněné ZŠ. Takto byla potvrzena hypotéza č. 2, že každá oslovená škola pořádá alespoň LVK. Ten je ale zároveň jediným představitelem zimních kurzů na ZŠ. Na většině škol je obsahem LVK pouze sjezdové lyžování. Dvě školy pořádají dva LVK – jeden zaměřený na sjezdovky a druhý na běžky. Pouze jediná škola uvedla, že nabízí v rámci LVK i výcvik na snowboardu a zimní pěší turistiku. Zajímavé je, že naprosto všechny školy pořádají LVK v 7. ročníku. Letní kurzy jsou na tom oproti zimním lépe. Jejich rozmanitost je nesrovnatelně vyšší. Základní školy pořádají k. vodní turistiky, pěší turistiky, cyklistický k., adaptační k., harmonizační k., branný k., ekopobyty, ozdravné pobyty u moře. Na druhé straně počet škol, které pořádají nějaký letní kurz, je výrazně nižší. Výsledky řízených rozhovorů totiž ukázaly, že oproti 17 ZŠ pořádajícím zimní kurz, jich pouze deset pořádá i nějaký letní kurz.

Také pátrání, pro které ročníky jsou dané kurzy na školách určeny a jakou formou probíhají, přineslo zajímavé výsledky. U letních kurzů je to na jednotlivých školách velmi odlišné. Většina sice pořádá spíše kurzy internátního typu, ale ročník, pro který jsou určeny, se školu od školy liší. Různá je většinou i délka jejich pobytu. Kdežto u LVK je průběh na všech školách téměř totožný. Kromě tří škol, kde je LVK otevřen pro všechny žáky II. stupně, probíhá LVK vždy v 7. ročníku, převážně internátním způsobem, a to po dobu 5 – 7 dnů. Tato téměř stoprocentní shoda je v době, kdy si každá škola sestavuje vlastní ŠVP,

velmi zajímavá. Lze ale usuzovat, že není až tak náhodná. Většina škol pravděpodobně při sestavování ŠVP pouze stereotypně převzala prvky mnoha lety prověřených školních osnov, které určovaly přesnou podobu LVK, i jeho organizaci v 7. ročníku.

Celková účast žáků na kurzech není nijak valná. Nejvíce dotazovaných se na II. stupni zúčastnilo pouze jednoho sportovního kurzu v přírodě a druhý největší počet patří žákům, kteří se nezúčastnili ani jednoho kurzu. Celkově se však alespoň jednoho kurzu zúčastnilo 88 % dotazovaných, což potvrdilo hypotézu č. 1. Ta nese předpoklad, že více než 50 % dotazovaných žáků se zúčastnilo alespoň jednoho kurzu sportů v přírodě. Když jsme se při výzkumu zajímali o důvody neúčasti žáků na kurzech, zjistili jsme, že se všichni ředitelé do jednoho shodují na jednom hlavním důvodu. A to na finanční náročnosti daného kurzu. I žáci měli zdůvodnit svou případnou absenci. Nejvíce (18 %) jich využilo kolonky „jiné důvody“. Zde se nejčastěji opakovala nemoc, špatný zdravotní stav a nevhodný termín. U obou typů respondentů se objevovaly i jiné důvody, ale shoda ředitelů byla jednoznačná a potvrzující hypotézu č. 5, že nejčastějším důvodem neúčasti žáků na kurzech je nedostatek finančních prostředků jejich rodičů.

Z dotazníků vyplynulo, že poměr žáků spokojených a nespokojených s nabídkou sportovních kurzů v přírodě je celkem vyrovnaný. Ačkoli převažují spokojení žáci, je to pouze s rozdílem 10 %. Také se ukázalo, že převážná většina je nespokojena kvůli příliš nízkému počtu pořádaných kurzů, stejně jak předpokládala hypotéza č. 3. Tento důvod uvedlo 124 žáků z celkových 150 nespokojených. Až na několik málo výjimek, které potvrzují pravidlo, lze skutečně říci, že největší nespokojenost sdílají žáci na školách, které pořádají pouze jeden kurz. Zajímavé je, že většina těchto škol s jediným kurzem, patří do kategorie velkých škol. Tedy škol s více než 330 žáky. Což je dle mého názoru poměrně překvapivé. Tento fakt jen podporuje výsledný poměr počtu pořádaných kurzů na malých a velkých školách (26:15) Ten tedy jednoznačně vyvrací hypotézu č. 6, že školy s více než 330 žáky pořádají více sportovních kurzů v přírodě než malé školy. A také mne utvrzuje v myšlence, že menší školy jsou pro žáky zpravidla lepší než ty obrovské.

Na otázku, kterého sportovního kurzu v přírodě by se žáci nejraději zúčastnili, odpověděli následovně. Nejvíce jich hlasovalo pro kurz vodní turistiky, kurz sjezdového lyžování a možná trochu překvapivě pro kurz pobytu a aktivit v přírodě. Velkým překvapením bylo také poměrně nízké umístění k. snowboardingu, který získal až sedmou příčku. Tím došlo k vyvrácení hypotézy č. 4, která „favorizovala“ k. vodní turistiky, k. sjezdového lyžování a právě k. snowboardingu.

Získané výsledky mne dovedly k následujícímu doporučení. Myslím, že by bylo pro žáky dobré, kdyby školy na II. stupni organizovaly alespoň tři různé sportovní kurzy v přírodě. Mezi nimi by neměl chybět LVK a kurz vodní turistiky. Jako třetí se pak nabízí cyklistický kurz, k. pěší turistiky či k. pobytu a aktivit v přírodě. LVK by rozhodně měl obnášet nejen výcvik sjezdařský, ale i běžkařský. Popřípadě pro oživení pěší turistiku či výcvik na snowboardu. Jak již bylo dokázáno, důležitým parametrem účasti žáků jsou finance. Zajímavým nápadem, jak zpřístupnit dražší kurzy i finančně slabším rodinám, může být vytvoření splátkového kalendáře či příspěvky ze sbírky SRPŠ. Tak, jak jsme se s tím setkali u dvou zúčastněných škol.

Mnohaletý trend českého školství je dělat vše, i nemožné, aby se učitel, a potažmo škola, žákovi co nejvíce zavděčily. Z toho vyplývá i přizpůsobování kurzů. Snahou je vytvořit co nejzajímavější obsah se stále nižšími požadavky na žáky, aby vše bez potíží splnili a byli tak s kurzem spokojeni. To ale není nejvhodnější řešení, jak je motivovat. Vždyť na co člověk nejraději vzpomíná a kdy prožívá největší radost? Když se dokáže porvat s problémem a překoná sám sebe! Je tedy důležité organizovat kurzy obsahově pestré, ale zároveň i přiměřeně náročné.

9 Použité zdroje

- ČECHOVSKÁ, I. a kol. *Plavání: Pohybový trénink ve vodě*. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-1948-4.
- BALÁŠ, J., STREJCOVÁ, B., VOLMÁČKO, L. *Lezeme a šplháme: 68 her a cvičení na stěně a na náradí*. Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 80-247-2272-0.
- BOŠTÍKOVÁ, S. *Vysokohorská turistika*. Praha: Grada Publishing, 2004. ISBN 80-247-0696-2
- BOLEK, E., ILAVSKÝ, J., SOUMAR, L. *Běh na lyžích. Trénujeme s Kateřinou Neumannovou*. Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-1371-7.
- DOLEŽAL, T., KODEŠ, J., VAMBERA, L. *Kanoistika a vodní turistika*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 1983.
- FROLLIS, V. V. *Starenie, uveličenie prodlžiteľnosti žizni*. Leningrad: Nauka 1988
- GARDNER, H. *Dimenze myšlení*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-279-3
- GNAD, T., PSOTOVÁ, D. *Běh na lyžích*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0995-9
- HANUŠ, R., HRKAL, J. *Lanové překážky a lanové dráhy*. Olomouc: Nakladatelství Hanex, 1999. ISBN 80-85783-25-8
- HANUŠ, R., CHYTILOVÁ, L. *Zážitkově pedagogické učení*. Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-2816-2
- HANUŠ, R., JIRÁSEK, I. *Výchova v přírodě*. Olomouc: FTK UP Olomouc, 1996. ISBN 80-7078-381-8.
- HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000.
- HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0219-6
- HENDL, J., BLAHUŠ, P. *Metodologie výzkumné práce*. [online] Praha: FTVS UK, 2010 [cit. 15.3.2013] Dostupné z: www.ftvs.cuni.cz/hendl/metodologie/index1.htm

- HNÍZDIL, J., KIRCHNER, J. *Orientační sporty*. Praha: Grada Publishing, 2005. 100 s. ISBN 80-247-1058-7.
- HOLČÍK, J. *Zdraví 21. Výklad základních pojmů. Úvod do evropské zdravotní strategie Zdraví pro všechny v 21. století*. Praha: Ministerstvo zdravotnictví ČR, 2004.
- JANSA, P., DOVALIL, J., kol. *Sportovní příprava*. Praha: Q-art, 2007. ISBN 80-903280-8-3.
- JEŘÁBEK, H. *Úvod do sociologického výzkumu*. Praha: Karolinum, 1992.
- KERLINGER, F., N. *Základy výzkumu chování*. Praha: Academia, 1972.
- KIRCHNER, J. a kol. *Aktivity v přírodě – vybrané kapitoly*. Ústí nad Labem: PF UJEP, 2007. 165 s. ISBN 978-80-7044-864-9.
- KIRCHNER, J. *Psychologie prožitku a dobrodružství*. Brno: Computer Press, a.s., 2009. ISBN 978-80-251-2562-5.
- KOL. AUTORŮ. *Tělesná výchova v systému výchovy a vzdělávání na školách všech stupňů*. Praha: UK, 1987.
- KORVAS, P., CACEK, J. *Integrovaná výuka a tělesná výchova na základní škole*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. ISBN 978-80-210-4988-8.
- KÖSSL, J., ŠTUMBAUER, J., WAIC, M. *Vybrané kapitoly z dějin tělesné kultury*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Nakladatelství Karolinum, 2004. 159 s.
- KRÁTKÝ, F. *Dějiny tělesné výchovy I*. Praha: Olympia, 1974.
- KRÁTKÝ, F. *Dějiny tělesné výchovy II*. Praha: Olympia, 1986.
- KREJČÍ, M. Škola v přírodě (tak trochu jinak). *Gymnasion*, 2007. č. 8, s. 42-43.
- KUTÁČ, P. *Lyžařský kurz v kostce*. Olomouc: Nakladatelství Hanex, 2009. ISBN 978-80-7409-026-4.
- LANDA, P. *Cyklistika*. Praha: Grada Publishing, 2005. ISBN 80-247-0725-X.

- LEDVINOVÁ, Z. *Nabídka sportovních kurzů v přírodě na II. stupni vybraných základních škol v Libereckém kraji*. Praha: FTVS UK, 2010. Bakalářská práce na katedře sportů v přírodě (ved.: PhDr. Ivana Turčová, Ph.D.)
- LEWIN, G. *Slabikář malého plavce*. Praha: Olympia, 1979.
- LOUKA, O., VEČERKA, M. *Snowboarding*. Praha: Grada Publishing, 2006. ISBN **978-80-247-1378-6**
- LOUKA, O. a kol. *Základy turistiky a sportů v přírodě*. Ústí nad Labem: PF UJEP, 2010. 166 s. ISBN 978-80-7414-302-1.
- MACHOVÁ, J., KUBÁTOVÁ, D. a kol. *Výchova ke zdraví*. Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-2715-8.
- *Metodický pokyn k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních zřizovaných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy*. [online] Praha: Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy ČR, 2005 [cit. 15.2.2013] Dostupné z: <http://aplikace.msmt.cz/PDF/JKMPBOZzakudoPV.pdf>
- MŠMT ČR. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice*. Praha: Tauris, 2001. ISBN 80-211-0372-8.
- MŠMT ČR. *Vzdělávací program Základní škola*. Praha: Fortuna, 2001. ISBN 80-7168-337-X. 275 s.
- NEUMAN, J. *Dobrodružné hry a cvičení v přírodě*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-405-2. 325 s.
- NEUMAN, J. a kol. *Turistika a sporty v přírodě*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-391-9. 197 s.
- NOVOTNÝ, M. *Bruslím rád, led je můj kamarád. Školička bruslení*. [online] [cit. 12.3.2013] Dostupné z: <http://www.predskolaci.cz/download/skolicka%20brusleni%20-%20predskolaci.pdf>
- OELKERS, J. *Erlebnis als Erziehung oder Erziehung als Erlebnis*. In: Paffrath, F. H. (ed.). *Zu neuen Ufern (int. Kongress)*. Alling: Fachverlag Dr. Sandmann.

- PEJCHAR, J. *Možnosti realizace v procesu vzdělávání*. [online] Brno: Masarykova univerzita, 2011. Diplomová práce na fakultě sportovních studií (ved.: Mgr. Sylva Hřebíčková, Ph.D.). [cit. 15.3.2013] Dostupné z: https://is.muni.cz/th/344753/fsps_m_a2?info=1;zpet=%2Fvyhledavani%2F%3Fsearch%3Dmo%20realizace%20cykloturistiky%26start%3D1
- *Pravidla FIS* [online] Mezinárodní federace lyžařů, 2002 [cit. 15.2.2013] Dostupné z: <http://www.czech-ski.cz/userfiles/zakladni-lyzovani/file/pravidlafis.pdf>
- *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: Nakladatelství TAURIS, 2005. ISBN 80-87000-02-1. 92 s.
- RYCHTECKÝ, A. *Tělesná výchova a sport na základních a středních školách. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity*. Brno: Masarykova univerzita, 1996. ISBN 80-210-1480-6.
- ŘÍČAN, P. *Psychologie osobnosti. Obor v pohybu*. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1174-4.
- SKALKOVÁ, J. *Úvod do metodologie a metod pedagogického výzkumu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983. 1.vyd
- SLEPIČKOVÁ, I. *Sport a volný čas adolescentů*. Praha: UK FTVS, 2001. ISBN 80-86317-13-7. 127 s.
- SMEJKAL, V., BACHRACHOVÁ, H. *Velký lexikon společenského chování*. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1560-5.
- SOUMAR, L., BOLEK, E. *Běh na lyžích*. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN **978-80-247-3966-3**.
- SVATOŠ, V., LEBEDA, P. *Outdoor rénink pro manažery a firemní týmy*. Praha: Grada Publishing, 2005. ISBN 80-247-0318-1.
- ŠTUMBAUER, J. *Přehled československých dějin tělesné výchovy a sportu*. České Budějovice: 1990. ISBN 80-7040-046-3. 90 s.

- ŠVEC, J. *Stručná historie tělesné kultury*. Hradec Králové: Gaudeamus, 1996. ISBN 80-7041-625-4.
- ŠVEC, Š. et al. *Metodológia vied o výchove*. Bratislava: Iris, 1998. ISBN 80-88778-73-5. 1.vyd.
- TURČOVÁ, I. *Diverzita české a anglické terminologie výchovných přístupů a směrů využívajících přírodu jako edukační prostředí*. Praha: FTVS UK, 2005. Disertační práce na katedře sportů v přírodě (ved.: Doc. PhDr. Jan Neuman, CSc.).
- URBAN, L. *Sociologie trochu jinak, 2. rozšířené vydání*. Praha: Grada Publishing, 2011. ISBN 978-80-247-3562-7.
- VÍTEK, L. *Jak ovlivnit nadváhu a obezitu*. Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-2247-4.
- VOMÁČKO, L., BOŠTÍKOVÁ, S. *Lezení na umělých stěnách*. Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-2174-3.
- WINTER, S. *Vysokohorská turistika*. České Budějovice: Kopp, 2003. ISBN 80-7232-201-X

10 Přílohy

- PŘÍLOHA 1 – Průvodní dopis pro ředitele základních škol
- PŘÍLOHA 2 – Řízený rozhovor s řediteli základních škol
- PŘÍLOHA 3 – Dotazník pro žáky devátého ročníku základních škol

PŘÍLOHA 1 – Průvodní dopis pro ředitele základních škol

Dobrý den,

před několika dny jsem Vás požádala o spolupráci na výzkumu, který je součástí mé závěrečné diplomové práce. Téma práce zní: „*Sportovní kurzy v přírodě na II. stupni základních škol v Libereckém kraji*“. Jejím cílem je vytvořit přehled o sportovních kurzech v přírodě na II. stupni vybraných základních škol v Libereckém kraji a na základě těchto výsledků doporučit optimální kurzovní výuku. Výzkum je složen ze dvou částí: z řízeného rozhovoru s řediteli/ředitelkami škol, který jsme již absolvovali po telefonu a z dotazníků určených žákům 9. ročníku, které přikládám v obálce.

Dotazníky pro žáky jsou anonymní a sestávají z devíti uzavřených otázek. Prosím Vás o jejich rozdělení pouze do jedné deváté třídy v ročníku. Ještě bych Vás chtěla požádat, jestli byste mohli nechat žáky vyplnit dotazníky při výuce, aby si je nebrali s sebou domů.

Vyplněné dotazníky mi, prosím, pošlete zpět poštou v předvyplněné obálce, kterou taktéž přikládám.

Uvědomuji si, že pro Vás celá tato akce představuje starost navíc, proto bych ještě jednou ráda vyjádřila svou vděčnost za Vaši pomoc.

Děkuji, na shledanou.

Zuzana Ledvinová, studentka 2. ročníku N Mgr. PedF UK, obor B – TV.

PŘÍLOHA 2 - Řízený rozhovor s řediteli základních škol

- 1. Vnímáte sportovní kurzy v přírodě jako důležitou součást výuky na ZŠ? Proč?**
- 2. Jakých sportovních kurzů se na Vaší škole mohou žáci druhého stupně zúčastnit? Převažují kurzy aktivit a sportů v přírodě, či spíše kurzy halových sportů?**
- 3. Pořádá Vaše škola sportovní kurzy v přírodě pro jeden ročník, nebo spíše převládají kurzy s možností účasti žáků z jakéhokoli ročníku?**
- 4. Pořádá-li Vaše škola sportovní kurzy v přírodě určené pouze pro žáky jednoho ročníku, vyjmenujte, o které kurzy jde a pro jaký ročník jsou určeny.**
- 5. Jestliže se koná sportovní kurz v přírodě určený pro jeden ročník, je problém naplnit jeho stav? Případně, které ročníky či kurzy jsou v tomto směru problémové?**
- 6. Kolikadenní sportovní kurzy v přírodě Vaše škola na druhém stupni nabízí?**
- 7. Pořádá Vaše škola častěji kurzy „příměstského“ typu, kdy se žáci vrací po výuce domů, nebo kurzy internátního typu?**
- 8. Má Vaše škola kvalifikované personální kapacity pro uskutečnění všech kurzů, nebo na některé zajišťujete i externí pracovníky (instruktory)? Pokud ano, na které?**
- 9. Poskytuje, popřípadě zprostředkovává, Vaše škola žákům zapůjčení vybavení na sportovní kurzy v přírodě? Pokud ano, na které?**
- 10. O které sportovní kurzy pořádané Vaší školou je největší zájem ze strany žáků a rodičů?**
- 11. Která kritéria hrají podle Vás nejvýznamnější roli při rozhodování rodičů o účasti jejich dětí na školních sportovních kurzech v přírodě?**

Děkuji za vyplnění dotazníku.

PŘÍLOHA 3 – Dotazník pro žáky devátého ročníku základních škol

pohlaví: M () Ž ()

1. **Zařadili byste se mezi aktivní sportovní nadšence?** *(Vyhovující odpověď zaškrtněte.)*
ANO () NE ()

2. **Věnujete se nějakému sportu nebo jiné pohybové aktivitě 2x či vícekrát týdně?**
(Vyhovující odpověď zaškrtněte.)
ANO () NE ()

3. **Kolika sportovních kurzů v přírodě pořádaných vaší školou jste se na druhém stupni ZŠ zúčastnili?** *(Vyhovující odpověď zakroužkujte.)*
a) žádného d) tři
b) jednoho e) čtyř
c) dvou f) pěti a více

4. **Jestliže jste se neúčastnili nějakého školního sportovního kurzu v přírodě, zakroužkujte důvod své neúčasti a do obdélníkové kolonky napište, o jaký kurz šlo.**
a) naše škola žádné kurzy nepořádá
b) nebaví mne sport
c) nemám potřebné vybavení
d) rodiče mi kurz nezaplatili
e) nemám rád učitele, který kurz vedl
f) jiný důvod *(Napište jaký, např. nevyhovující termín, nemoc atd.)*

.....
Do této kolonky napište název kurzu, kterého jste se neúčastnili.

5. **Pokud jste se zúčastnili nějakého školou pořádaného sportovního kurzu v přírodě, byli jste vždy spokojeni?** *(Vyhovující odpověď zaškrtněte.)*
ANO () NE ()

6. V případě, že jste na předchozí otázku odpověděli záporně, zaškrtněte nyní důvod vaší nespokojenosti.

a) přístup pedagoga/ů	d) prostředí kurzů
b) příliš vysoká náročnost kurzu	e) jiný důvod
c) nezábavný program	

7. Vyhovuje vám nabídka sportovních kurzů v přírodě na vaší škole?

(Vyhovující odpověď zaškrtněte.)

ANO () NE ()

8. Jestliže jste na předchozí otázku odpověděli záporně, vyberte z následující nabídky důvod vaší nespokojenosti. (Vyhovující odpověď zakroužkujte.)

a) příliš nízký počet kurzů	d) prostředí kurzů
b) zbytečně velký počet kurzů	e) přístup učitelů na kurzech
c) nezajímavost obsahu kurzů	f) jiné (<i>Máte-li jiný důvod, napište jej.</i>)

.....

9. Kterých sportovních kurzů v přírodě byste se nejraději zúčastnili? Zakroužkujte nejvýše tři kurzy, jejichž obsah vás nejvíce zajímá.

a) výcvikový kurz sjezdového lyžování	f) kurz vodní turistiky
b) výcvikový kurz snowboardingu	g) kurz pěší turistiky
c) výcvikový kurz na běžkách	h) cyklistický kurz
d) kurz ledního bruslení	ch) žádný, mám raději indoorové sporty
e) kurz pobytu a aktivit v přírodě	i) jiný (<i>Napadá-li vás jiný kurz, napište jej.</i>)

Děkuji za vyplnění dotazníku.